

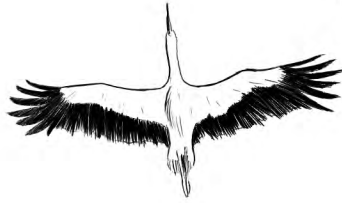
ПЁТРА МУРЗЁНАК

ПАКУЛЬ НАШЫЯ
АНЁЛЫ ЛЁТАЮЦЬ
НАД АКІЯНАМ

(UNTIL OUR ANGELS ARE FLYING OVER THE OCEAN)

Piotra P. Murzionak

ПЁТРА МУРЗЁНАК

ПАКУЛЬ НАШЫЯ
АНЁЛЫ ЛЁТАЮЦЬ
НАД АКІЯНАМ

(UNTIL OUR ANGELS ARE FLYING OVER THE OCEAN)

Piotra P. Murzionak

Аттава 2012

Piotra P. Murzionak
UNTIL OUR ANGELS ARE FLYING OVER THE OCEAN
Poems, interviews, articles
Ottawa, 2012

Рэдактар: Ірына Лысенка, кандыдат філалагічных навук
Editor: Irina Lysenko, PhD (Philology)

Дызайн: Марцін Муртонен
Design and Layout: Martin Murtonen

У гэтай кнізе вершы Пётры Мурзёнка, напісаныя за апошні год. Гэта яго трэці зборнік вершаў. Раней выйшлі “Быліна мая, Беларусь” (Аттава, 2000) і “Крыніца” (Мінск, 2011). У кнізе публікуюцца таксама асноўныя інтэрв’ю і артыкулы за два мінулыя дзесяцігоддзі.

*У кнізе зьмешчаны сямейныя здымкі, здымкі з архіву Аттаўскага аддзела
Згуртаваньня Беларусаў Канады, а таксама здымкі прадстаўленья сп. Івонкай
Сурвілла і сп. Алесем Катом, за што аўтар выказвае ім шчырую падзяку.*

ISBN 978-0-9809367-1-1

Пётра П. Мурзёнак, 2012

Piotra P. Murzionak, 2012

ЗЬМЕСТ

БУДЗЬМА РАЗАМ (вершы)	1	СЬПЕЛАЯ ВОСЕНЬ (вершы)	29
А Ў ЁЙ	2	СЬПЕЛАЯ ВОСЕНЬ	30
СНЯВОКАЯ	2	ТРЫЦАЦЬ ТРЫ	31
ГУРТУЙСЯ	3	НАКАНАВАНА	32
МЛАВАНЬНЕ	3	ВІЗІТ СЫНА	33
БУДЗЬМА РАЗАМ	4	АДНОСНАСЬЦЬ	34
ЧАЦЬВЯРЦІНЫ	5	КУКУЕ ЗЯЗЮЛЯ	34
РАДАЎНІЦА	6	АБ МІНУЛЫМ	34
РАЗВОДДЗЕ	7	ЛЯ КАМІНА	35
ВЯСНА	8	ДАРЫ	36
ПРАЛЕСКІ	9	БОЖЫ ДАР	36
ПАПАРАЦЬ-КВЕТКА	10	ТОЛЬКІ КРОК	37
ЗЕМЛЯТРУС	11	РАКА І ВОБЛАКІ	38
ВАВІЛОН	12	СІНЬ І СТАЛЬ	38
НА САКАВІК	13	ЗІМНІ ЛЕС	39
ВЕРАСЬНЕЎСКАЕ ЦЯПЛО	14	СОНЕЧНЫ ЗАЙЧЫК	39
СЛУХАЮЧЫ АГІНСКАГА	15	КЛЁН І ПЯШЧОТА	40
ПАЭТУ	16	ВЕЧАР У САТТОН	41
АНАТОЛІЮ СЫСУ	17	ПРЭЛЮДЫЯ ДАДЖУ	42
ЧЫМ ЖЫВЕШ		ПАСТАРАЛЬНЫ	43
ЖЫВАТВОРНАЯ ВЁСКА?	18	УВАСКРОС	44
ЮБЛЕЙНАЕ	19	ЗАБЫЦЦЁ	44
НАСТАЛЬГІЯ	20	СТАЛАСЬЦЬ	45
НАДПСЫ	21	УЗОР З ТОНКАГА ШКЛА	46
ТЫ КАРАНІ ПАКІНУЎ	22	ПРАСТОРА І КАХАНЬНЕ	47
НЕ ДАРУЮ	23	ПОЗЬНЯЯ ВОСЕНЬ	48
ПРА МОВУ	24	ЧАКАНЬНЕ	49
БОЛЬ	25	АСЭНСАВАНЬНЕ	50
ЗА ШТО?	26	АПОРА	51
РАДЗІМА МАЯ	27	ШТУРМ ГАРЫ Ў САТТОН	52
ЖАДАНЬНЕ	28	ПРЫТУЛАК	54
		ТРЫВОГА	55
		КАРЬБАНАДА	56
		ПАРОГІ	57
		ТРАНСВЕРСІЯ	58
		НАСУПЕРАК	58
		МЯЖА	59
		ЗАКАХАНЫ Ў ВОСЕНЬ	60

ПАЭМЫ	61	НЕПАРАЗУМЕНЬНЕ	146
МОРА КРАЙ	62	СЯБРОЎСТВА	147
ДЗЕВЯТНАЦЦАЦЬ	66	МУЖЧЫНЫ	147
СКАЗ ПРА СІЛЬВЕСТРА	73	РАДАСЬЦЬ	148
ПАСТА	73	ЁН І ЭГО	148
Сказ пра ваўкалака	77	ТАКТ	148
ПЛЫТАГОНЫ	82	ШЫЗАФРЭНІЯ?	149
Сказ пра Плачку	88	ПРЫЗНАНЬНЕ	149
СТРАЧАНАЯ МАЛАДОСЬЦЬ	94	ЦЁЗКА	150
СВАЯ ЗЯМЛЯ	100	УДРЫЗГ	150
КАРАНІ АДРАВАНЬЯ	106	МАКСІМАЛІЗМ	150
МІЖ ЧЫРВОНЫМ І ЧОРНЫМ	111	КАХАНЬНЕ, ТЫП ПЕРШЫ	151
ДУХ ЗЛАВОКІ НАД ВЁСКАЙ	118	КАХАНЬНЕ, ТЫП ДРУГІ	151
Сказ Драздовіча	119	КАХАНЬНЕ, ТЫП ДРУГІ (працяг)	151
СХОД ПРОДКАЎ (эпілог)	127	БЕГ ЧАСУ	152
		АД ПАЧАТКУ ДА КАНЦА	152
ВЕРШАВАНКІ	136	ПРАСТОРА І ЧАС	152
ПАЧУЦЬЦЁ АЙЧЫНЫ	137	АЎТАРА НА СЦЭНУ	153
ЖАЎРУКОВЫЯ ПЕСЬНІ	138	ТЭОРЫТЫЗАЦЫЯ	153
ДЗЕЛІМ РАЗАМ	138	ШКАДАВАНЬНЕ	153
АПОШНІ УДАР	138	ЖАБЫ АБ ЧЫМ?	154
ПАХ БАЦЬКІ	139	“ЛПРЫЧНЫ НАСТРОЙ”	154
ШЧАСЬЦЕ	140	НЕ ПАЦЕХА	155
ПРЫЙСЬЦЕ	140	СМУТАК	155
ВУЧЭНЬНЕ – СЬВЕТ	140	АПАКАЛІПСІС	156
ПРА БЕЛАРУСЬ	141	НАЙЦЯЖЭЙШАЯ	
КАНТАКТ	141	ЦЯЖКАСЬЦЬ	156
ЛЕТА 2012-га. МАЛІТВА		СТОМЛЕНАСЬЦЬ	156
БЕЛАРУСА	142	ЛЁД У СЭРЦЫ	157
ВЕРНЕЦЦА СЛОВА	142	МАНЕТА	158
КАЛІСЬЦІ	143	КАЛЯДНЫЯ АГНІ	159
ПАМЯРКОЎНАСЬЦЬ	143	РАНЬНЯЯ ВЯСНА	
ХВАРОБА	143	Ў ГАЛАНДЫІ	160
НЕДАГЛЯД	144	НЯСТРЫМНАЕ	161
ДРАКОНСТВА	144	ЛІДЭР	162
АНАНІМУ	144	НЯЎЛОЎНАЕ	163
ЖАДАНАЕ І РЭАЛЬНАЕ	145	У ЛАГЧЫНЦЫ	164
		ВЯРБА	165

ІНТЭРВ'Ю	166
БЕЛОРУСЫ СЕВЕРНОЙ АМЕРИКИ СОБРАЛИСЬ В ТОРОНТО	167
БЕЛАРУСКАЯ КЛЯСА Ё АТАВЕ	174
ПЁТРА МУРЗЁНАК – БЕЛАРУСКІ НАВУКОВЕЦ У КАНАДЗЕ	185
АРТЫКУЛЫ, ЗАПІСЫ	198
І ЗНОЎ “О ДВУХ ЯЗЫКАХ” У РОЦЕ	199
БЕЛАРУСКАЯ ІДЭЯ: САМАМЭТА ЦІ СРОДАК ДАСЯГНЕНЬНЯ ЛЕПШАЙ БУДУЧЫНІ?	206
БЕЛАРУСЫ КАНАДЫ СУПРАЦЬ ДЫКТАТУРЫ З ДЗЁНЬНІКА ЖЫЦЦЯ БЕЛАРУСАЎ АТТАВЫ (студзень 2000 – студзень 2001)	219
Беларускія Каляды ў Аттаве	219
Сустрэча з Сяменам Шарэцкім	220
Дэманстрацыя ля Амбасады Беларусі ў Канадзе	221
Паломніцтва да Беларускага Крыжа	221
Разам адпачываем	225
24-я Сустрэча беларусаў Паўночнай Амерыкі	226
Слуцкі збройны чын	226
Дапамагаем Канадзійска-Беларускаму Чарнобыльскаму Фонду	227
Гучаць у Аттаве беларускія калядныя песьні	228
Каляды 2001	229
Візіт у Аттаву архіепіскапа Беларускай праваслаўнай царквы	230
24-Я СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ	239
САКАВІК У КАНАДЗЕ	243
ПАКУЛЬ НАШЫЯ АНЁЛЫ ЛЁТАЮЦЬ НАД АКІЯНАМ	246
25-Я СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ	252
КАНАДЗІЙСКІЯ БЕЛАРУСЫ СЬВЯТКУЮЦЬ 85-Я УГОДКІ АБВЯШЧЭНЬНЯ НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ БНР	260
ПРАМОВА НА 26-Й СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ	264
ЭМІГРАНТЫ ЗАСТАЮЦА ЧАСТКАЙ РАДЗІМЫ	266
СВЯТКАВАНЬНЕ 25 САКАВІКА Ў АТТАВЕ	274

З ДЗЁНЬНІКА ЖЫЦЦЫЯ БЕЛАРУСАЎ АТТАВЫ (2006)	276
Навагодняе свята беларусаў у Аттаве	276
Тры гады як працуе беларуская суботняя школа ў Аттаве	277
Дэманстрацыя ля амбасады Беларусі ў Аттаве	279
Дэманстрацыя ля амбасады Расіі	280
Святкаванне 88-х угодкаў Абвяшчэння Незалежнасці БНР	280
20-я ўгодкі Чарнобыльскай аварыі	282
Сустрэча з Валянцінай Палевіковай і Аляксандрам Дабравольскім	282
Святкуем “Купальле”	282
Навуковая канфэрэнцыя ў Аттаве	284
ПРЭЗЭНТАЦЫЯ КНІГ У АТТАВЕ	286
УРАЖАНЬНІ АД ЧАРГОВАЙ СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ	289
БЕЛАРУСКАЯ ЖАНЧЫНА	295
З ДЗЁНЬНІКА ЖЫЦЦЫЯ БЕЛАРУСАЎ АТТАВЫ (2011)	300
93-я ўгодкі Абвяшчэння Незалежнасці БНР	300
10-гадовы юбілей ансамбля “Яваровыя людзі” (Таронта)	302
Летняя сустрэча беларусаў Аттавы	303
Прэзентацыя кнігі паэзіі Юры Шапецькі	303
Візіт Алеся Міхалевіча ў Аттаву	306
ПРАМОВА НА 30-й СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ	313

БУДЗЬМА РАЗАМ

(вершы)

*“Радзіму,
якая далёка, далёка,
адчувае маё сэрца,
у ім жыве душа,
якая часам
трывожна пакідае мяне,
каб наведць міल्या мясьціны”*

А Ў ЁЙ

А ў ёй азёры сінія, сінія!
Вечары майскія – салаўіныя!
А васількі! Дзе жыты азімыя!
І вочы нашых дзяўчат любімыя!

СІНЯВОКАЯ

Сябры мае засталіся далёка,
За морам бязмежным хаціна мая.
Яны ў краіне жывуць сінявокай,
Ў кляновай Канадзе застаўся я.

БУДЗЬМА РАЗАМ

Мы паехалі з краю,
Хоць былі і не рады.
Розум гэтак нам раіў,
Не давалі там рады.

Вы засталіся ў краі,
Сапраўды, вы героі,
Побач з воўчаю зграяй –
Ні хвіліны спакою.

Дапамога, парады,
Мы заўжды к ім гатовы.
Тут няма барыкадаў,
Дапаможам вам словам.

Беларусь, дарагая!
Хоць здалёк, маем права,
Зычыць роднаму краю
Росквіт, шчасьце і славу!

ЧАЦЬВЯРЦІНЫ

Амаль тры з паловай мільёны беларусаў,
альбо кожны чацьвёрты, жыве за мяжой
(www.zbsb.org, “Беларускае замежжа: Гісторыя”)

Раскіданых войнамі, лёсам па ўсім белым сьвеце
Няцяжка знайсці нас на кожным зямным кантыненьце
Ад’ехаўшых з роднае хаты у пошуках долі
Ці змушаных гэтак зрабіць не па ўласнай волі
Мы погляды сёння зьвяртаем на нашу Айчыну
Няважна калі й як надоўга яе хто пакінуў
Чакаем і верым, што Ты – маладая дзяўчына
Аднойчы у сьвет выйдзеш статнай, прыгожай жанчынай.

Хоць сёння плывеш Ты няпэўна ня ў тым накірунку
І людзі жывуць у няпростых і цяжкіх варунках
Ня думаеш мовай, ня маеш і еднасьці ў думках
І мноства цудоўных людзей у драконаўскіх трумах
Да сёстраў сваіх і братоў далучыцца гатовы
Зьмяніць каб жыцьцё на людское навек, адмыслова
Каб дыхалі ўсе чацьвярціны дыханьнем адзіным
Бо ж нас аб’ядноўвае памяць, любоў да Радзімы.

РАДАЎНІЦА

Дзень, ў які душой зрадніцца
хочаш з роднымі і блізкімі сябрамі,
Што белы сьвет пакінулі
і да якіх не дакранешся ўжо рукамі

Як хочаш з імі радзіцца аб тым,
з чым тут не можам справіцца мы самі,
Раду й радасьць мець ад тых,
з кім кожны дзень цяпер бы гаварыў часамі

І прыкленчыўшы да веснавой зямлі
з продкамі пагаварыць аб вечным
Ды дараваць, калі не позна,
і прабачэньня папрасіць аб нечым

І ў гэты дзіўны дзень адчуць
лучэньне з чарадой чароўных сіл прыроды,
Што да часоў Хрыста далі
і мой, і твой пачатак радаводу

І ў поўнай цішыні пагосту
адчуць даўнішніх курганоў дыханьне,
А раптам пашанцуе –
наўпрост учуць далёкіх продкаў прывітаньне

Ды ўзрадавацца дню
ў якім яшчэ жывеш і маеш асалоду
Бо й продкам важна мець працяг,
аб чым ўсё больш ты разумееш год ад году

Ды прыклад даць нашчадкам
шанаваць радню цяпер і што ў мінулым,
Каб радаўніцай радасьць роднасьці
ускалыхнулася у сэрцы чулым

РАЗВОДДЗЕ

Прыйшла чаканая пара канікулаў вясновых,
Бы падказала школе нецярплівая прырода,
Што вабяць ручайкі аж з раньня хлапчукоў вясковых –
Паслухай іхні шум пад сонцам, там, за агародам!

Хіба ці знойдзеш лепшы час для выдумак, прыгодаў,
Вады кругом бы мора наўкол вёскі у разводдзе.
Ну й што ж калі ільецца цераз край гумовых ботаў –
Вясковыя дык нават рады гэткай нагодзе.

Паўз ручая навывперадкі ўслед за караблямі
Імкнуцца ўдалячынь, каб выбіцца хутчэй да сьвету...
Хоць зьмерзлі ўжо, але бягуць, за марамі, за снамі,
І праз гады героі-людзі выйдучь з вёскі гэтай!

ВЯСНА

На здымках, што прывезены з радзімы,
Палі, крыху прысыпаныя сьнегам,
Хоць гледзячы на дату, час ня зімні,
Відаць, што красавік спазьніўся з бегам,

Ці моцная зіма была у краі,
І за жыцьцё чапляецца упарта,
Ды хутка гэты сьнег відаць растае,
І да сяўбы ўжо рыхтавацца варта;

Вунь хаткі сьціпла туляцца на ўзлеску,
Ля іх ня бачна веснавога руху,
Прыгрэе толькі сонца – ў гэту вёску
Вясна дыхне, зімы прагоніць скруху.

То здарыцца магчыма нават заўтра,
Таму вясёлы знак вясны на здымку,
Бо лашчыцца ў гнязьдзе бусловым пара,
І дзюбамі, і крыламі ў абдымку.

ПРАЛЕСКІ

Няшпарка лёгкі вецярок прабег па ўскрайку леса,
Што толькі пачынае апранацца ў зеляніну,
Ды ўскалыхнуў маленькую плантацыю пралесак,
Прыгрэўшыся на цёплым сонейку пад небам сінім.

Загаманілі ўраз, галоўкамі ківаюць хорам,
І прытанцоўваюць на далікатных ножках тонкіх,
Ды пахваляюцца сваім першавясеньнім ўзорам
Хоць прости ён зусім й падобна выглядае звонку.

Піхаюцца, бы у гульні, пад ветрам жартаўліва,
Прасторы запаўняюць весялосьцю “весялескі”.
Хацеў бы ў хаце тканы мець дыван, калі б мажліва –
На сьветлай зеляніне ў мілай радасьці пралескі.

ПАПАРАЦЬ-КВЕТКА

Мікалаю Статкевічу

Легенду пра папараць-кветку прыдумай гаротны народ,
Надзею малую каб мець у жыцьці, хаця б і нязбыўную;
З адчаю яна, з няўдачы шматлікіх памкненьняў, са страт і турбот,
З нямогласьці шчасьце знайсьці праз клопаты бесперапынныя.

Здаецца ж багата зямля на прасторы, лясы і людзей,
З цікавай і слаўнай гісторыяй, адшліфаванай вякамі,
Маглі бы здаўна, без сумневу, шчасьлівымі быць кожны дзень,
Ды вось як на зло – застаецца шукаць толькі кветку начамі.

Як быццам чарнобылем лютым зрасла дарагая зямля,
Ці нашу удачу паганы дракон змардаваў за замкамі;
Дажыць бы хутчэй да таго незабыўнага, сьветлага дня,
Калі ўжо свабоду і шчасьце адчуем сваімі рукамі.

Ахвярных людзей усё болей раджае гаротны народ,
Гатовы якія на ўсё дзеля шчасьця любімай радзімы,
Хоць б'юць іх, кідаюць у турмы – гатовыя на эшафот –
Студэнты, паэты, палітыкі й далёкія пілігрымы.

А як жа дружна ўздываецца папараць гэтай вясною!

ЗЕМЛЯТРУС

Калі ты беларус –
Утвары землятрус!
Каб адчуў твой сусед,
памяркоўны ў абед,
кім ты ёсьць на зямлі,
той, дзе продкі жылі.
І пра свой любы край
шчыра распавядай.
Растлумач маўчуну
стараны даўніну
і пра гонар зямлі,
каб далей жыць маглі.
Добра зьняць, калі б мог,
з плеч халопа ярмо,
каб ў ягонай крыві
пульсавала – Жыві !
Як адбудзецца так –
узьяціць волі птах.
Вер мой сын-беларус –
расьцвіце Беларусь!

ВАВІЛОН

Ці не памыліўся ты ў Вавілоне, Божа,
калі надзяляў тутэйшых мовай
і з таго часу мы сталі народам?
Сёньня нам сорамна і нягожа,
што беларускае не ўжываем слова
і спакваля грэбуем даўнейшым родам.

Даруй і ня гневайся, бо маеш ласку!
Дасюль жывуць на нашай планеце людзі,
што люляюць нашу дарагую Мову.
Веру, нашчадкі калісьці пачуюць казку,
як народ наш згубіўся ў глабальным блудзе,
ды пазьней вярнуў на шчасьце наша слова.

НА САКАВІК

Прышла чарговая вясна
І з ёю Сакавік вызвольны.
У промнях сонечнага дня
Ён песьціць мару долі вольнай.

Праз пакаленьні і іспыт
Нясе Ён для людзей надзею –
Пасля ахвярнай барацьбы
У краі не гудзець завеям.

Ён прыйдзе ў родную зямлю,
Як раніцай ўзыходзіць сонца,
І скажа кожны беларус –
“Люблю я Беларусь бясконца!”

ВЕРАСЬНЁЎСКАЕ ЦЯПЛО

Генадзію, лепшаму сябру

Верасьнёўскае сонца не ўздываецца ўжо так высока
Над прыгожай краінай, прыняўшай мяне на жыцьцё,
Ды ўсё ж ласкава грэе, як у роднай старонцы далёкай,
Пад нагамі апоўдні аб мінулым мне шэпча лісьцё.

Там на родных загонах цяпер заклапочаны бульбай,
Бо яна працавітым гарантыяй ёсьць на жыцьцё.
Шмат далучаць яшчэ, каб зімою жылося утульна,
Набылі праз вякі звычку выжыць, яна перш за ўсё.

Адарвацца ад спраў – не хапае на гэта хвілінаў,
Хоць наўкол хараство – лес у золаце ўвесь зіхаціць
Эх, маглі б параўнаць з прыгажосьцю далёкіх краінаў
Ды павінны ўвесь час клапаціцца ля мілых хацін.

Колькі верасьняў пройдзе, пра гэта ніхто не раскажа,
Калі зьменіцца час, дасьць на роздум свабодных гадзін,
Сябра мой у Канаду на госьці прыедзе паважна,
Ў верасьнёўскім цяпле пра жыцьцё мы пагутарым з ім.

СЛУХАЮЧЫ АГІНСКАГА

Ўладзе і Юрасю Шамецькам

Спляліся ў эфіры мелодыя й слова,
Да неба ўзлятаюць узгодненым сьпевам.
Пад рытмы Агінскага родная мова
Кранае душу бы Прачыстая Дзева.

Застукалі сэрцы пад рытм адпаведна
І нават пабеглі “мурашкі” па скуры,
Заплакалі нават, хто добра ня зьведаў
Дагэтуль ў жыцьці старажытнай культуры.

На хвалях Агінскага словы паэта
Увысь узьляталі да Госпада Бога,
І сілаю думак сяброў нібы ветрам
Панесла дамоў іх знаёмай дарогай.

У роднай старонцы раскажуць Адзінай –
Мы помнім, мы разам, Цябе абдымаем,
Вяртаньне да Бога, да мілай Радзімы –
Найлепшае шчасьце з таго, што мы маем.

ПАЭТУ

Рыгору Барадуліну

З-пад Ушачаў паэт і ад Бога,
Папай Янам Другім бласлаўлёны
і народжаны маці-мадонай,
асьвятляе у вечнасьць дарогу.

Зоркай на небасьхіле сусьвету
магутны сьвеціцца талент,
словам ён лёг на пергамент,
асьвечаны сэрцам паэта.

Не згасе зорка над краем,
даруе тутэйшым надзею –
зьнікне злосная цемра у ценю
слова паэта, што запаляе.

АНАТОЛІЮ СЫСУ

Я б сёння ў цябе запытаў Анатолій,
Як да жыцця прагу лепей спатоліць ...

Згарэў маладым, паэтам сталым,
Брат Багдановіча, сын Купалы!

ЧЫМ ЖЫВЕШ ЖЫВАТВОРНАЯ ВЁСКА?

Шчэ жывеш на здзіўленьне ўсім вёска,
Ўздаваўшы аж сто пакаленьняў!
Колькі бачыла розных ты вёснаў?
Колькі страт, а пасья адраджэньняў?

Пеставала ты матчыну мову,
Гадавала спакон дух народны,
Мела сілу, каб ськінуць аковы,
Быў жа час – наш народ чуўся годным.

А цяпер ўжо не маеш той сілы –
Горад, войны, *саветы* забралі:
Што ад мовы пакінулі мілай?!
Спакон веку яе зьневажалі.

Мову родную здалі задарма,
Засьмяцілі чужынскім акцэнтам.
Хто прыслаў да нас гэтую кару? –
Дух згубілі без мовы дашчэнт.

Дабівае цябе сёньня горад;
Ўжо не помняць адзінага Бога,
Прыляцеў ў родны край чорны воран,
Дух дракона у гóлавах многіх.

Эх, была б на то Боская воля
Аднавіць жыватворную сілу
Ды здабыць усім вартую долю,
Каб у сэрцы зноў чуўся край мілым.

ЮБІЛЕЙНАЕ

Міхаілу Ёладзіміравічу Барысюку

Прыйшла пара пасеянае жаці.
 Такія моманты шчасьлівыя ў жыцці!
 Даўно у сьвет паслалі бацька з маці,
 А сёньня слаўны дзень! Не кожнаму дайсьці.

Ёсьць што сказаць людскому чалавеку,
 Таксама і на заўтра маецца працяг.
 Ад роднай вёскі да замежных вежаў
Per aspera ad astra ён будаваў свой шлях!

Зірніце, шмат сяброў навокал мае,
 І вучні, і напрамак у навуцы свой.
 Магутны Божа гэтаму спрыяе,
 Каб меў заўжды натхненьне і настрой.

Не кожны можа ганарыцца славай,
 А толькі волаты зямліцы дарагой;
 Жыве таленавіта і яскрава,
 І людзям з ім – як за гарой.

Падымем келіх і заглянем ў вочы
 І будзем шчыра юбіляра услаўляць.
 Здзяйсненьня мараў зычаць – якіх хоча,
 І зубру беларускаму *Vivat* крычаць!

НАСТАЛЬГІЯ

Хто любіў сэрцам шчыра свой куточак радзімы,
У разлуцы пасья чуе боль несцьярпімы –
Невядома ці прыйдзеца ўбачыць абшары
І хаціну, дзе рос, любаваўся і марыў.

А любімых мясьцін не злічыць ў родным краі,
Ад дзіцячых гадоў тыя вобразы маем,
Як жывыя штодня прадстаюць прад вачыма,
Будзяць сэрца уночы і днём – бо Айчына.

Выручаюць цяпер інтэрнет і газеты,
Каб як-небудзь часова суцішыць боль гэты –
Уяўляць збажыну, што красуе у полі,
Як на нашай зямлі салаў’ям жыць прывольна,

Адчуваць разам з ёй перамогі і страты,
Цяжка як здабываць хлеб духмяны аратым,
Як растуць, аб чым мараць і кім стануць дзеці,
І якое наш край зойме месца у сьвеце...

Ўсёж такім жа здаецца для нас смутак гэты,
Што й для выгнанных з краю вайною паэтаў,
Што прымушаны з’ехаць былі так далёка,
Добрых вестак ня мелі зусім з сінявокай.

Колькі сэрцайка вытрываць можа тых боляў?
І ці ёсьць яны мерай да краю любові?
Калі ў сэрцы любоў жыве да Айчыны –
Параўнаньні такія зрабіць ці ж магчыма!

НАДШСЫ

У Менску толькі два працэнты
школьнікаў навучаюцца па-беларуску
(Таварыства Беларускай Школы,
Радыё “Свабода”, 1 верасня 2011)

Мурзёнак, Райчонак, Лапцёнак
Спрадвеку нас звалі з пялёнак,
Але *родны* ўсходні браток,
Змяніў нам канчаткі на “ок”.

“Мурзёнок, Райчёнок, Лаптёнок”
Гучыць ў панадворку *с пелёнок*
І нават далей па жыцьці,
І з тым нам на м’огілкі йсьці.

Усюды расійскія знакі,
Дзе сьпяць землякі-небаракі,
Ды часам лацініца ёсьць,
Тут свой спачывае, не госьць!

Мы маем у роднай “пустыні” –
Без мовы “пустыя Хатыні”,
Ў сталіцы дзяржавы, на жаль,
Ня ведаюць слова “кажан”.

Ня дзіўна, што тыя умовы,
Што ўтвораны для нашай Мовы,
Здзівілі бы продкаў ў наш час –
Два з сотні ідуць ў родны клас.

Тутэйшы ня ёсьць абібока –
Ды каб весьці дзіця на ўрокі,
Патрэбен які землятрус,
Каб ўспомніў, што ён беларус ...

На помніках выб’юць нашчадкі
Калісь словы праўды для таткі,
І ў новую мовяць парú –
“Тут братка наш сьпіць, беларус.”

ТЫ КАРАНІ ПАКІНУЎ

Не магу любіць цябе як сына –
Ты карані свае пакінуў;
Жывеш на тэрыторыі маёй –
У пашпарце маўкліваю графой.

*Не змагу цябе любіць як сына,
Выбачай, ты карані пакінуў.*

Не цікавіць гісторыя краю,
Беларусаў якая яднае;
Забыўся кім продкі твае былі
І ў мове якой крыжы на зямлі.

*Не змагу цябе любіць як сына,
Выбачай, ты карані пакінуў.*

Памяркоўнасьць твая не заўсёды
Йдзе упоруч са шчасьцем і згодай;
Відаць закрэсьліў з хворай галавой
Мой герб і сьцяг ты злоснаю рукой.

*Не змагу цябе любіць як сына,
Выбачай, ты карані пакінуў.*

Глянь сюды, беларус памяркоўны,
Ты ніколі не будзеш двухмоўным;
Як толькі продкам здрадзіш сваім –
Радзіму-маці страціш зусім!

*Не змагу цябе любіць як сына,
Выбачай, ты карані пакінуў.*

НЕ ДАРУЮ

Не дарую ніколі здрады
Я таму, хто такое радзіць;
Быццам родная наша мова
Непрыдатная быць навуковай.

Не дарую і тым я здрады,
Хто без мовы праводзіць нарады;
Бы здурнелі зусім беларусы,
Беручы за аснову “русский”.

Не дарую такім я здрады,
Хто чужой карыстацца рады;
Мову збэсьцілі, кінулі вёскі,
Што пажнуць вашы дзеці праз вёсны?

Не дарую таксама здрады
Аддаюць на чужой што загады;
Тым, прысланым здалёк наймітам,
Што не любяць яе, сакавітай.

ПРА МОВУ

А тым, хто адрокся ад мовы –
Да горшага будзьце гатовы;
Ты здрадзіў не мове – матцы
Не месца табе ў нашай хатцы.

А тым, хто сьмяецца з мовы –
Быць выраку больш суровым;
У пекле сьмяяцца ты будзеш,
Стаяць па калені у брудзе.

А тым, хто клапаціцца мовы –
Пашле Бог удачу ў час новы;
Яшчэ у Яго ёсьць надзея
Палі з вамі ў краі засеяць.

Наш нізкі паклон адмысловы
Тым, хто гаворыць на мове,
Бо з вамі над краем свабода,
Як сонца засьвеціць народу!

БОЛЬ

Баліць гаротная душа,
Бо карані у родным краі.
Яе хто хочаш спусташаў,
І беды, войны, і адчаі.

Лятае часта над зямлёй,
Шукаючы сабе прытулку,
Каб гаспадыняй быць самой –
Ў Еўропы просіць паратунку.

Цудоўны і прыгожы край,
Хаця й Чарнобылем прыбіты,
Дзе выйсьце, падкажы мне брат,
Дзе сілы ўзяць, не стаць забытым.

ЗА ШТО?

За што так не любіць Мову
Урад, які маем, часовы?
Чакае аднекуль загаду?
За трыццаць капеек здрадзіў?

За што так не любяць Мову
Хлапцы ў камуфляжах новых?
Няўжо вам казаў бацька родны
Ня помніць адкуль вы ёсьць родам?

Чаму пазьбягае Мовы
Настаўнік, што вабіць словам?
Быць мусіць душою народа –
З сабою не мае згоды?

А што гэта ў Янкі з Мовай?
Свой гонар згубіў часова?
Здаецца ў душы з Ёю згодны –
Заве ў апытаньнях роднай.

За што вы не любіце Мову?
Вядзіце на Ёй размову!

РАДЗІМА МАЯ

Беларусь! Мая Радзіма!
А ці любіш свайго сына,
што цяпер ў далёкіх весях,
які любіць твае песьні,
які любіць наша слова
і гаворыць роднай мовай,
бацькі любы яму, жонка
люба родная старонка,
любы дзеткі і старыя,
усе людцы дарагія,
лясы любы і нябёсы,
любы нівы, любы плёсы,
любы родныя куточкі,
птушак галасы-званочкі?

Беларусь! Мая Радзіма!
Любі моцна свайго сына,
што цяпер ў далёкіх весях,
які любіць твае песьні,
які любіць наша слова
і гаворыць роднай мовай,
бацькі любы яму, жонка,
люба родная старонка,
любы дзеткі і старыя,
усе людцы дарагія,
лясы любы і нябёсы,
любы нівы, любы плёсы,
любы родныя куточкі,
птушак галасы-званочкі!

ЖАДАЊНЕ

Не хачу пасьмяротна,
А хачу па жыцці
Разам з краем свабодным
Штохвілінна ісьці,

Каб чытаць свае вершы
Маглі ўсёй стараной,
Мова родная першай
Мусіць быць, не другой.

Салавей дзе? Крушына?
Дзе Дудзіцкі, Сяднёў?
Чаму доўга краіна
Сваіх звала сыноў?

Не хачу пасьмяротна,
А хачу па жыцці
Разам з краем свабодным
Штохвілінна ісьці!

СЪПЕЛАЯ ВОСЕНЬ

(вершы)

“Жыцьцё – як радасныя сонца пырскі,

Як чалавек любімы побач блізкі,

Як дзень шчасьлівы нараджэньня сына,

Як добры знак, што ў сьвеце ты пакінуў”

СЫПЕЛАЯ ВОСЕНЬ

Верасьнёўская восень, мы сябры с табой сталыя,
Так даўно па жыцьці сустракаемся разам.
Хараство, што навокал, і дзянёчкі удалыя
Душу грэюць цяплом – забываю паразы.

То ж не дзіўна, спрадвеку, ты ўсіх радуеш фарбамі;
Ў яркіх колерах лес, зіхаціць аж багацьцем,
Там прысела вясёлка над сасьпеўшымі дрэвамі
І асеньняй парой колер з радасьцю траціць.

Цуд чароўна-прывабны у дзянькі верасьнёўскія –
Калі й дожджык ідзе для душы гэта міла,
Вольна думкі ўзлятаюць – сэрцу ў такт, нетаропкія,
Гэтай восеньню сыпелай. Так, яна наступіла.

ТРЫЦЦАЦЬ ТРЫ

Нам сёння трыццаць тры,
як мы злучылі рукі,
а сэрцы нашыя
з'ядналіся яшчэ да той пары;
праз радасьць, не праз мукі
ўспрынялі шанец мы,
як боскія дары.

Ідзём далей, далей,
штось страчана, набыта,
а толькі ты яшчэ
любімей і радней;
ды сэрцу не забыцца
тае узнёсласьці,
што з кожным днём мацней.

НАКАНАВАНА

Сустрэліся як вочы,
злучыліся як губы,
каханьне расквітнела –
нам шчасьця хоча;
назвала мяне любым,
каб быў с табой надоўга –
так лёс прарочыў.

Ну што нам акіяны?
Што месяцы разлукі?
Дасьць Бог яшчэ дзянёчкаў
ад шчасьця п'яных;
твае сустрэну рукі,
з пяшчотай дакрануся.
Наканавана.

ВІЗІТ СЫНА

Візіт кароткі ды вельмі чаканы –
Дзве ночы, два дні, ды яшчэ вечар;
Найперш прывітацца, у вочы глянуць,
Абняць дарагія, моцныя плечы.

Ужо не хлапчук, а сапраўдны мужчына
Ды змалку знаёмыя рысы твару –
Спакойны, прыгожы, і малайчына,
Якраз аб такім я сыне марыў.

Сказаць пра жыцьцё хачу яму многа,
Штосьці і мною ў ім асэнсавана,
І зберагчы ад вірлівых парогаў,
Ў жыцьці што наперад прыгатаваны.

Толькі магчыма, што крЫху запозна –
Як ўзяў ад мяне штось – добра і тое.
Сёньня ж параіць магу асьцярожна
Бо клапачуся аб добрым настроі.

Можна парушыць ягонае шчасьце,
Што сваім розумам уладкавана.
Жыць без уласных памылак ці ўдасца?
Мне тое самае наканавана.

АДНОСНАСЬЦЬ

Калісь з сябрамі бавілі мы час,
Не заўважалі хуткія хвіліны;
Наперадзе было іх столькі ў нас ...
Цяпер хутчэй хвілін бягуць гадзіны.

КУКУЕ ЗЯЗЮЛЯ

Кукуе зязюля,
Хварэе дзядуля,
Старэе матуля,
Лічыць не люблю я.

АБ МІНУЛЫМ

Прыемна сядзець аднаму ля каміна,
Няспешна пацягваючы віно.
Аздаў бы я шмат, каб хаця палавіну
Адчуць з таго,
што было так даўно.

ЛЯ КАМІНА

Не агравае агонь у каміне,
Ён толькі гуляе з нашым настроем,
Зьмяняе яго восем раз на хвіліне,
Адзін ёсьць там ты ці нават вас двое.

То злучыць, то дзеліць полымя хвалі,
Кідаючы іх у бязмерны комін.
А для весялосьці іскры ссыпае
Ды трэскае так – галавешку ломіць.

Іграе здаецца зусім не па нотах,
Без рытма, адвольна, нават бясконца,
Бы дырыжор правакуе ахвоту –
Ляцець на волю, пад неба, да сонца.

ДАРЫ

Калі напіцца ўдрыг –
дык з добрымі сябрамі,

ўлюбіцца каб яшчэ –
ў пасланаю Багамі,

пакуль жыцьцё цячэ –
жыві яго дарамі.

БОЖЫ ДАР

Дараваць памылкі
І забыць ману
Могучь толькі асілкі –
Іх Божы дар не мінуў.

ТОЛЬКІ КРОК

І зноў раздзяліла нас слова
Не ў першы, а ў ...надцаты раз,
Хаця чалавечая мова
Вяла б да дамовы якраз.

Як прыкра ўспрымаць усё тое,
Што скончыцца можа разлукай.
Бо зноў закронаем сьвятое,
Каханьне аддаўшы на мукі.

Вісіць у паветры маўчаньне,
А ў душах бунтуецца мора.
Навошта крыўдуем каханьне,
Ні слова аб ім не гаворым?

І як не было б нам балюча
Між выбарам “я” ці сьвятое,
Патрэбен крок ласкі рашучы,
Калі яшчэ сэрца жывое.

РАКА І ВОБЛАКІ

У дзень сонечны –
грае ў рэчцы
яскравы блакіт.

У дзень восеньскі –
паглынае рака
шэры воблакі.

СІНЬ І СТАЛЬ

Ў рэчцы
летам
купаецца
сінь,

ў рэчцы
сталь
патанае
ўвосень.

ЗИМНІ ЛЕС

Застыў зімні лес,
чакае вясны;
Ў застылым ствале
вясеньнія сны.

СОНЕЧНЫ ЗАЙЧЫК

Як люстэрка блішчыць сьнег у полі,
разамлеўшы пад сонцам.
Зайчык сонечны ў хаце сваволіць,
заляцеўшы сюды
праз ваконца.

КЛЁН І ПЯШЧОТА

Клён магутны
    цікаўна глядзіць у вакно,
Раньні ветрык
    гуляе па лісьцях ягоных,
Промні сонца шукаюць,
    хто патрабуе цяпло,
І чароўна шчабечуць
    маленькія пташкі у кроне.

Раптам,
    стала ціха кругом, бы ўначы,
Бы пілот заглушыў рухавік у палёце,
То сустрэліся нашыя вочы
    і ў дзіўнай цішы
Патанаюць ў глыбокай пяшчоце.

ВЕЧАР У САТТОН*

Агарнуў прахалодай мяне позьні вечар.
Сонца села з гадзіну
і змоўк птушак жнівеньскі хор.
Каб у хату не йсьці,
цёплы свэтар накінуў на плечы,
Ціха шэпча мне вершы на вуха
загадкавы бор.

Рука піша у сшытак,
радкі за радкамі,
Не дай Бог прапусьціць,
сэнс і колер лясных таямніц,
Што гукаюцца ў сэрцы
з маімі дзяцінства гадамі,
Калі з лесу прыносіў
кош духмяных, чырвоных суніц.

*мястэчка на поўдзень ад Манрэаля, блізу граніцы з ЗША

ПРЭЛЮДЫЯ ДАЖДЖУ

За вакном таямнічае нешта
Перарвала мой ранішні сон;
То былі як бы гукі аркестра
Ды адну ўсяго ноту граў ён.

Як бы шум таямнічага леса –
Быў мінорным і ціхім той гук,
Ў адным тоне працяглая п'еса –
Быццам роя пчалінага гул.

Ён паціху ўзрастаў *grandioso*
І віднець пачало за вакном,
За якім маладая бяроза
Залатым заіграла лісьцём –

Быццам клавішы на галінках
Па адным уздрыгнулі лісты,
То ударылі дожджу крупінкі,
Вось і сам ён у п'есу ўступіў.

ПАСТАРАЛЬНЫ

Зачараваны патокам агнёвым,
Што кіпіць у вантробе каміна.
Ў прытаміўшыся час вечаровы
Паступова згараюць хвіліны.

Лютуе агонь бы неўтаймаваны,
Як нарадзіўся, паспець ўсё хоча,
Столькі энергіі ў ім сабрана,
Нават нагонкі скокнуць ахвочы.

Агонь палыхае ў розных абліччах –
Пакажа язык, гляне пачварай,
Прыкінецца воблакам – хіба злічыш
Пра што ў тым імгненьні можна марыць.

Вось, як ручай прабягае павольна
Там, ля леса, дзе йдзе паляваньне,
Сугучна з мелодыяй “Пастаральнай” –
У полі ветрыка хваляваньне.

А вось у каміне грывнулі трэскі
І ў чрэве яго сьпнулі іскры,
Так хмару з маланкаю ён акрэсьліў
І закруціў па ўсім полі віхры.

Ды бура пранеслася недзе ўдалеч
І цішыня плыве па раўніне,
Агонь суціх і азначыўшы веліч
Іграе *andante* ў маім каміне.

УВАСКРОС

Каляды! Нарадзіўся Хрыстос!
З гэтым сьвятам для веры ўваскрос!

ЗАБЫЦЬЦЁ

(паэма)

Ня цэнім –
што маем.

Ня маем –
што цэнім.

СТАЛАСЬЦЬ

Не хачу ні закускі, ні славы,
Я стаміўся у сьвеце душою,
І сыйсьці маю поўнае права
Бо хачу аднаго – спакою.

Хачу ў месца патрапіць такое,
Каб паветрам надыхацца чыстым,
Як дзіцё пад бацькоўскай аховай –
Наўкол сьвет бачыць толькі празрыстым,

Каб не чуць надаелых загадаў,
Не нудзіцца ад іх кожным разам,
І пазьбегнуць зычлівых парадаў
Ды забыцца аб тых паразах.

Там прызнацца нарэшце самому
Ці ня меў па жыцьці я замнога,
І ці вартай была тая стома,
Запытаць, не пакрыўдзіўшы Бога.

УЗОР 3 ТОНКАГА ШКЛА

Каханьне, бы шкла тонкага узор,
Майстэрскіх рук чакае добрых,
Адчуўшых цеплыню далёкіх зор,
Трымаць яго каб у руках пяшчотных.

Не кожны скарыстае гэtkі дар,
А толькі ад прыроды здатны,
Стварыць з жаданых і чароўных мар,
Узор каханьня далікатны.

ПРАСТОРА І КАХАНЬНЕ

Пачаў адчуваць прастору,
прастору,
узьнікаючую паміж намі.

Адчуваю гэта не слыхам,
не зрокам, не нюхам,
магчыма скурай, а хутчэй за ўсё –
сэрцам і розумам.

Гэта зусім незвычайнае пачуцьцё;
здаецца яшчэ не прыдуманы
спосабы каб адчуваць прастору,
а я яе адчуваю.

І яно, гэтае адчуваньне,
тым больш вострае,
чым далей мы знаходзімся
адзін ад аднаго.

Сваёю вастрынёю
яно коле прама ў сэрца
і па-здрадніцку шэпча,
што наша каханьне слабее.

Я не хачу ў гэта верыць,
бо ведаю, калі мы будзем побач,
яно будзе такім жа моцным,
як і раней.

Проста каханьню
не хапае энэргіі,
каб пераляцець
праз прастору.

ПОЗЬНЯЯ ВОСЕНЬ

Раней, падчас сваіх далёкіх візітаў на радзіму
ў восеньскія месяцы,
ты часта тэлефанавала мне,
казала словы ласкі.

Крыху пазьней,
гэтыя званкі сталі больш рэдкімі,
ты пыталася пра маё здароў'е,
мой настрой.

У свой апошні візіт,
у год, што мінуў,
упершыню ты мне не патэлефанавала.
Зараз ты зноў там.
Позьняя восень.

Я ўключаю тэлефон
і слухаю твой аксамітны голас,
запісаны колькі гадоў таму
з нашага аэрапорта
пры чарговым ад'ездзе,
у ім столькі цяпла і пяшчоты.

А сёння позьняя восень.

ЧАКАНЬНЕ

Чаканьне дня – усплеска дыханьня.
Чаканьне вясны – юнацкіх жаданьняў.

Чаканьне вечнасьці – не дачакацца.
Чакаць не позна – каб захацацца.

Чакаць не чужое – сваё жаданьне.
Чакаць цябе – маё каханьне.

Чаканьне фірмы – стала-самабранкі.
Чаканьне рыфмы – удара маланкі.

Чаканьне заўтра – яму быць ніколі.
“Вось-вось” чаканьню – скажам даволі.

***

Чаканьне кавы –
рук ласкавых.

Чаканьне славы –
грошай таксама.

Чаканьне сьмерці –
нікому не верце.

АСЭНСАВАНЬНЕ

У восень залатую спыняецца час,
між цяпер і вечнасьцю
застывае;
аксамітнае сонейка песьціць нас,
у падушках,
на каляровым дыване.

Наўкола прыродны
душэўны камфорт,
ім восень
яшчэ адзін цыкл завяршае
для жыцця,
што нястрымны нясе напор
ў невядомасьць,
дзе маем на шчасьце свой шанец.

АПОРА

Ступіў з асфальта ў мяккую траву,
Адчуў бы ў вёсцы цьвёрдую зямлю;
З дзяцінства вёску родную люблю –
Трымае сьвет мой, у якім жыву.

ШТУРМ ГАРЫ Ё САТТОН

Іду на штурм гары, здалёк відаць якая
З любога месца ё Саттон, узімку тут курорт,
А сёньня позьні жнівень, сады ўжо выспяваюць,
Заняты фермер працай, яго не вабіць спорт.

З сабой нясу заплечнік, ваду, акрайчык хлеба
І пэўнае жаданьне ўзыйсьці на вышыню;
Маленькую адгэтуль, не да самога неба,
А будзе з кіламетар як мерыць ўдаўжыню.

Збіраўся хоць з ахвотай на гэтую прагулку,
Але сябе пытаўся – “Чаго ідзеш ўгару?”
Свае замучыць ногі без хоць якога толку?
Праверыць чаго варты ё сьпелую пару?

Пячэ ўранку сонца хаця канец ўжо лета
Ды хутка буду ё цені, дабраўся да гары,
Ідзе далей шлях лесам, і аж да самай мэты,
Сцяжыначка крутая “вядзе мяне у Рым”.

Іду адзін, без карты, чужая мне мясьціна
І сэрца рэагуе на незвычайны стрэс;
Часьцей чым трэба б’ецца, бо ж гэта не даліна,
Ды кажучь, што й мядзьведзі прыходзяць ё гэты лес.

Пасля двух-трох прыпынкаў стаю на верхатуры
 Ды не стаю, ўзлятаю, бо кліча ўжо прастор –
 Калышацца паветра, празрыста, слабы ветрык,
 Навокал у даліне няма высокіх гор.

Бязмежныя прасторы здаўна так вабяць лётаць.
 Як чалавек стараўся, а стаўся ўсё ж зямным,
 Дык калі сам не змог ён – прыдумаў самалёты ...
 А побач кружаляюць на зайздрасць каршуны.

Ды робяць кругі лёгка, глядзяць ўніз з-пад аблокаў,
 Чым заняты там людзі, ня згледзяць аніяк,
 А тыя у даліне прывыклі да куточка,
 Ў іх спраў ... не да палётаў, бо ў кожнага сям'я.

Куды не кінеш вокам паўсюдна жывуць людзі.
 Так многа іх маленькіх і кожны, як кулік,
 На сьвеце месца лепей ніколі больш не знойдзе,
 Сваё балота хваліць, бо там ён жыць прывык.

Будзёншчыну пакінуць, падняцца ўверх, як добра!
 Не толькі ў думках варта да неба быць бліжэй,
 Крыху-крыху прыўзняцца над чалавечым морам
 І раптам вельмі проста
     адчуць,
     што стаў мацней.

ПРЫТУЛАК

У бары “Манкі Джо” (імя Джо мае малпа),
Бакал свой першы выпіваю залпам,
За вокнамі павольна кружыць мяккі сьнег,
А на ТэВэ за шайбай хакеіст пабег.

Спакойна, мне ніколі тут не сумна,
Паўзмрок, крадзецца вечар, і не шумна,
Чакаю церпяліва свой заказ,
Прыемна тут было з сынамі ў першы раз.

З дзесятак год на берагах Аттавы,
Успамінаю родныя Паставы.
Пяшчотна ў бары,
як у каханьні першым,
Гукаецца у сэрцы вечар
шчырым вершам.

ТРЫВОГА

Позьні асеньні вечар.
На вуліцы цёмна.
Імжыць нечасты дожджык,
паліваючы апаўшае лісьцё.
Шуміць у дрэвах вецер.
Трывожна.

КАРЫБАНАДА

Па тэлевізару мільгаюць вёсці:
Ў Таронта Карыбана-фэстываль,
А тут, за вокнамі, сьпяваюць песьні –
То вёскі сьвята, ўсе прыйшлі на балі.

На вуліцах Таронта мнагалюдна,
З усіх канцоў Карыбаў, то не жарт,
А як танцуюць змалку там паўсюдна! –
Паўднёвы тэмпераментны пажар.

На беразе Антарыё у парку
Тутэйшыя сабралі свой базар.
У зацэні, пад старых дрэваў аркай
Ёсць жанр царкоўны, ёсць тут і фольк-арт.

Колькі народаў, столькі і традыцый,
Прыгрэла дзіўная краіна нас,
Дзе раб былы існуе як патрыцый,
Дай Бог табе Канада, ў добры час.

ПАРОГІ

У Агтаве-сталіцы рака
Маляўнічыя мае парогі.
Тут калісьці індзейцаў пірогі
Везьлі шкуры баброў на паказ.

Ў гэтых месцах ракі вадысход,
То звычайная з'ява прыроды –
Таргавалі ж тады два народы,
На разломе міроў і нягод.

Што б было – мы не знойдзем адказ,
Каб індзейцаў дасюль не адкрылі:
Мо з Еўропы не лёталі б крыльлі,
Ў кошт баброў, што прыдбалі ў той час,

А індзейцы не чулі б машын
І маліліся на інукшакаў,
Цякло б шумна жыцьцё ў бівуаках
Каля ног Гаціноўскіх вяршынь.

ТРАНСВЕРСІЯ

Сьмерць – зло ці вызваленьне
ад пакут зямных і ў рай вяртаньне,
дзе быў ты матылькам калісьці,
а зараз мабыць жаўруком ты станеш?

НАСУПЕРАК

З раніцы імжыць паціху нудны дождж,
Хоць на вуліцы стаіць зіма;
Мне насуперак настрой струніць удоўж –
З-за надвор'я выйсьця мне няма.

МЯЖА

Я стаю на мяжы
Між дабром і злым бодем.
То мае рубяжы,
Не магу дзяліць з Богам.

Ён не прыме мяжы,
У яго сілы болей,
Каб я мог на крыжы,
Сэрца з Ім супакоіў.

Што сядзіць у ва мне?
Сам сабе надакучыў.
Пошук ісьціны? Не!
Хто б жыцьця сэнс агучыў!

Чаго болей ў ва мне?
Самаму невядома.
Каб меў шчасьце ў віне,
Быў бы самым сьвядомым.

Ці даруе Ён мне
Раўнавагу сумненьняў?
А ў вушах чую –
Не!
Выкінь злыя памкненьні!

ЗАКАХАНЫ Ё ВОСЕНЬ

Закаханы ё восень!
Але гэта прыйшло нядаўна,
калі адчуў сябе
сталым чалавекам –
усталяваўся, супакоіўся,
назіраю як лятуць павуцінкі
з павучкамі,
дзіўлюся і радуся разнастайнасці
і багацьцю колераў асеньняга лесу,
бясконцымі стаямі
канадзійскіх гусей,
якія скончылі свой чарговы
цыкл жыцця,
са смакам кусаю мясцовыя яблыкі
новага ураджаю.

І ўсё гэта прынесла восень,
якую толькі цяпер пачаў разумець,
якая ё нечым, падобная на мяне,
пара падводзіць вынікі,
пара пажынаць, што пасеяў,
пара палюбіць сябе.

Чаму ж не было ё яе ўлюбiцца?

ПАЭМЫ

“Сонца сьвеціць і ёсьць ў небе зоры ...”

МОРА КРАЙ

Чалавек наш, надзеямі поўны,
Адзін ў чоўне дрэйфуе па моры,
Што жыцьцём назавём мы умоўна,
Сонца ўдзень, а ўначы бачыць зоры ...

Яго цешыць жыцьцёвае мора;
Шлях далёкі, зусім невядомы,
Але ж свой, тут табе ўжо не горад;
Ў чоўне ўсё ёсьць, што трэба для дома.

Ў час пагодны, яму што спрыяе,
З паўжыцьця, ад дзяцінства самога,
Яго й сёньня прывычна гайдае
Бы малое дзіцяці-нямогу.

Ніпачым яму гэтыя хвалі –
Кожны дзень, кожны месяц ўсё тое ж;
З часам так непрыкметнымі сталі
Хоць ўздым ўверх, ці здарэньне якое.

Так гайдаецца разам з душою,
Паўтараючы мора малюнак,
Часам цешыцца нават сабою
Распачаў, што такі накірунак.

Дні праходзяць, гады за гадамі –
Ў чоўне ёсьць пастаянны занятак:
То заняцца пара нератамі,
То зварыць для гарбаты варатак.

Чым далей, тым ставаў ён спрытнейшы,
Стала й болей свабоднага часу,
І цяпер, кожны момант вальнейшы,
Ад тых думак шукаў ужо спасу:

Пражывае жыцьцё бы ў палоску:
 Вось, змяняецца чорнае белым,
 Памяняў толькі ўчора “матроску” –
 Глядзь, зноў белае стала небелым.

Ні да смаку яму ўжо ні рыба,
 Ні крыветкі, ці крабы якія,
 Больш не радуюць сонца на небе
 І узоры, што з зорак, начныя.

Захацелася пэўнае зьмены,
 Стала прэснай вада яму нават,
 Падалося, што жыў ён дарэмна –
 Лепей жыць мае поўнае права.

Далей пляць так не мае сэнсу
 І гайдацца на хвалях не варта,
 Не заробіць ён болей ні пенса
 Так душу спусташаючы марна.

Так ён думаў пра гэта два тыдні;
 Раптам сталася нешта наўкола,
 Хвалі біць пачалі быццам злыдні,
 З хмарай чорнай прыйшоў люты холад.

Моцны вецер ураз парваў ветразь
 Ды страху пашматаў аж на шчэпкі,
 Бы разверзліся д’яблавы нетры,
 Човен быў не такі ужо крэпкі.

Стала кідаць яго то ў бяздоньне,
 То на грэбні ўзнасіць аж да неба;
 Вось-вось човен наогул патоне,
 Рыхтавацца да горшага трэба.

Накацілася буйная хваля,
Накрывае ўсяго з галавою,
Ў глыбіню яго цягне хтось далей,
Цісьне так, не крануць і нагою.

А душа вось-вось выскачыць з цела
Ды трывае пакуль яшчэ можна;
Шчэ ў вачах стаіць кропелькай белай,
Чалавек жа быў надта набожны.

З сіл апошніх ўзмахнуў ён рукамі –
Удыхнуць хоць глыточак паветра
Ды маланка плыве прад вачамі,
І кудысьці нясе быццам ветрам.

Бы ў тэатры пайшлі фільм за фільмам
Ўсё забытанае, не ў парадку:
То бацькі, то дзяцінства, то Вільня,
То магілку зрабіў быццам градку,

Пасьля ўчынкі плылі нелюдскія –
Бы грахі сабіраліся ў кучу,
Пётр-Апостал, анёлы якіясь,
Моцны боль, што калісь яго мучаў ...

І пайшло, і паехала кругам,
Разганяючы хуткасьць бясконца ...
Сцебанула ў той момант, як пугай,
То душа палыхнула, як сонца.

Кропля белая ў шар нетрывалы
 Перайшла і стаіць прад вачамі,
 І без цела не чуе тых хваляў;
 Ў раз апошні ўзмаліўся рукамі.

Ёсьць шчэ шанец злучыцца з душою
 Ды яго хтось чапляе за ногі,
 Не дае каб злучыўся ён з ёю;
 Відаць пэўна то безданьні лохі.

Чалавек ўстрапянуўся ўсім целам,
 Аж страслося бяздоннае мора,
 Ухапіў, што ёсьць моцы, шар белы
 На паверхні ўздыхнуў на ўсё горла.

Ды ўскрычаў, нарадзіўся бы толькі,
 Аж зайшоўся ад дзіва такога –
 Як жа дыхаць прыемна уволю,
 Адчуваць смак паветра марскога.

Падхапіла яго хваляй сіняй
 І аднесла на сонечны бераг;
 Слых ласкаецца песьняй птушынай,
 Водар райскі вакол, пахне верас,

Сонца сьвеціць і ёсьць ў небе зоры ...

ДЗЕВЯТНАЦЦАЦЬ

Уладзіміру Някляеву

Сьнег.

Сьнег.

Сьнег.

Сьнег.

Па вуліцы рашуча ідзе чалавек.
За ім дзевятнаццаць. Падае сьнег.
Сьнежань. Няўмольны прыроды бег.

На добрае сьнег – ураджаю знак,
Ды й гэты сезон ідзе наўскасяк.
Засыпала край, ціха сьпіць сяло,
Вуліцы ў Менску амаль замяло,
І толькі у цэнтры застаўся пятак,
Вядзе за сабой ваяроў мастак.

Праходжыя рэдкія – нос у каўнер,
Маглі б далучыцца – баяцца галер.
Скавалі ў іх волю, атрутай зьвялі,
Рабамі бязмоўнымі ёсьць на зямлі.
Збірацца больш трох не маюць дазвол,
Зьваць на натоўп іх галоўная роль.
Бо чарку і шкварку ўсё маюць яшчэ,
Гадзіннік і той па старому цячэ.

І ворагі край акружылі наўкол
(па праўдзе дык гэта рабіў і мангол):
*“Спрабуюць дастаткам сваім аглушыць,
На зло ім мадэль адбудуем ў цішы.”*

Бы здольнасьць да думак скавала зіма,
 Як глянуць знадворку – на выгляд турма.
 Сьнег сыпле і сыпле, а тут і мароз,
 Так цісьне, што вочы макрэюць ад сьлёз,
 Заціснута воля пружынай ў кулак.
 Калі адамкнецца і зьнікне Гулаг?

Імкне без аглядкі мастак-чалавек,
 Сьпіной адчувае ног хуткіх бег,
 Дыханьнем гарачым зараджаны ён,
 Нясе цяжкі крыж – радзімы праклён.
 З апошніх сваіх папрасіла сіл
 Успомніць чаму ў краі столькі магіл,
 Чаму шмат згубілі мы слаўных сыноў,
 Чаму не ўслаўляем сваіх змагароў,
 Жыцьцё што аддалі, каб жыў любы край,
 Свабодны і вольны.
 Дай, Божа, дай!

Яшчэ пакаленьне адно падрасло,
 Ды зноў да яго падкрадаецца зло.
 Як ліха якое, ну што за прастора,
 Няма ў ёй на небе шчасьлівых зораў!

Пануе вякамі у краі прымус,
 Няўжо ж спадабаў гэта брат-беларус?

Але як раней пасля цяжкіх параз
 Ёсьць сілы паўстаць, у чарговы раз,
 Дарога цяжкая, вялікі наш край,
 Ды сілы растуць, не да твару адчай.

Растуць па ўсім краі, у Гомлі і Крэве,
З мінулага цягнучы сокі у дрэве,
Яе спазнаюць,
    бо Айчына адна,
Як Богу не справа –
    не даруе яна.

Не толькі мастак той працуў праклён,
Такіх дзевятнаццаць амаль як ён.
Бы іх укусіла шалёна пчала,
Ад сну прабудзіла, на сход павяла.
І дзесь сярод сьнегу,
    над іх галавой,
Сьцяг белы з чырвоным
    нёс Бог над зямлёй.

Яблонскай знаёмы на ходніках твар,
Пытае паглядам “Хто тут уладар?”
Здаецца даўно спрэчкі скончылі з ёй:
*“Былі мы калісьці з ’яднанай сям’ёй;
Крыж’акаў набілі літовец з палякам,
Адкуль Беларусь узялася, пся крэв?”*
На ўсходзе-заходзе няма даўно крэсаў,
Тутэйшы жыве ля Дняпра і Арэсы,
Падзьвінне, Палесьсе, ўсё намі занята
Між Вільняй, Смаленскам стаяць нашы хаты.
Ўсяго ўдоваль маем, але не свабоды.

Ідуць дзевятнаццаць на раду з народам.

Яно б памагло ім перамагчы.

Здалося шмыгнуў за вуглом цёмны д'ябал,
Прывычная ў нашых мясьцінах аб'ява.
То справа яго, ён заўжды цемры рады,
Ужо падае хітрым знакам загады.
Адкуль жа ён звездаў, што тут ісьці будуць,
Няўжо зноў прыгрэўся ў радах іхніх юда?

Відаць, што і сёньня
зноў Бог адварнуўся,
І цяжка паверыць,
што момант хіснуўся.

І бліснула ўраз прад вачамі маланка –
Без гому.
Ў завею.
Неспадзяванка.
Шалёны звярына над вухам зароў,
На сьцяг бел-чырвоны закапала кроў.
За момант кароткі іскрыла жыцьцё,
Каб праваліцца пасья ў забыцьцё;
І Крэва, і маці, і крыкі натоўпа,
Ваяр-беларус з пераможнай вінтоўкай,
І помнік Свабодзе,
у цэнтры квартала,
На месцы,
дзе Леніна постаць стаяла.

Хто раптам спыніў дзіўных мараў палёт,
Хто здідаю сэрца прашыў навывлёт?

Відаць толькі сэрца любімай жанчыны
Праз лютыя сьцены адчуе магчыма,
Што робіцца з Воляю носьбіта мовы,
Як стогне душа яго ў муках суровых.
У сьценах турмы ці прыватнага дома
Дажыць да свабоды ёй трэба вядома.
Ня можа быць вольнаю Воля ў турме,
Канец палажыць пара доўгай зіме.

Радней у турме стала Воля-жанчына,
Яна ёсьць сяброўкаю, вернай, адзінай.
Яе зьберагчы трэба ў сьценах зімовых –
Надзею запаліць яна ў душах новых.

Назаўтра зьбірае народ сваё веча
Ён з Воляю выйдзе на гэту сустрэчу
З найдаражэйшай у сьвеце жанчынай
Дзевятнаццаты
Сьнежань
Айчына ...

СКАЗ ПРА СІЛЬВЕСТРА

Маім прапшчурам

ПАСТА

Цішыня па-над рэчкай Дзісенкай.
Толькі-толькі ўзыходзіць сьвітанак.
Гук любі чўцен, самы маленькі,
Цёплы, летні, вясковы ранак.

Туман з рэчкі ўсплывае на бераг,
Часам гучна плёскае рыба,
Недзе бразнулі першыя дзьверы,
Прачынаецца й наша сяліба.

Тут хлапчук пражывае маленькі
З рэдкім імем, яго ў царкве далі,
Ён Сільвестр, а калі караценька,
У сям'і Сальвуком называлі.

Перад сонцам разбудзяць малога,
Ў вёсцы кожны свой мае занятак,
Для дзіцяці работы замнога –
Дзень цалюткі кароў пасьвіць статак.

Ды на справе ня ён там галоўны –
Ў Янука-пастуха ён падпасак,
Абавязкаў праз дзень мае поўна,
Ўсё ж крыху адпачыць можа часам.

Траўка мяккая, вабіць бы ложка,
Ў сон люляе малага хлапчыну,
Ці ж у раньне такое спаць можна –
Як у казцы прыгожа ў лагчыне!

Узнялося ўжо сонца высока
І з духмянай травы спалі росы,
Красны луг наліваецца сокам,
Як прыемна хадзіць па ім босым.

Найцікавая хлопцу часіна –
Як пастануць каровы у полі,
Тады можна ў цяньку пад асінай
З Януком размаўляць уволю.

А той ведае баек даволі,
Ды гісторыю роднага краю,
Што пра войны, ці бітвы за волю,
Ды з душою ён іх прамаўляе:

“Мы калісьці жылі у краіне,
Што ў той час называлі Літваю,
Рабства ў ёй не было і ў паміне,
Ганарыліся сілай сваёю.

Мы тутэйшы народ, беларускі,
Сваіх мелі князёў мы спрадвеку,
Зналі нас маскалі й кароль польскі ...
З тых часоў праляцела шмат летаў.

Ды аднойчы найшло на нас гора –
Шляхта нашая сталася хворай,
А з усходу маскаль – злосны вораг,
Не драмаў і забраў ўсе прасторы;

Колькі раз бралі ў рукі мы зброю,
І з Касцюшкам, пасья з Каліноўскім,
Аднавіць край, што звалі Літвою ...
Ды й дасюль пад царом мы маскоўскім;

І твой дзед у паўстаньні загінуў,
Запытайся пра гэта у бацькі,
Дзед жыцьцё аддаў мілай Айчыне,
Не малы ўжо, ня ўсё ж табе цацкі ...”

Эх, ізноў разбрыліся каровы,
Перабілі на самым цікавым,
Але толькі гадзіну з паловай
Пасьвіць іх яшчэ тут па атаве,

Бо апоўдні кароў, як звычайна,
У тым краі у хлеў заганяюць –
Авадні атакуюць адчайна,
Й гаспадыні ў тым выгаду маюць.

Ў хлапчука цяпер ёсьць дзьве гадзіны
Пакупацца з сябрамі у рэчцы,
Парыбачыць хоць колькі хвілінаў,
Ды залезьці ў садок па парэчкі.

А рачулка настолькі жывая,
У ёй водзіцца рыбы ну, процьма,
Усялякіх сартоў яна мае –
Як злічылі дык аж дваццаць восем.

Берагі парасьлі камышамі,
Уздоўж берага россыпы лілій,
Ў быстрыні язь так плешча кругамі,
Аж да берага коцяцца хвалі.

Завязе на другі бок вас пóрам,
Лінь нацягнуты між берагамі,
Перабрацца туды нават з возам
Вельмі проста, вы можаце й самі.

Па-над берагам высяцца кладкі,
На узгорку красуюцца лазьні,
Што насупраць стаяць кожнай хаткі,
Дабрабыту то знак вельмі важны.

Вось стаіць Сальвучок на той кладцы,
Не злавіў анічога на вуду,
Бо сваволяць ў вадзе сябры-братцы,
Толку сёньня з рыбалкі ня будзе.

Добра й маці паклікала ў ложка,
Адпачыць якіх трыццаць хвілінак,
Бо ягоных шкада босых ножак,
Выганяць хутка ў поле скаціну.

А да вечара не так і блізка,
 Тупаць прыйдзеца многа за статкам –
 Пакуль сонца апусьціцца нізка
 Трэба працу зрабіць на выдатна.

Добра выпала сёньня калейка –
 Янука-пастуха меці ў хаце.
 Зладзіць ён, ну амаль што батлейку,
 Быць з такім баюном – то багацьце.

Як вячэру ўсе скончылі дружна
 То паселі зручней байку слухаць,
 Хоць для дзетак то можа й задужа –
 Сёньня сказ будзе пра “нейкіх духаў”.

Сказ пра ваўкалака *

“Жыў дзяцюк, Васілём яго звалі,
 Меў зямелькі, якую валоку,
 Працавіты і дужы, казалі,
 Быў найлепшым на цэлую вёску.

Ўпадабаў ён дзяўчыну, Алёну,
 Ад яе меў прыхільнасьць таксама,
 Хуткім часам стаў моцна ўлюбёны,
 І не супраць былі тата з мамай.

Заляцаліся іншыя хлопцы,
 Што хацелі яе ўзяць за жонку,
 І Льля, хітраван першы ў вёсцы,
 Багатыр быў на тую старонку.

*наводле Яна Баричэўскага

Раз сватоў ён адправіў натхнёны,
Да жаданай, ў бацькоўскую хату,
Гарбуза паднясла ім Алёна,
З ганьбай тыя вярнуліся сваты.

А Васіль гаварыў добрым людзям,
Што прыстойныя вартыя шлюб,у,
А з Ільлёю ёй шчасьця не будзе;
Затаіў на яго Ільля злобу.

Як Ільля хлопец вельмі настырны,
Пачаў дзейнічаць ён цераз пана –
То не воля бацькоў ці дзяўчыны –
Так тады выбіралася пара.

На вясельле Ільлі пан даў згоду,
Яго хутка на вёсцы сыгралі.
Ды багата было там народу
Ў Васіля на вясельле пазвалі.

Сумным быў той хлапец у вясельлі,
Не да гуляў яму, не да танцаў,
Хтось гарэлкі паднёс яму хмельнай
Выпіў махам, ня будзе ж хавацца.

Дзіўна сталася з ім вельмі хутка –
Задрыжэлі ягоныя рукі,
Між людзей ўраз пранеслася чутка,
Што ў вачах Васіля позірк жуткі.

Падляцела бліжэй і Алёна,
 Ад яго адхіснулася ў жаху,
 Так ёй страшны стаў быўшы мілёнак,
 Пад адным не хацела быць дахам,

Папрасіла пакінуць вясельле;
 Мігам бедны рвануўся дадому,
 Прыб'ягае ў дварышча праз поле
 Слабы, ў распачы, ледзьве прытомны.

Тут накінуўся родны сабака,
 Не пазнаў Васіля ён чамусьці,
 Глядзь ў люстэрка – стаіць небарака,
 Твар і рукі якога у поўсьці!

Закрычаў як завьў чалавеча,
 То бяду натварыла гарэлка,
 Ёй, чароўнай, супернік зьнявечыў –
 Сатварыў з Васіля ваўкалака.

Воўкам выбег у чыстае поле,
 Забрахалі, падбеглі сабакі,
 Ледзь уцёк ад іх зграі з болем –
 Няма шляху назад небараку.

Так прайшлі тры гады у адчаі;
 Паляваў ён на птушак, дзічыну,
 Шкоды ён не чыніў ў родным краі,
 Бо ня бачыў для злосьці прычыны.

Ды пазьней ўжо, ня бачачы выйсьця,
Зразумеў, што зрабілі з ім людзі,
Птушак іхніх й жывёлу стаў нішчыць
Дзе што мог – у крыві былі грудзі.

Бег аднойчы ён міма узлеску,
Дзе з аратамі ксёндз вёў бяседы,
Навучаў, каб жылі па суседзку,
Не чынілі ні помсты, ні крыўды.

Каб тварылі яны дабрачыннасць,
Вырашалі ўсе справы у згодзе,
Будуць мець тады боскую міласць –
Жыць у міры, у дружбе й лагодзе.

Воўк паслухаў ксяндзовы прамовы –
Што ж ён зробіць у воўчым абліччы?
Ён быць добрым гатоў, адмысловым –
Хто учынкі ягоня зьлічыць?

Каб у Бога здабыць міласэрнасць,
Адагнаў адзін раз цэлы статак
Ад мядзьевага, што быў ненажэрны
І ад лесу ішоў на цялятак.

Другім разам дагнаў воўка злога,
Што падкраўся у полі да жнеі
І схапіў на забаву малога,
Які спаў пад снапкам і цені.

То здзіўленьне было не на жарты,
Параскрылі раты нават сьведкі,
Воўк, зьвярына настолькі упарты,
А падаўся другому без спрэчкі.

Падалося, што воўк быў разумны,
Апынуўся тут невыпадкова –
Дзіцянятка вярнуў маці сумнай
І да лесу падаўся, да сховы.

Як зрабіў добрых колькі учынкаў,
Перад ім села нейкая птушка,
Ды зьвяла яго пад аблачынку,
Там ён спаў, а яго хтосьці гушкаў.

Прабудзіў яго раніцай волат
Загадаў там капаць, дзе магіла,
Ды шкілет вынуць з самага долу,
То яго будзе новае цела.

Аж зьбялеў і дрыжаў воўк ад страху,
Толькі волат тут хуценька сьцяміў –
Папіхнуў ваўкалака на прах ён,
Са шкілетам упаў той у яму.

Як прачнуўся праз цэлыя суткі,
Васілём абярнуўся тым самым.
І цяпер жыве з болем і смуткам,
Ласкай божай уратаваны.”

Вось і скончыўся дзень такі доўгі
Сальвучок наш стаміўся урэшце,
Прыкрывае яму мама ногі,
Заўтра ж быць яму з бацькам на фэсьце.

Яму сьніцца кірмаш, дзе ён з бацькам,
Першы раз у жыцьці у Паставах,
Аб'яцалі яму купіць цацку,
Да таго ж кніжку казкаў цікавых.

ПЛЫТАГОНЫ

Так міналі гады за гадамі,
За плячыма царкоўная школа,
Узмужнеў наш Сальвук з сябрукамі
Ды й дзяцюк ён прыгожы, вясёлы.

Ён у працы ў сям'і сваёй першы,
Моцны хлопец й такі ж ён удалы,
Дзеўкам сьмешныя складвае вершы,
І сяброў добрых мае нямала.

Дружбакоў мае шмат з сваёй вёскі,
Але ж мае й сяброў за ракою,
Маскалёў, чые продкі наўцёкі
Падаліся ад згубы царквою,

Сталі жыць па абраду старому,
Абаронены моцнай Літваю.

Мы ня чынім бяды анікому,
З грамадой хай тут будуць сваёю.

Са сваім сябруком Апанасам
Коней летам купаюць у рэчцы.
З двух бакоў выплываюць разам,
Пасяродку ракі каб сустрэцца.

Ну, а коні, а коні ліхія –
З галавой аж ныраюць зьнянацку,
Да спадобы ім гэта стыхія,
Задаволена й наша юнацтва.

Ды не шмат мае вольнага часу –
Ўвесь ідзе для сваёй гаспадаркі,
А той працы – дай Божанька спасу,
Не паробіш ніяк без упаркі.

Каб палепшыць жыцьцё – трэба грошы,
Зарабіць ўсе шукаюць магчымасьць.
Вось на сплавах заробак харошы –
Выпраўляюць яго за грашыма.

***

Хлопцаў дужых сабралі ў каманду
Мужыкі, што займаюцца сплавам,
Хоць шмат ведаў ужо атрымаў ты,
Гнаць платы – то складаная справа.

Лес спачатку ўвязалі як трэба,
Абавязкі для ўсіх распісалі,
Ежу, рэчы для ўсякай патрэбы,
Ўсё ў дарогу належна сабралі.

Мелі ўсе плятагоны работу,
Шчыравалі хто сьпераду, ззаду,
Працавалі вяскоўцы з ахвотай
І Сальвук тым заняткам быў рады.

Днямі йшлі маляўнічаю рэчкай,
Прыставалі да берага ўвечар.
Ў трэці дзень падыйшлі да мястэчка,
Што стаяла у вусьці дзвьвюх рэчак.

Дзвьвіна, пэўна ж, сур'ёзная рэчка,
Плыты трэба нанова праверыць,
Каб да Рыгі даплыць ўсім бясьпечна,
Не прымаць зьнешні выгляд на веру;

Адпачыць трэба даць плятагонам;
Быць ў мястэчку хоць колькі гадзінаў.
Моладзь нашая свой мае гонар,
Хоча знаць жыцьцё новых мясьцінаў.

То мястэчка звалася Дзісною,
Чарадзеем яшчэ заснавана,
Між Дзісенкай й ракою Дзвьвіною
Быў спачатку тут замак драўляны.

Замак той быў фарпóстам дзяржавы,
Што стаяў ад сталіцы на поўнач.
Горад Полацак – нашая слава,
Крывічоў доўга тут аб’ядноўваў.

А пазьней, як пайшлі ўжо напады
З Дынабургу, то горад крыжацкі,
Збудавалі, каб даць якой рады,
З каменя замак, тады наш, літванскі.

Як не стала Вялікага Княства,
Замак быў доўгі час ў заняпадзе,
Панавала маскоўскае царства –
Нахапаюць ўсяго, што няма дзець.

Як расказваюць людзі старыя,
Стаў зноў нашым пры першым паўстанні.*
Сабраліся ў Лужках ваяры і
Ў два дні занялі ўмацаваньні.

Не так доўга была наша радасьць,
Маскалям падыйшла дапамога.
І надзею тутэйшыя трацяць,
Калі-небудзь здабыць перамогу.

Адмяніў цар усе прывілеі,
Што пакінулі ў знак былой славы,
Значна меншаю стала надзея
Аднаўленьня дабіцца дзяржавы:

*паўстаньне 1831 года

Не мажліва ўжываць нам законы,
Што ў Статуце Вялікага Княства,
У царквах памянjalі іконы –
Вынішчаць пачалі уніяцтва,

Дзесяць тысяч сямей нашай шляхты
Ў аднадворцы зьявілі бяз іх згоды.
О, народзе, такі цяжкі шлях твой!
Ці мы будзем калі мець нагоду
Гаспадарыць у краі свабодным!

Абыйшлі дзяцюкі ўкруг мястэчка –
Ім здалося – жывуць тут пагана;
Закусілі ў тракціры й да рэчкі
Павярнулі. Ім плыць заўтра рана.

***

Дзень-другі і да Друі даплылі,
Там прысталі на беразе правым.
Для вячэры агонь распалілі,
Заняліся звычайнаю справай.

Падышоў чалавек к ім убогі,
Папрасіў прытуліць яго нанач.
Ўжо старэнькі, слабыя меў ногі,
Ў худой вопратцы, крыху парванай.

То не цяжка знайсці было месца,
Падзяліцца няхітрай вячэрай,
Каб хоць цела ён мог тут сагрэцца,
Ды ў людзей дабрыню каб меў веру.

То відаць чалавек быў сьвядомы,
Пахадзіў ён нямала па сьвеце,
Як казаў, йдзе ад дома да дому,
Бавіць казкі дарослым і дзецям.

Спаць было яшчэ ўсім ранавата,
Моўчкі слухалі словы старога,
Хлопцы мелі пытаньняў багата,
Бо хацелі даведацца многа.

Як даўно заснавана мястэчка?
Што за камень ляжыць побач дзіўны?
Хто такая ў краях гэтых Плачка?
Як тут родзіць зямелька ў Падзьвінні?

***

Горад меў магдэбурскае права,
Адбіваў з Дынабургу набегі
Крыжакоў, ваявалі што з Княствам;
Сто гадоў ён належыў Сапегам.

Камень – сімвалам быў адмысловым
Людской веры, то да хрысьціянства,
Пазьней выбіты крыж быў і словы –
Хрыста знакі на твары паганства.

Вякоў болей за восем тым знакам,
Іх зрабілі пры князю Барысе,
Што Ўсяславу даводзіўся сынам.
Знакі – веліч князёвы засьведчыць.

Што да Плачкі, то гэта жанчына,
Часта бачаць яе ў нашым краі,
То сумленьне у нашай Айчыне,
Яна памяць пра гора, адчаі.

Сказ пра Плачку *

То прыгожая, кажуць, кабета –
Постаць – стройная, вочы – жывыя,
Толькі сумам, сьлязамі павіты,
Быццам носяць няшчасьці якія.

Круглы год ходзіць ў белым адзеньні,
На плячах заўжды чорная хустка,
Ў дзённы час яе бачаць, ў вячэрні,
Ўздоўж лясоў, на палянах і пустках.

Там сьпявае жалобныя песьні,
І аб некім, гаротная, плача,
То аб важным яна людзям весьціць –
У народзе завуць яе Плачка.

Ды у большасьці – іншыя думкі,
Людзям мрояцца нейкія скарбы,
Не духоўныя гэта стасункі –
Свае торбы хутчэй напіхнуць бы.

Плачку бачылі раз ля капліцы,
Той, старой, недалёка ад вёскі,
Дык прыдумалі ўраз небыліцу –
Дзе стаяла яна – скарб вялікі.

*наводле Яна Баричэўскага

На канцы чалавек жыў убогі,
 Што нядаўна вярнуўся з паходаў,
 Стаў ён хціўцам спакойна даводзіць,
 Што не мець ім грашовых знаходак,

Што паводзіны гэтай жанчыны
 Їм не кажуць пра срэбра ці злата;
 На парозе забытай сьвятыні
 Плача дзіўная людзям кабета.

Пасьмяяліся ўсе над убогім,
 Цёмнай ноччу пайшлі да капліцы,
 Ды знайшлі толькі ў ямах глыбокіх
 Рэшткі дошак старых, чарапіцы.

Стала змрочна кругом, вельмі
 страшна,
 Закапалі зноў хуценька ямы,
 І дамоў падаліся, глядзь – Плачка,
 Твар – на ўсход, вочы – поўны
 сьлязамі.

Як бліжэй падыйшлі – знікла раптам,
 Дзе стаяла яна – шар асіны.
 Дык зладзеі удумалі разам –
 Гняздо тое старому падкінуць.

Завярнулі як скарб у хусьцінку,
 Быццам ім падзяліцца гатовы,
 І той скарб праз вакно у хацінку
 Яму ўкінулі, рады той змове.

Ды стары бачыць – цуда якое –
Восы страшныя сталіся златам,
У зьдзіўленьні зірнуў праз вакно ён,
А там Плачка стаіць перад хатай.

“Вазьмі золата роўна палову,
А другую аддай людзям бедным”, -
Так сказала – і знікла паволі,
То падзякай было адпаведнай.

Іншым разам заўважылі Плачку
На руінах даўнейшага замку.
Хто бліжэй быў, сярод яе плачу
Спеў пачуў поўны жалю і смутку:

*“Ой, людцы ж мае родныя,
Таемна вы забітыя,
І душанькі замкнёныя.
Ці быць вам век забытымі?”*

Зноў такія ж прыйшлі скарбаловы,
Што сабраны былі аканомам,
Не паверыў ён Плачкавым словам,
Забаяўся б хіба толькі грому.

Цэлы дзень вакол камня капалі,
Плачка плакала дзе вечарамі,
Сапраўды, там быў склеп на завале,
Ды не з золатам, а з чарапамі.

Каля сьценаў вялікага склепа
 Сотня людцаў была прыкавана.
 Жутка бачыць такія шкілеты –
 Рукі й ногі былі у кайданах.

Вось бяздушна, забраў пан кайданкі
 “Для ўспаміну” пра час той мінулы;
 Ксёндз з людзьмі пахавалі астанкі,
 Крыж паставілі – душам вярнулі.

Цяпер Плачка ішла на магілу,
 Ды чытала для людцаў малітвы,
 І прыгожыя кветкі насіла
 Тым, былі што таемна забіты.

Плачку чулі ў мінулае лета
 Блізу Полацка, там, на пагорку,
 Ля цяністых бяроз, сярод кветак,
 Зноў сьпявала і плакала горка.

*“Ой, сыне наш родны,
 Ваяр ты наш слаўны,*

*Служыў ты Айчыне,
 Як трэба мужчыне,*

*За нашу свабоду,
 За шчасьце народа,*

*Аддаў свае сілы,
Каб край квітнеў мілы.*

*Зямля табе пухам,
Быў моцны ты духам,*

*Навекі павага
Табе за адвагу.”*

Дык юнцы прыйшлі з Полацка ноччу,
На пагорак за “Плачковым скарбам”,
Былі к золату вельмі ахвочы,
Ды відаць умяшаўся і д’ябал.

Яны доўга капалі, глыбока,
Яму часта пяском засыпала,
Шчыравалі за поўнач далёка,
Бы штурхала іх злосная сіла.

Раптам дзынькнула ў доле жалеза –
Не сундук то быў поўны манетаў,
А быў панцыр ваярскі таўшчэзны,
Што паверху грудзей быў шкілета.

Ў той магіле быў рыцар забіты,
Побач з ім былі меч і дасьпехі;
Шкілет кінулі ў яме адкрытай,
Зброю толькі ўзялі для уцехі.

Грымнуў гром, засьвяціла маланка,
 З мячом волат стаіць за сьпіною,
 Страх праняў сэрцы гэных засланцаў,
 Што зьняважылі памяць героя.

“Вы такія нікчэмныя людзі,
 Срэбру й золату душы прадалі,
 Слава воіна вечнаю будзе,
 Абаронім яе сілай сталі.”

Зноў магіла пакрылася зямлёю,
 Там, дзе скончыў ваяр жыцьцё слаўна,
 Сіла ёсьць на зямлі для спакою
 Душ самотных, забытых, ахвярных.”

***

Колькі дзён – і прыплылі да Рыгі,
 Здалі лес, пасля рушылі ў горад;
 Шумна, людна, кругом – шарамыгі,
 Сальвуку жыць у ім было б гора.

Лепей там, на свабодзе, у вёсцы,
 Дзе прастора, на сьвежым паветры,
 Дзе так любя стаяць на палосцы,
 Дзе калышацца жыта пад ветрам,

Дзе жаўрук заліваецца ў небе,
 І клякочуць буслы на бярозе,
 А у хаце – сваім пахне хлебам,
 І сустрэнуць яго на парозе ...

Замачылі свой посьпех ў тракціры,
Закупілі заморскіх гасьцінцаў –
Іх чакаюць бацькі, браты, сёстры –
Шлях ад Рыгі дадому – дзядзінцам.

СТРАЧАНАЯ МАЛАДОСЬЦЬ

Час юнацкі яго быў кароткі,
Перарваны быў злою вайною,
Рушыў немец на ўсіх, ва ўсе бокі,
Еўрапейскіх хацеў больш пакояў.

Пайшоў ён на усход, на прасторы,
На імперскую ў той час Расію,
Зноў на нашу зямлю прыйшло гора,
Ні за што сьмерць тутэйшых касіла.

Набіраць сталі ў царскае войска,
Сальвука забіраюць ў рэкруты.
Не па волі пайшоў туды собскай,
Трапіў прама ў вайсковыя путы.

Куды дзецца – паддаўся ён лёсу,
Немагчыма зусім быць свабодным,
Дасьць Бог – сьмерці мінуюць калёсы
І пашчасьціць убачыць край родны.

Тут пра славу ніякай размовы,
Думка толькі адна, як бы выжыць,
Бо ад кулі ніякай аховы –
На грудзях толькі меў медны крыжык.

Ваяваць за уладу царову,
 Што на нашай зямлі ўсталявана,
 Хто б хацеў? Суцяшалі ўсё ж словы:
 “Ён бароніць народ свой загнаны”.

Два гады прасядзелі ў акопах
 Супраць немца, з малымі баямі,
 Ля Баранавіч, ў цэнтры Еўропы,
 Вельмі кепска было халадамі.

Ды аднойчы прынеслі ім весткі,
 Што ў паўночнай расейскай сталіцы,
 Рэвалюцыяй знесла дом царскі,
 І ўдалося свабоды дабіцца.

Быў у роце ён граматным самым,
 І на просьбу чытаў ўсе газеты,
 Што траплялі на фронт між баямі,
 І тлумачыў пра дзейнасьць Саветаў.

Ды адной рэвалюцыі – мала,
 У імперыі – новая бура,
 Ўсіх буржуяў павымятала,
 Ўзняла бедных на верхатуру.

Каб жа чуў гэта хто калі-небудзь,
 Што зямлю падаруюць сялянам?
 Будзе ўсё ім належыць пад небам
 І не трэба больш гнуцца на пана.

Эх, “свая зямля” – лепшыя словы,
Саладзей, нават слова “свабода”,
За зямлю заўжды біцца гатовы,
Тут задарма – “Раззелім народу”.

Час вялікіх настаў пераменаў –
Рэвалюцыя, бойка у сьвеце,
Цяжка стала у нечым быць пэўным,
Нават армія – ў нейтралітэце.

Раз прынеслі ім добрую вестку –
Будуць самі рашаць свае справы;
Беларусаў зьбіраюць у Менску
Па прычыне стварэньня дзяржавы.

Дэлегатам абралі Сільвестра,
Між сяброў-землякоў меў павагу,
Так, падхоплены вольнасьці ветрам,
Апынуўся у цэнтры увагі.

Сабралόся у Менск дэлегатаў
Ад усіх беларускіх куточкаў,
А пытаньняў было небагата –
Быць самім, ці расейскаю дочкай.

Аўтаноміяй йсьці у Расею –
Мае недры, прастору, і сілу?
Ці займацца дзяржавай сваёю,
Бо яе адрадзіць – сэрцу міла?

А радзіма прыродай багата,
Што азёры, лясы, і што рэкі,
І зямлёй урадлівай, і садам,
Вольна ў краі было б чалавеку.

Цэлы дзень не сканчаліся спрэчкі.
За які бок пакласьці свой голас?
Чымся нам падавацца у прочкі,
Без сумневу, Сальвук быў за вольнасьць.

Урадбўцаў абралі пад поўнач,
Ды не скончылі іншых пытанняў,
Выганяць пачалі з залі поўнай
Камісары, без ўсякіх ваганьняў.

Хоць няшмат іх было, ды чамусьці,
Называліся – бальшавікамі.
Завіталі да нас як бы ў госьці,
А паводзілі – гаспадарамі.

Завязаліся ў залі сутычкі
Ды прышэльцы ўсё ж сход перарвалі;
Бальшавіцкія зьведалі звычкі,
Каб жа ведалі як будзе далей.

***

Хутка ўжо па вяртаньні у войска,
Вайна з немцамі скончылась мірам,
Ды пайшла між салдат пагалоска,
Пра вайну супраць белых мундзіраў;

Што буржуй раззлаваўся паганы
І аддаць сваёй ўлады не хоча;
Ні зямлі для сялян так чаканай,
Ні свабод, ні заводаў рабочым.

Хіба могуць з зямлёю быць жарты,
Яна корміць, яна ёсьць царыца,
Для сялян найважнейшая вартасьць,
За яе трэба пэўна йсьці біцца!

Як Сільвестар быў хлопец вясковы,
І прыняў абяцанкі на веру –
Што зямельку падзеляць нанова! –
У чырвоную йдзе кавалерыю.

Эх, рабоча-сялянская коньніца
Па шырокіх украінскіх стэпах
За ворагам класавым гоніцца –
Гэтым разам біць Ўрангеля трэба.

Ў сувязістах Сільвестар там служыць
Пад Кахоўку дабраўся, да Крыму,
Ваяваць надакучыла дужа,
Ды нарэшце настаў і дзень міру.

Можна зараз вяртацца дадому,
За заняткі узяцца былыя.
Аж пяць год ваяваў! Невядома,
На што страціў гады маладыя.

Колькі ўлад па-над небам над вёскай
 Праляцелі за час той кароткі:
 Быў тут цар, былі немцы і Троцкі,
 Пачынаў і урад нават собскі.

Пакуль Ўрангеля скідвалі ў мора,
 Прышла Польшча, Радзіму забрала.
 Пан Пілсудскі ўзнавіў Польшчу з горам,
 Беларусаў Расея прадала.

Зноў не маюць свайго беларусы,
 Як даўней дамiнуюць палякі,
 На зямлю нават мелі спакусу
 І свае тут наводзяць парадкі.

Польскі “ензык” даецца у школах,
 Хоць пакiнулі ў ёй закон божы,
 Хто свой край хацеў мець – невясёлы,
 Зноў чакаць трэба на раздарожжы.

Свой абраны урад – за мяжою,
 Тут паблізу працуе, у Коўна,
 Ўсё змяшалася гэтай вайною,
 Ці павернецца і ці надоўга?

Два браты падаліся ў Саветы,
 На усход, дзе чакалі братэрства,
 А Сільвестр рашыў, што жыве тут,
 Да зямлі прыцягнулася сэрца.

Да яе прырастаў ён з дзяцінства
Зямля выручыць, ён ў яе верыў,
Карані усяго тут сямейства,
У прастору адчынены дзьверы.

СВАЯ ЗЯМЛЯ

А наўкола зямля так багата
Ураджаем, садамі, лясамі,
Каля рэчкі – бацькоўская хата,
Хутка будзе сваю мець і сам ён.

Закахаўся ў дзяўчыну Надзею
Працавітую, ладную, з вёскі,
Адлучыўся з зямельным надзелам,
Адлічаць пачаў новыя вёсны.

Гаспадарыць самому нялёгка –
Столькі спраў на зямлі і ля хаты,
І у жонкі ніякай палёгкі,
Ды удвух ўсё ж даюць сабе рады.

Часам маюць яны дапамогу
Ад вялікай радні, што ў абоіх;
Калі справіцца самі не могуць,
Дык выходзяць тады талакою.

Пяць братоў, двух сясьцёр Сальвук мае,
І дзядзькоў незлічона, стрыечных,
Ды і ў жонкі радня не малая,
Паспрабуй згатаваць ўсім яечню!

Талаку ў доме ладзілі часта:
 То вясною – для вывазу гною,
 Ўлетку – на сенакос, ці на жатву,
 Ўвосень – бульба, займацца трасою ...

Як збяруцца – працуюць ўсе шчыра,
 І не важна, якая работа;
 Паднімаюць цяжэй, косяць шырай,
 Маладыя працуюць з ахвотай.

Мусяць ўсё ж працаваць і на панства –
 Жвір вазіць на падсыпку дарогі,
 Што паўз вёскі бяжыць на Паставы,
 Без дарог тут завязьлі бы ногі.

Ў непагоду было б не праехаць.
 Даглядалі бальшак ўзімку, ў леце,
 Не рабілі сяляне агрэху,
 Там машыны ляцелі як вецер.

Наш Сальвук гаспадар быў цікаўны,
 Збіраць веды пачаў пра расьліны,
 Ад набыткаў мясцовых і даўніх
 Аж да самых апошніх навінаў.

Так паціху ўставалі на ногі,
 Гаспадарка іх сталася спраўнай,
 Ды расьце і сям’і дапамога –
 Нарадзілі дзяцей дваіх слаўных.

Многа сіл укладаюць ў зямельку
Ды й даходы з яе яны маюць,
Адкладаюць пакрыху капейку –
Яны больш дакупіць яе мараць.

Хіба знойдзеш зямлі урадлівей,
Толькі клопат і рукі патрэбны,
І хапае дажджоў на палівы,
І ад сонца цяпла ў полі хлебным.

Вунь, вяртаюцца “амерыканцы”,
Што за мора хадзілі ў заробкі,
Кажуць, маем мы лепшыя шанцы,
Зарабіць на зямлі нашай собскай.

Увесь час забірае зямліца,
Адпачын толькі ёсць у нядзелю,
Хіба пільніца можа зваліцца –
Селяніну такі лёс надзелен.

У нядзелю, збіраюцца госьці,
На сяло йдуць паслухаць навіны,
У царкву – на размову да Бога, ці
Калі адпачыць – хоць гадзіну.

Нейк у вёску патрапіла кніга,
Што паэт напісаў, Якуб Колас,
У двары Сальвука было ціха,
Калі вершы чыталі у голас.

А як хораша і як цікава,
 Ды напісана па-беларуску,
 Пра жыцьцё і пра быт так яскрава,
 Ну як быццам пра іхнюю вёску.

Пра кут родны, пра лес, і пра поле,
 І пра клопат дзяцей і дарослых,
 Ні дадаць прыгажэй слоўца болей,
 Так сказаў пра зямлю ён узнёсла.

Наш Сальвук, як ў сям'і усе чыста,
 Верыў ў Бога, не скажам заўзята,
 У царкву не хадзіў вельмі часта,
 Хіба толькі ў вялікае свята.

Часам йшоў ён да дому баптыстаў,
 Іх збіралася пэўна з паўвёскі,
 Ці ж там быў які-небудзь антыхрыст?
 Ёсць ж свае, нават дзьве яго цёткі.

Хоць інакш яны моляцца Богу,
 Але ўсё выглядае прыстойна,
 Бы ў царкве, ёсьць да Бога павага,
 Так заўжды ў беларусаў спакойных.

Размаўляць з мужыкамі любіў ён,
 Што прыходзілі да яго хаты,
 Пра навіны у сьвеце, надвор'е,
 І ці будзе на хлеб год багаты.

Паважалі яго за парады,
Як зямельку зрабіць урадлівай,
А з вясковымі ён умеў ладзіць –
Тады чулася сэрца шчасьлівым.

На прызначаным ўладаю сходзе,
Сальвук солтысам ў вёсцы абраны –
І рашаць ўсе пытаньні ён згодзен
Паміж людям вясковым і панам.

Ведаў добра сялянскі ён клопат,
Мог і з панам знайсці разуменьне,
І хоць ён, беларус, пад прыгнётам,
Для сваіх паспрыяе рашэннем.

А Сальвук, чалавек быў паважны,
Як даў слова – зрабіць то павінен,
Каб пасья да сябе мець павагу,
То аснова жыцця селяніна.

Мойша-жыд прыязджае у вёску
І гандлюе тым-сім тут пакрышку.
Ад Пастаў усяго дваццаць вёрстаў,
А у вёсцы няма свайго рынку.

Ў Сальвукова ён едзе дварышча,
Раскладае на возе тавары.
Не заробіць вялікія *тышчы*
Ды ўсё ж нейкага мае навару.

Прывязе керасін, нітак, солі,
 Ды ўсялякую мануфактуру:
 Забірае ўзамен рызьзё болей,
 Бярэ часам прадукты натурай.

Мойшу трэба сям'ю пракарміці,
 А яна ж у яго немалая:
 Дзед стары, і бацькі, немаўляці ...
 Мойша так пра сябе спавядае:

“У мястэчку жыдоў живе многа,
 Пэўна іх з беларусамі роўна,
 Ды не маюць дазволу такога,
 Каб рабіць на зямлі ў меры поўнай.

Маюць толькі які агародзік,
 На жыцьцё ж зарабляюць, як могуць:
 Шыюць, кроюць, таргуюць, падвозяць,
 Знайшоў кожны ў мястэчку дарогу.

Як падумаць – жывуць небагата,
 На жыцьцё зарабляюць пакрышку,
 Раскашней дазваляюць па сьвятах,
 У жыдоў, як ва ўсіх, няма лішку.

Некаторыя косяцца людзі,
 З-за таго, што мы рознае веры,
 А з суседам жывём і жыць будзем
 Мы у міры – так сказана ў Торы.”

Пагамоняць яшчэ на дарогу,
Сальвук зробіць якія заказы,
Разьвітаюцца каля парога
Як заўжды, да наступнага разу.

З Менску раз прыйшла дрэнная вестка:
Знік Сяргей, Сальвука брат старэйшы,
Ціха кажуць, што энкавэдысты,
Вычышчаюць людзей нашых лепшых.

Брат яго, па вучэльні ў Саветах,
Меў пасад у судзі у сталіцы;
Абшукаўшы ўсе кнігі, газеты,
Знайшлі польскія, на паліцы.

Беларус – стаўся польскім шпіёнам,
Ў варанок запіхнулі адразу,
Два гады ўжо прайшло, але што з ім,
Сям’я нават не мае адказу ...

Так міналі гады за гадамі,
Падрастала сям’я у дастатку,
Жыць прыйшлося хаця пад панамі,
Ды жыцьцё болей-меней ў парадку.

КАРАНІ АДРАВАНЬЯ

Ды прыйшлі на зямлю ізноў зьмены –
Край наш родны на двух падзялілі;
Дзьве чумы увыйшлі як гіены –
Ці ж ўстаяць проці гэткай сілы.

Горш няма калі йдуць перамены.
 Ёжо ж здавалася жыць сталі лепей
 І зямлю дакупіць меўся пэўна.
 Заўтра што? Хоць заказвай малебен.

Сальвук немца ёжо звездаў нямала,
 Як на першай вайне быў сусьветнай,
 Калі выйграе гэта навала –
 Быць зноў краю радзімаму ветлым.

Як вікторыя будзе ў Саветаў,
 Быць галодным народу і бедным,
 Да таго ж, за любыя наветы,
 Трапіць можна у край заповедны.

Ну а Польшча, ну што ж будзе з Польшчай?
 Наш саюзнік былы у Еўропе,
 Хай была б у сябе, і не большай,
 Для нас месца на мапе было бы.

Толькі гэта усё, так, развагі,
 На парозе вайна, будзе гора,
 Мо даб'емся калі й мы павагі,
 Праз іспыты і кроў, сьлёзаў мора.

А прыходу Чырвоных чакалі,
 Сёй-той з вёскі, хто быў найбяднейшы,
 Хлеб і соль, і сьцягі рыхтавалі –
 Іх па радыё вёў брат старэйшы.

Вось Чырвоных убачылі войска –
Пайшлі ўперад свае актывісты.
На бальшак выйшла цэлая вёска,
Паглядзець, хто яны, камуністы.

Бранявік ля натоўпа спыніўся,
На яго камісар ўзлез чырвоны,
А прамовіўшы, дык прасьлязіўся,
Абвясьціўшы: “Цяпер народ вольны.”

Як казаў апасьля родны дзядзька,
Плакаў ён, што народ тут ня бедны,
А прану́ты па-людску, не ў лапцях,
Як ў Расеі жывуць, добра ведаў.

Што ж, з усходу прыйшоў вызваліцель,
Цяпер ён тут наводзіць парадак,
Як праўдзівы пачаў вычысьціцель –
Шукаць ворагаў новае ўлады.

І пайшлі у Сібір караваны;
Першы *гонар* –
асаднікам польскім,
Што на ўсходнія крэсы прысланы
На калонію, панам Пілсудскім;

Йшлі вагоны пасья
з лесьнікамі,
Што на службе былі ў панскай Польшчы,
Ўслед чарга прыйшла
за кулакамі,
З кожным днём што расла усё большай.

Актывісты прыйшлі ў яго хату:
“Ты кулак, бо зямлі маеш лішку”,
Хоць ён лепшы у вёсцы араты,
Ды ў іх план, кулакі на уліку.

Як яму удалося адбіцца,
То дагэтуль яшчэ невядома:
Ці было то заступства вяскоўцаў,
Ці ягоная служба ў Чырвоных?

Толькі скончылі перасяленьне
Працавітых, багатых сялянаў,
Спрытна ўзяліся за выкананьне
Па калгасах партыйнага плана.

Камісары тапталі год вёску
І сялянам выкручвалі рукі,
Ды загналі ў калгас, паасобку –
Хто ж ў Сібір хоча ехаць на мукі.

Супраць розуму, супраць прыроды
Іх сабралі ў калгас памылкова;
Селянін больш не мае свабоды
На зямлю працаваць вынікова.

Каб жа мелі сваю мы дзяржаву,
Было ў вёсцы б жыцьцё адмысловым,
Ды былую ўзнавіць моц і славу
Няма сілы пакуль дастатковай.

Селянін без зямлі ці што можа?
Без карэньняў – ня вырасьці дрэву.
Самі вінны ў гэтым бязмежжы –
Перадалі зямлю кам-бед-рэву*.

Старшынёю актыву, вяскоўцы
Сальвука нечакана абралі:
Гаспадар, будзе добрым кіроўцам,
І яму амаль ўсе давяралі.

Але ж цяжкая гэтая праца,
Разараць па палях свае межы,
Без надзелу свайго заставацца
І зямля не табе ўжо належыць.

Свой кусочак застаўся ля хаты,
Хто ж то ведаў тады – ён пракорміць,
Хоць малы ён, а стаўся багатым,
Жабраваць мужыку не дазволіць.

Бабы плакалі ўсе па кароўках,
На гумно як вялі на вяроўках,
Мужыкам жа шкада было коней –
Як жа прыкра, бо самі іх гоняць.

Да таго ж пастаўлялі радамі
Вазы, сані, плугі і бароны,
Крывёй, потам нажыты гадамі ...
Чаму ж Божа людзей не бароніць?

*камітэт рэвалюцыйнай беднаты

На сяўбу трактар ўсходні прыгнали
Паказаць усю моц тых Саветаў;
Сапраўды, бачна сіла той сталі,
Хто кіровец на трактары гэтым?

Трактарыст, што таксама з усходняй,
Прыклад быў пралетарскага хама,
Хлапчукам, што прыйшлі ў дзень выходны,
Замазуціў кашулькі рукамі.

Палічыў – прад ім класавы вораг
І вось так навучаць права мае;
Ці ўзьнік зайздрасьці-роўнасьці лозунг
І чужых да сваіх залічаў ён.

Год прайшоў ад таго вызвалення
Як пад восень пасялі жыта.
Засявалі агульным насеньнем,
Як пажнуць – будзе бачна у лета.

МІЖ ЧЫРВОНЫМ І ЧОРНЫМ

Не пасьпелі пажаць яны жыта,
Што пасялі пры тых Саветах,
Зноў германец папёр раптам, летам,
Захапіць хутка меўся паўсьвету.

Моц была у чырвоных нядаўна,
Як дзялілі нас разам з германцам,

Які дужым стаў непараўнальна,
Не заставіў чырвоным і шанцу.

Усё лета было безуладдзе –
Ды ня можа чакаці зямліца!
Вырашаюць на першай нарадзе –
Старым межам пара аднавіцца.

Кожны помніў старыя палоскі,
Ёсьць ў руках і нагах нават памяць,
Іх пазнаў бы й сляпы з тае вёскі,
Бо паліты сталькімі патамі.

Пачалося жніво, зжалі жыта,
Сталі гнаць талакой самагонку,
І трывога над кожнаю хатай,
Што чакаць цяпер мае старонка?

Прыйшоў немец наводзіць парадкі,
Вынішчаючы ўсіх актывістаў,
Хваляваўся й Сальвук, ды не надта,
Выбіралі ж вяскоўцы ўсе чыста.

Бо й цяпер, як раней ў сваёй вёсцы,
Без сумневу Сальвук стаўся лідэр,
Не чапалі яго зараз немцы,
Назва толькі зьмянілася хіба.

Зноў жыцьцёвай паддаўся ён плыні,
Зразумеў, што дабра не чакае;
З двух бакоў прыйдуць, знойдуцца злыдні,
Кожны з іх за сваё зладзіць кару.

Сам сабе ён суддзёю ёсьць першым.
 Хто чырвоным ці чорным даў права,
 Прышлым ў вёску гестапам і смершам,
 Селяніну чыніць суд кривавы?

Таму ён сваё сэрца паслухаў –
 Каб заўжды сваёй вёсцы быць верным!
 Не за грошы ён служыць злым духам,
 А таму, што яму люд даверыў.

Ён працуе як стараста вёскі –
 Значыць немец яму паверыў?!
 Хутка йдзе па зямлі пагалоска –
 Ноччу стук партызанскі у дзьверы.

Завяліся яны за ракою,
 Ну а тут – пагранічная вёска,
 Як ён вораг – прыйшлі за душою,
 І на вуліцу вывелі босым.

Чэсна жыў на зямлі хлебаробам,
 А ідзе пад канвоем як здраднік.
 Ці упэўнены тыя, што робяць
 Выкананьне злачынных загадаў?

Хто даў права судзіць прышлым людзям –
 Што не ведаюць звычак, традыцый,
 Каго ганяць у вёсцы, што любяць –
 Ўсё зламаць дзеля нечых амбіцый?

Як то можна забіць чалавека,
Які з плугам ад раньня да раньня,
Што з зямлёю знаёмы паўвека,
Дзеліць з ёю пачэснае званьне?

Зямля корміць і ён ёсьць кармілец,
Дык за гэта судзіць яго можна?!
Селянін ён у самай што сіле,
І за што прыгавор той, о Божа?

Каб жа здрадзіў сабе ён, ці людзям?
Хтосьці ў вёсцы быць мусіць галоўным?
Быў з сваёю душою у згодзе,
І з вяскоўцамі быў сярод роўных.

Аб чым ён ўспамінаў, сказаць цяжка,
Маладосьць і дзяцей, плиты ў Рыгу,
І жанчыну, самотную Плачку,
Ўміг пабачыў, вялі як на выган.

Ды на выручку выйшлі суседзі,
Патлумачылі штосьці тым катам,
Што Сальвук, ён жа свой, ні хто-небудзь,
За яго выйдзе кожная хата.

Пашапталіся ўсё ж з камісарам,
Адпусцілі жывога, часова,
Малаком партызанаў і хлебам
Вёска стане карміць, далі слова.

Ад таго сьмерць стаяла ў дварышчы
 Кожны дзень бы ў ціскі быў узяты –
 Салавей-партызан ноччу свішча,
 Днём кантроль быў прышэльцаў рагатых.

Праўда, год адзін быў спакайнейшы,
 Пад мясцовым былі кіраваньнем,
 Пелі ў школе на мове тутэйшай
 “Мы выйдзем шчыльнымі радамі ...”

Ды прыйшлі ў школу раз партызаны
 І настаўніцу з школы прагналі.
 Загадалі ёй ехаць да мамы;
 Дзеці Мовы больш не вывучалі.

Як Сальвук партызанам ня шкодзіў,
 А наўпроць, памагаў як магчыма,
 Камісар яму раз нейк даводзіў,
 Што даведка аб тым будзе чыннай.

Не хацеў браць Сальвук той паперы,
 Адказаў, што ацэняць па справах,
 Людзі бачаць і лёгка правераць,
 Хто памылкі рабіў і хто – правы.

А далей стала проста жахліва,
 Бо фашыст так ашчэрыўся люта,
 У Паставах – ўявіць немажліва,
 Ёсціх жыдоў пастралілі у гета.

А было іх там некалькі тысяч,
Падзяліцца з кім гэтакім горам?
Шмат гадоў пражывалі тут побач –
Не прыедзе больш Мойша з таварам.

Федзя-брат немцам трапіў у лапы,
Бо як мог памагаў партызанам.
Не змаглі ўгаварыць грошы катаў,
Растралілі яго у Каз'янах.

А далей – напрывезьлі загадаў –
У Нямецчыну гнаць нашу моладзь,
І яшчэ, пачалася блакада,
Немец сунуўся ў лес ў люты холад.

За ракой загарэліся вёскі,
Баравыя спаліў з жыхарамі,
Было страшна і жыць невыносна,
Сьмерць тут побач хадзіла дварамі.

Да таго ж сталі йсьці партызаны,
Злыя, грозныя, без угавораў
Рэчы цёплыя, што не схаваны,
Забіраць сталі, нават з-пад хворых.

Стала яўнай ізноўку пагроза,
Сальвук кімсьці быць можа забіты.
Ужо мелі намер з адным возам
Дом пакінуць і ўсё што набыта.

Хутка цэлая вёска з ім разам
Край пакінула свой прымусова.
Збраў немец скаціну задарам
Ды пагнаў усіх з зоны часова.

Болей году жылі у Паставах,
У бядноце, але ўсе жывыя,
Жабраваць давялося па хатах –
Без сваёй зямлі ўсюды чужыя.

А вайна пакаціла на захад,
Уцякалі туды й нашы людзі.
Ад чырвоных падалей, ад страху,
Бо ўжо ведалі, як ім тут будзе.

Ды Сальвук вырашаў па-другому,
Сэрца клікала ў родную вёску,
Жыць на роднай зямлі, бо вядома ж,
Што не прыме чужую старонку;

Злосьці ён не ўчыніў аніякай,
Для вяскоўцаў сваіх і суседзяў,
Што ж, калі і забрэша сабака,
Ён з-за гэтага з вёскі не з'едзе.

То Сальвук павярнуўся дадому,
Запрог коніка, што збярог цудам –
Даставаў дзесьці сена, салому –
Без каня гаспадаркі не будзе.

Хата родная сталася цэлай,
Хоць згарэла паўвёскі ў блакаду.
Нейкім чудам – на бярозе белай
Певень іх сустракаў – Сальвук плакаў.

ДУХ ЗЛАВОКІ НАД ВЁСКАЙ

Не пасьпелі асесьці у хаце,
Раз сусед завітаў да іх п'яны,
Ды наганам гразіў, мат на маце,
Камісарам ён быў ў партызанах.

Учыніць самасуд ў хаце меўся –
Бы вайною Сальвук служыў немцам,
Ды пад ціскам падобных сумеўся,
Два разы толькі стрэліў у сенцах.

Зноў вярнуліся ў вёску Саветы,
Ды ў калгас гады тры не зганялі –
Каб хацеў, ніякія камбеды,
З беднай вёскі нічога б не ўзялі.

На зямлі працавалі, на ўласнай,
Што належыла ім з часоў царскіх.
Каб было на зямлі то калгаснай,
На нагах ці ўстаялі б сялянскіх?

Зерне нават вазілі на рынак,
А купцоў прыезджала даволі,

Аж з суседніх расейскіх раёнаў.
Вайна, голад, калгасная доля.

Для жыцця штось сабе накуплялі,
Часам дзецям паласаваць крышку,
Паціхоньку на ногі ўставалі,
Бо забрала вайна усе лішкі.

Выжыць трэба у час неспакойны,
Які быў і ў былых пакаленьняў.
Перажыўшы смяротныя войны
Выжыць трэба, не стаць на калені!

Неяк раз завітаў у іх хату
Чалавек, называўся Драздовіч,
Выглядаў ён худым, небагатым,
Бараду меў, крыху хмурыў бровы.

“Ці хацелі б дыван мець насыценны?
Невялікай прашу ўзнагароды –
Сталаваньнем вазьму, рэшту – зернем.”
“Просім Вас! А з умовамі – згодны.”

Сказ Драздовіча

“Я тутэйшы, жыву за ракою,
Зарабляю сабе маляваньнем,
Шмат ў жыцці я вандрую па краю,
Такім бачу сваё існаваньне.

А заробкі мае ніякія,
Іх хапае ледзь на вандраваньне.
Утварыліся ўмовы такія,
Што сям'ю я стварыць быў не ў стане.

Зараз многа хаджу з вёскі ў вёску,
Ды малюю на ткані карціны,
Даць вяскоўцам я мару палёжку,
У такія цяжкія часіны.

Хай у хаце для іх грае колер,
Ды ласкаюць пейзажы іх вочы,
Не сьціскаецца сэрцайка болем
Ад галечы ні днём, ні уночы.

На мяне не глядзіце так дзіўна,
Моцна ў гэтым я перакананы,
Хтосьці скажа – ў жыцьці я наіўны –
Але шлях гэты Богам пасланы.

Колькі раз задавалі пытаньні
Пра вандроўкі мае злыя сілы:
Чаго ходзіш ад Піны да Гайны?
Ім казаў – для мяне ўвесь край мілы.

Шмат стаптаў я сваіх чаравікаў
Па Заходняй, ці то па Усходняй,
Не баюся ні буры, ні шпікаў,
Бо нашу ў сваім сэрцы “Пагоню”.

Шмат хаджу па краіне, малюю,
Што ад моцы былой засталося
Ў Княстве нашым, што звалі Літвою,
І што мелі б цяпер. Не збылося.

Рассыпаюцца крэпасці й замкі,
Нецікавыя гэтай уладзе;
Каб навек сьцерці нашую памяць,
Выгяднэй іх трымаць ў заняпадзе.

Не пасьпелі ўвясці забарону
Маляваць край любімы з натуры;
Наша шчасьце, яшчэ Бог бароніць,
Не хапае ў прышэльцаў цэнзуры.

Калі будзе народ наш рахманы,
То й развалінаў гэтых не стане,
Гаранос-багатыр сьпіць скаваны,
Разарваць свае пумы не ў стане.

Калі зможа паўстаць, невядома,
Пасяліўся у нас дух злавокі,
Засланіў шлях да волі сьвядома,
Выціскае апошнія сокі.

Выглядае жыцьцё безнадзейна.
Да чаго давяла памяркоўнасьць?
Воля тоне у багне зладзейскай.
Дзе свабода, братэрства, дзе роўнасьць?

Засталося падацца у космас,
Ці на востраў хіба што пустэльны,
Там ня будзе каму крыўдзіць злосна,
Ўсе свае, лёгка жыці супольна.

Каб ўзьляцець на Сатурн ці на Месяц,
Спланаваў я штурхач для ракеты,
Нашы душы ў аддаленым месьце
Адпачнуць ад знішчальнай пакуты.

Пабудуем там штучныя моры,
Палі космасу жытам засеем,
Ды як мару ўзьвядзём новы горад
І вясну на Сатурне сустрэнем.”

Прачынаецца раз Сальвук ранкам,
Мастака ўжо няма, бо ён раньні,
На сьцяне краявід неба з замкам,
Месяц сьвеціць на надпіс на камні

І чытаецца быццам з ліста –
Vivat Albarussia Liberta!

***

Аднавілі ідэю калгаса;
Як вяскоўцы таго не хацелі,
Ўсё ж сагналі усіх пад прымусам –
Да вайны рэпетыцыю мелі.

Зноў зрабіўся Сальвук старшынёю,
Працаваў ім у вёсачцы роднай,
То пачэсна ў ёй быць галавою,
Бо усё пры падтрымцы народнай.

Дваццаць год галавой ён у вёсцы,
Пры паляках і немцах, саветах,
Прамільгнулі ўраз цяжкія вёсны,
Хто яго ўратаваў? Божа ведаў!

А пачэсная гэта пасада,
Не прыносіць здабытку нікому,
Не сказаць, што Сальвук быў не рады –
Усё ж гонар ягонаму дому.

У астатнім – адныя турботы,
Рэдка хто яму скажа падзяку,
Ды інакш ён не мог, ад прыроды
Да людзей не мог быць абыякім.

Але й талент ён меў адпаведны –
Быць наперадзе, слухаць вяскоўцаў,
Пра жыццё на зямлі многа ведаў,
Давяралі яму быць кіроўцам.

Худа-бедна, палі засявалі,
Ў яго хаце спраўлялі дажынкi,
Па традыцыі песні сьпявалі,
Цалавалі з падлогі скарынку.

А заробкі былі ніякія,
Збажына зарастала асотам.
Мелі палачкі за трудадні й
Невядома чакаць чаго потым.

Вось і вынік агульнае здрады,
Не сьпісаць на вайну, ліхалецьце,
Хоць збірай як раней прадагтрады –
У амбарах адно толькі смецьце.

Адабралі зямлю ў селяніна
І цяпер нічыя яна ўласнасьць,
Працаваць на якой ён павінен,
А прыбытак дзяліць – дык калгасны.

Добра-блага, пакінуў старшынства,
Хоць за ім голас быў калектыўны,
Не даверылі ў вёсцы вяршынства,
З-за таго, што ён быў непартыйны.

Не чапалі яго дэпутатства,
Зразумелі, было б то занадта,
Сарамліва хацела начальства
Выглядаць звонку як дэмакраты.

Не прыбавіла зьмена ўраджаю,
Не палепшыла якасьць дарогі.
Як пры Польшчы ўжо не даглядаюць,
І у дождж там ня выцягнуць ногі.

І масты праз руччы паламаны,
 Галавы не хапае, ці сродкаў,
 Хоць ніхто й не працуе на пана.
 Зноў цішком мужыкі гоняць водку.

Цяжка быць дэпутатам Сільвестру,
 Немагчыма зрабіць штось, паправіць,
 Дзе хто быў гаспадар, таму верыць,
 На астатніх – не знойдзеш управу.

Моладзь з вёскі памкнула у горад –
 Адмяніла ёй партыя рабства.
 У ГУЛагах закончыўся порах,
 Эх, сьвяткуй сваю волю сялянства!

Хоць не маеш зямлі – маеш пашпарт,
 Горад прагне наёмную сілу,
 Бо вярхам патрабуецца рапарт,
 ВэПэКа развіваць, індустрыю.

Дажывае цяпер ў вёсцы старасьць,
 Няма доктара там, няма школы,
 Засталася адна толькі радасьць,
 Свой гародзік, што хаты наўкола.

На сябе ўзяў Сальвук абавязак –
 Хлеб падвозіць з суседняе вёскі.
 Далі коніка, бо толькі возам
 Дабярэцца цяпер – шлях нялёгкі.

А у вёсцы людзей усё меней,
Сям-там вокны і дзьверы забіты,
Відаць вёску ніхто ўжо не зьменіць,
Сын у Рыгу паехаў ў найміты.

Ды й Сальвук сам не мае той сілы,
Каб дагледзець кармільцу-кароўку,
Хоць душу і трымае край мілы,
Выжываць вельмі цяжка тут зноўку.

Што ж! Пакінуў усё у што верыў!
Па зямлі сэрца плакала горка!
Зачыніўшы ў апошні раз дзьверы,
Пераехаў да сына у горад.

Мядаль далі падчас перастройкі
Ад улады рабоча-сялянскай –
Ўжо Сальвук па-старэчаму войкаў –
“За удзел у вайне грамадзянскай”.

А пазней, як яму ўжо пад сто год,
Беларусь абвясьцілі дзяржавай.
Дачакалі бы ўнукі, каб тое
Адбылося на самай справе!

СХОД ПРОДКАЎ (эпілог)

*(2020 год; Чарэмушнікі Падзісення;
месца, дзе раней стаяў Вясковы Крыж)*

Ўсё ж на Тройцу прыходзяць нашчадкі
Кожны год на вясковы магільнік,
Хоць няма ў былой вёсцы ні хаткі,
Зьберагаюць традыцыю пільна.

Усе помняць свой родны куточак,
Што завецца малою радзімай,
Гэта ён нарадзіў сыноў, дочак,
І для іх ён – радзімы, адзіны.

Яны ціха праходзяць паўз месца,
Дзе калісьці стаяў Крыж Вясковы.
Ці то праўда, ці толькі здаецца ...
Там хвалююцца родныя словы.

Душа Сільвестра

Дзякуй людцы Вам! Сёння ў нас сьвята!
Мы сабраліся зноў ў новым сьвеце;
Быць з усімі хацелі бы надта –
Ўсё ж радзімага краю мы дзеці.

Вёскі нашай няма, плачуць вочы,
І было хоць на то сто прычынаў,
Ды згубілі яе тою ноччу,
Калі Крыж не змаглі зберагчы мы.

Наляцелі прышэльцы-зладзеі,
Крыж спілілі, як сэрца аднялі,
Не пакінулі веры, надзеі,
А мы зноў яшчэ раз прамаўчалі.

Душа Вінцука

То апошняю сталася кропляй,
Як стапталі зусім нашу веру,
Мы й да гэтага ціхенька сохлі,
Бо забралі зямлю нашу першай.

Душа Аркадзя

Сялян знішчылі моцных, прыстойных,
Хто цяпер на зямлі гаспадарыць?
У калгасах наймітаў шмат розных,
Каб з душой працаваць – і не мараць.

Ці існуе яшчэ справядлівасьць,
Пакараць калі-небудзь тых катаў?
Хіба можа быць нейкая літасьць
За іх зьдзекі? Калі ўжо расплата?

Душа Сільвестра

Ва уладаў няма пакаяньня
За забітыя душы сялянаў;
Курапатаў чакаем прызнаньня,
Справядлівасьці, як у зямлянаў.

Раптам ўсе да царквы, і не сорам!
Толькі ўчора забілі ў ёй дзверы,
Сёння ж чуць не сьпяваюць у хоры,
Няўжо праўда, яны ў Бога вераць?

Калі так, хай прыкленчаць нашчадкі
Катаў горшых з часоў тых савецкіх,
Што наводзяць старыя парадкі,
Зноў у турмы сыноў гоняць лепшых.

Калі ёсьць ў іх хоць крышачку веры
І не д'ябал кіруе нагамі,
Зусім лёгка то можна праверыць –
На калені павінны стаць самі.

Колькі ў краі такіх Курапатаў!
Не схаваеш, бо мы усё помнім.
Замест лініі Сталіна ўзьнятай,
Ў месце кожным няхай будзе помнік!

Душа Пранусі

Дзвьесці год нас пакуюць у турмы,
Без сьлядоў у нас людзі зьнікаюць,
І *нашысты* спраўляюць хаўтуры,
Ў краі Плачка да сёння блукае.

Усё лепшае павынішчалі –
Ляхі, немцы, Масква і *нашысты*,
Хоць і генаў мы крыху схавалі,
Водкай хочуць стравіць іх дачыста.

Душа Мар'яны

А ў калгасах ўжо ж п'юць бязбожна,
І старыя, і нават жанчыны.
Без надзеі жыве амаль кожны
Бо для шчасьця не маюць прычыны.

Хіба ў жатву ня п'юць пад кантролем
Міліцэйскім ці можа начальства.
Што за сейбіт пад страхам у полі?
Ён не вольны, то горай за рабства.

Душа Марылі

Ці ж любоў да зямлі пад прымусам
Можа ўзьнікнуць хаця бы часова?
Да таго ж ўзгадавалі спакусу,
Красьці ўсё, што ляжыць без засоваў.

Душа Мікалая

А на комплексах тых – адны хібы –
Пах – ня вынесьці, хлеў той халодны,
Плыве жьжа ў раку, знікла рыба,
Ледзь ідзе вясной статак галодны.

Душа Ніла

Дзе-нідзе ёсьць яшчэ гаспадаркі,
Што даюць ураджай дастатковы,
Шмат у краі асоб дзейных, яркіх,
Падыходаў у сьвеце шмат новых.

Ды такіх гаспадарак адзінкі
 Ды й яны ўсё далей ад Еўропы,
 Не памогуць нам нават Навінкі,
 Як не зьменім старыя вантробы.

То нядрэнна, што вёскі будуюць,
 Хтось у іх застанецца талковы;
 Імі ўжо й не саветы кіруюць,
 Вёсцы трэба другія галовы.

Душа Сільвестра

Ды зямля застаецца галоўнай.
 На яе селянін мае права!
 Вярнуць мусяць яе безумоўна –
 Тым, хто зоймецца ёю спраўна.

Калі будуць трымацца старога,
 Відавочна – не мець болей хлеба.
 З-за зямлі маюць страху замнога,
 Ва уласнасьць аддаць яе трэба.

Ну была б хаця альтэрнатыва,
 Ды стварылі умовы для фермаў,
 Не патрэбны былі б дырэктывы,
 Ўсе б пабачылі шлях які верны.

Ды усё ж не губляем надзею!
 Беларус – селянін працавіты,
 І як толькі зямлёю надзеляць,
 Мы убачым яшчэ самавітых,

Хто зямлю па сапраўднаму любіць,
На сваёй зямлі ўзьнімуцца сілы,
Пачнуць строі вымаць нашы людзі,
Да іх дойдзе наш голас з магілаў.

Душа Ігната

Ды таго не адродзяць ўжо духа,
І традыцый, як ў нашае вёсцы,
Час зьмяніўся, людзей тых паслухай,
Не захочуць гібець на палосцы.

Душа Васіля

Да таго ж зноў саюз адраджаюць
І наводзяць старыя парадкі,
Зноў па плану зьбіраць ураджаі
Ад Бярэсьця пачнуць да Камчаткі.

Душа Сільвестра

Добра жыць хочам з кожным суседам,
Ну навошта калгас нам славянскі,
Застанемся з харошым абедам,
Што абед нам той, еўразіяцкі.

Як агульнага мець будзем болей,
Дык сваё, беларускае, страцім,
Мова наша крычыць немым болем,
Што б сягонья сказала мне маці?

Душа Ганны

Каб была на то ўласная воля,
 Ё гарадах бы сьпявалі на Нашай,
 Грае ўлада відаць злую ролю,
 І за Мову яшчэ хтось адкажа.

Быццам служкі царовы-хрушчовы
 І *нашысты* да іх у дадатак,
 Зачыняючы родныя школы,
 Адмяняюць на Мове заняткі.

Здрада зноў упаўзла у краіну,
 Не ў ляноце ж звычайнай прычына.
 Ужывалі б хоць напалавіну!
 Не! Хочуць сьмерці яе дабрачыннай.

Размаўляюць таму мовай зносін,
 І цураюцца Роднае Мовы,
 Бы язык іхні хто адмарозіў,
 Уключаючы самых галоўных.

Душа Тумаша

Вось яны то і ёсьць адмарозкі,
 Зразумеў я цяпер гэта слова,
 Як зьвязаць іх хіба пад бярозкі,
 То ачысьціцца нашая мова.

Каб было як у іншых краінах,
Паважаюць дзе родныя мовы,
Дух мацнеў бы у беларусінаў,
Беларусь расквітнела бы знову.

Душа Янкі

А пад знешне-славянскаю маркай
Душаць роднае і маладое,
Надзяляюць нас чаркай і шкваркай,
Зьберагчы хочуць толькі старое.

Душа Дзяніса

Ды пад маркай глабальнай ідэі
Напаўзае на нас зноў Расія,
Як не ўпрэмся – ня будзе надзеі,
Зноў растопча нас цёмная сіла.

Душа Сільвестра

Застаецца не так многа часу,
Каб зямлі ўладары й наша моладзь,
Беларусь ўратавалі бы разам,
А не Захад, ні Ўсход і ні голад.

Пасылае на нас Бог іспыты,
Тры вайны, Курапаты, Чарнобыль,
Я ня веру, што край наш забыты,
Не збудуем назаўтра новы.

Выжываць навучыліся ў горы,
 Беражом дух тутэйшы да волі,
 Толькі крыху удачы і створым
 Яшчэ ў сьвеце адзін народ вольны.

Памірае апошняй надзея,
 Не вярнуць нам мінулага часу,
 Мы не хочам каб толькі ў музеях
 Ажывалі традыцыі нашы.

Знікла вёска, ссыхаюць карэньні,
 Што жывілі сьвядомыя сілы,
 І сыходзяць ў нябыт пакаленьні,
 Што трымалі край гожа і мілы.

Дык сьпявайце, пішыце паэты
 На любімай і сакавітай,
 Ёю будзе душа зноў сагрэта
 Ў беларускіх людзей самавітых.

Не маўчаць трэба, сьціснуўшы зубы,
 Гаварыць трэба шчыра, ад сэрца.
 Веру я, край адродзіцца любы,
 Сілы ёсьць каб зусім не памерці!

Каб трымаць у руках важкі колас,
 Вольны вецер гуляў каб над краем,
 Чуць на ўласнай зямлі шчасьця голас,
 Мы зрабіць гэта вас заклінаем.

ВЕРШАВАНКІ

“Пачаў смакаваць жыццё”

ПАЧУЦЬЦЁ АЙЧЫНЫ

Пачуцьцё Айчыны
пачынаецца з дзяцінства
і з асяроддзя, дзе ты рос,
ці лепей сказаць –
з дзяцінства на прыродзе,
і яно ёсьць самае чыстае,
непасрэднае і свабоднае.

Калі думаеш пра Айчыну,
то прыпамінаеш твая куточкі,
дзе ты бавіў час
са сваімі шматлікімі сябрамі –
у кустах, гуляючы ў вайну,
ля вогнішча, пякучы бульбу,
ля ручая, спрабуючы стаць на крыгу
ці пускаючы караблікі,
на возеры, купаючыся і
даючы нырца з вышкі,
на рацэ, няўмела спрабуючы
нешта злавіць,
у лесе, збіраючы грыбы
і баючыся ў ім згубіцца ...

і ўсё гэта незалежна ад надвор'я,
цёплае яно ці даждлівае,
сонечнае ці ветранае,
але ахутанае рамантычнай
дымкай Айчыны,
убачанай вачыма дзяцінства.

ЖАЎРУКОВЫЯ ПЕСЬНІ

Спачатку ўяўляеш вёску,
скошаную на сенажаці траву,
бераг возера, усплёскі рыбы ў рацэ,
пераносіш сябе, як у кіно, у родныя мясьціны,
чуеш пах мёда, жаўруковыя песьні,
пачынае біцца і хвалявацца сэрца,
затым, плакаць, а пасья радавацца душа таму,
што радзіма заўжды з табою.

ДЗЕЛІМ РАЗАМ

Радзіма мая далёка, далёка;
любоў да яе нашу ў сваім сэрцы.
Любоў, што напаўняе яго, такая вялікая,
што сэрца можа разарвацца на часткі,
калі не дзяліцца ёю з другімі.

АПОШНІ УДАР

У таго,
хто сапраўды любіць свой край,
любоў да яго спыніцца
з апошнім ударам сэрца.

ПАХ БАЦЬКІ

Перабіраю бацькавы архівы.
Не мог гэтага рабіць раней
з-за болю, бо страціў вельмі
дарагога чалавека.

Уяўляю, як ён падшывае газеты
“Наша Ніва” і “Беларус”,
набірае на кампутары тэксты
сваіх расказаў і ўспамінаў,
чую яго голас на ўроках
беларускага класа ў Аттаве,
бачу як ён усхвалявана чытае
лісты ад родных і сяброў.

Гартаю старонкі, да якіх
дацькаліся яго пяшчотныя
рукі, якія зрабілі
столькі добрага на Зямлі.
Пахне бацькам.

ШЧАСЬЦЕ

Шчасьце мець
малых дзяцей і
старых бацькоў.

Сумна і трагічна,
калі іх не стае.

ПРЫЙСЬЦЕ

Цяжка ўразумець,
што пазнаўшы
многае ў жыцьці,
давядзецца яго пакідаць.

ВУЧЭНЬНЕ – СЬВЕТ

Вывучаю біблію –
Шукаю адказы.
Ніколі не позна.

ПРА БЕЛАРУСЬ

Твае сябры павінны ведаць,
што краіна, адкуль ты родам,
завецца Беларусь,
а не Беларуссія,
ці Белая Русь,
Северо-Западный Край,
White Russia,
Weiss Rusland,
White Ruthenia,
Byelorussie ...

Беларусь – то не Русь і зусім не Расія,
край крывічоў, ліцьвіноў, яцьвягаў,
а белая – бо сьветлая й прыўкрасная, як і
бел-чырвона-белы колер сыцяга.

КАНТАКТ

За рукі возьмемся сябры
І будзем у кантакце,
Былі ліцьвіны ваяры
Цяпер нам быць на варце!

ЛЕТА 2012-га. МАЛІТВА БЕЛАРУСА

Мой Божа, за што?

ВЕРНЕЦЦА СЛОВА

(паводле Масея Сяднёва)

Ніхто не памятаў,
як здарылася,
што народ страціў слова.
Ад гэтага слабеў народ,
зняверылася эліта,
і ніхто ня ведаў, што рабіць.

“Адумайцеся”, - прасіў Бог,
і наслаў на іх выпрабаваньні
Чарнобылем і Курапатамі,
але і гэтыя пасланьні не ўзбудзілі душы.
І тады аднойчы засьвяціла ў небе другое сонца,
і прыйшоў Бог яшчэ раз на нашу зямлю,
і даў зноў веру, і вярнуў людзям слова.

КАЛІСЬЦІ

Калісьці ў Камянцы наш старажытны народ
збудаваў з чырвонай цэглы вежу,
а пушча вакол яе атрымала назоў Белавежскай.

Вежа стаіць,
як напамін сучасным людзям аб тым,
што ніколі не позна збудаваць сваю,
бел-чырвона-белую,
каб адчуць сябе народам.

ПАМЯРКОЎНАСЬЦЬ

Каб наша памяркоўнасьць раптам
Ахвярнасьцю сталася трапнай –
Дык мелі б значна меней гора,
А так дык сорам – проста сорам.

ХВАРОБА

Народ нездаровы –
Скарыўся зусім,
Забыўся на мову,
Захоплены кім?!

НЕДАГЛЯД

Па недагляду
нябеснай канцэлярыі
на нашай зямлі
пасяліўся хам
і нішчыць усё роднае і дарагое.

ДРАКОНСТВА

Усе ведаюць, што трэба рабіць з драконам;
Толькі ніяк не адважацца.

АНАНІМУ

Юда-гадзюка працуе ў цішы,
Без твару людскога і ціха шыпіць,
За трыццаць капеек зьнясе *дэпе-шы́*,
Падам яшчэ столькі, але не пішы.

ЖАДАНАЕ І РЭАЛЬНАЕ

У фінале амерыканскай тэлепраграмы
“Смешныя відэа”
перамог сюжэт з дзяўчынкай 2-3 год,
якая спрабавала ўяўна круціць хулахуп;
калі на самай справе
хулахуп адразу падаў на падлогу
яна працягвала маніпуляваць ім.
Сям’я атрымала прэмію –
сто тысяч даляраў.

Толькі гісторыя ацэніць
намаганьні тысяч патрыётаў,
якія спрабуюць раскруціць
беларускае насельніцтва
на перамены,
якое упарта не хоча
адарваць калені ад падлогі.

НЕПАРАЗУМЕНЬНЕ

24 кастрычніка 2009 года
ў адной з заляў Манрэалья
праходзіла сустрэча
з былым прэзідэнтам ЗША
Джорджам Бушам-малодшым.

На вуліцы сабраліся
дэманстранты,
якія выступалі супраць
яго візіту, крычалі.

Відаць не змаглі
трапіць у залю,
уваход у якую
каштаваў 500 даляраў.

СЯБРОЎСТВА

З гадамі ў нас застаецца
ўсё менш і менш сяброў
і не таму, што яны
адыходзяць у лепшы сьвет,
а таму, што мы, як істоты
эгаістычныя, прымяраем
сяброў да сваіх звычак,
свайго характару
і нават фізічнага падабенства,
і натуральна выбіраем сабе
найбольш блізкага,
каго можна любіць як
самога сябе.

МУЖЧЫНЫ

Так я думаў, што з часам
толькі губляеш сяброў,
а новых нажыць немагчыма.

Акрыяў нейкім разам,
зноў да веры прыйшоў –
ёсьць на сьвеце яшчэ мужчыны.

РАДАСЬЦЬ

Як цудоўна любіць жыцьцё!

ЁН І ЭГО

Чалавеку трэба, каб яго любілі,
інакш ён ня мае магчымасьці
адлюстраваць сваё “паспяховае эго”.

ТАКТ

Дзядуля мой надзелены быў ад прыроды тактам,
Каб называць усіх людзей на Вы, ўключаючы мяне,
І хоць той гонар для унука пэўна ж быў занадта –
Дзядулю бачу, як сустрэну тых, каму *ды-усё-роўна-мне*.

ШЫЗАФРЭНІЯ?

Думаю,
што гэта не шызафрэнія,
калі чалавек часам дапускае
грэшныя думкі,
у адносінах да сябе
ці да сваіх блізкіх, ці да незнаёмых,
такія як гвалт, забойства,
зрада, блуд, зычэньне нядобрага,
гэта такая д'ябальшчына,
якая лезе ў галаву,
уплыў нейкіх чорных сіл,
якія ты адганяеш,
прыпамінаючы Бога,
і просячы ў яго прабачэньня
за гэтыя грахі.

Ці даруе Ён?

ПРЫЗНАНЬНЕ

Ведаю, што ніколі
не змагу пісаць вершы лепей,
чым маэстро Барадулін.

І ўсё ж, кожны дзень
рука сама бярэ асадку.

ЦЁЗКА

Шмат ад галандцаў новага
Пётр да сябе пасыцягваў,
Адно шкада, што зблытаў ён
Тры паласы у сыцяга.

УДРЫЗГ

Калі напіцца, то удрызг,
да забыцця,
як у маладосьці,

ды шэпча мне нутро
настойлівае “не”
чамусьці-штосьці.

МАКСІМАЛІЗМ

– Чаго больш за ўсё (не)хочацца?
– Яшчэ!

КАХАНЬНЕ, ТЫП ПЕРШЫ

Каханьне больш моцнае,
калі любіш толькі вобраз,
а не вобраз і цела,
бо гэты вобраз распаляе, з-за хцівасьці і
інстынктаў,
несусьветнае жаданьне
валодаць гэтым цэлам калі-небудзь.

КАХАНЬНЕ, ТЫП ДРУГІ

Калі цела знаёма да дробязяў,
пачынаеш шукаць і любіць у вобразе тое,
чаго раней не бачыў,
такія малюпасенькія дэталі ў паводзінах,
на якія раней не зважаў увагі,
ідэалізуеш вобраз,
ствараеш сабе куміра
і зноў хочаш гэтым цэлам валодаць.

КАХАНЬНЕ, ТЫП ДРУГІ (працяг)

Каханьне другога тыпу –
вышэйшая ступень каханьня.

БЕГ ЧАСУ

Другі дзень новага года.
Не адчуваю.

АД ПАЧАТКУ ДА КАНЦА

Дзень пачынаецца з усходу сонца,
год – з вясны,
тыдзень – з панядзелка ...

Дзень канчаецца вечарам,
год – зімой,
тыдзень – пятніцай ...

ПРАСТОРА І ЧАС

Калі прастора пашыраецца, то павінен пашырацца і час.

***

Мару аб тым, каб навучыліся прыпыняць час.

АЎТАРА НА СЦЭНУ

Каханьне – гэта фантазія яго аўтара.

ТЭОРЫТЫЗАЦЫЯ

Распаліць фантазію – ўлюбіцца.

ШКАДАВАНЬНЕ

Згубіў фантазію – памёр.

ЖАБЫ АБ ЧЫМ?

Тое аб чым квакаюць жабы
мае вялікі сэнс ...

Жабы квакаюць пра каханьне ...

І жабы аб каханьні.

“ЛІРЫЧНЫ НАСТРОЙ”

Лянота-брыдота, турботы,
Ды заўтра ісьці на работу,
Няма нават слабай ахвоты
Прагнаць на край сьвета самоту.

НЕ ПАЦЕХА

Мы сьвяткуем жыцьцё чалавека,
А па сьмерці яго будзем плакаць –
Бо яна для зямлян не пацеха,
А душы чалавечай страта.

СМУТАК

Як балюча, як смутна!
Адыходзяць далёка-далёка
лепшыя з лепшых сяброў.

Яшчэ адной цудоўнай душой
стала меней на Зямлі,
страцілі ўсе – сям'я, сябры, калегі.

Гараць сьвечкі, цякуць сьлёзы,
і мы побач – праз цэлую вечнасьць.

АПАКАЛПСІС

Нічога не хочацца – нават думаць.

НАЙЦЯЖЭЙШАЯ ЦЯЖКАСЬЦЬ

Цяжэй за ўсё перамагчы
сябе самога.

Увогуле, так цяжка
не рабіць нічога.

СТОМЛЕНАСЬЦЬ

Адсутнасць матывацыі –
знак стомленай душы.

ЛЁД У СЭРЦЫ

Калі у сэрцы дабрата,
Тады ці ёсьць там месца злу?
Бо ж там такая цеплата,
Няма умоў для злога льду.

Ды кажуць, з добрым сэрцам ёсьць
І злое сэрца існуе,
Ў таго, хто увайшоў у злосьць,
Яно відаць халоднае;

Таму відаць не падвязло
Бо й вока злое можа мець.
Куды схаваць такому зло? –
Залегчы ў сьпячку як мядзьведзь.

МАНЕТА

На адным баку манеты
Зла размешчана планета,
А з другога – дабрата,
Засялілася адна.

Глянй на іх ты паасобку –
Выдаецца жыццё лёгкім,
Бы раззелены яны,
Не вядуць сваёй вайны.

Але глянь цяпер ты збоку –
Не убачыш мяжы вокам.
Сьпіной туляцца яны –
Зусім побач твар вайны.

КАЛЯДНЫЯ АГНІ

Зноў прыйшлі Каляды
і дамы, кусты і дрэвы ля дамоў
адзелі рознакаляровыя лямпачкі,
якія міргаюць,
сьвецяць,
скачуць разам з казачнымі персанажамі,
радуючы вочы людзей,
якія хочуць быць датычнымі да падзеі,
што адбылася
больш за дзеве тысячы гадоў таму назад.

РАНЬНЯЯ ВЯСНА Ё ГАЛАНДЫ

Яшчэ прымёрзшыя каналы,
трава толькі пачынае зелянець,
на лугах і на ральлі
поўна талай вады
і мінулагодняга кратавіньня,
авечкі і коні ўжо ў полі,
дзікія гусі і белыя лебедзі таксама ...

У горадзе па выбрукаваных і чыстых вуліцах
сьпяшаюцца веласіпедысты,
мнагалюдна,
жанчыны ў высокіх ботах,
веласіпеды,
на рынку смажаць сьвежую рыбу,
вялікі выбар сыроў, хлеба,
адмярае час ударамі
гадзіннік на башні храма,
паўсюль веласіпеды,
кветкі,
веласіпеды,
кветкі ...

НЯСТРЫМНАЕ

Вясна!

Бадзёра шумяць парогі ў поўнай рацэ.

Стаяць ля берага адзінокія крыгі,
паўз якія часам яшчэ праплываюць
шчаслівыя ільдзіны, што мкнуць у мора.

Па-сапраўднаму любяцца гусі на вадзе.

Вось-вось распусьцяцца коцікі,
што так прыемна казычуць далоні.

Пад першым пяшчотным сонейкам
ўжо пахне ў чаканьні лета хвоя.

Весела каркае варона.

Вясна!

ЛІДЭР

Вясна. Завечарэла.
Толькі села сонца.
У гэты час, як па графіку,
з поўдня на поўнач, да ракі,
ляцяць на начлег кліны гусей;
дзесьці днём спрабавалі жыраваць
на бедным веснавым полі.

Крычаць час ад часу іх важакі,
ветру ніякага,
і ў адным крыле кліна
адзін за адным роўна ідуць
хіба не меней за дзьве сотні гусей.

Раптам ад хваста ланцуга
аддзяляецца тузін гусей.
Наперадзе – гусь,
якому, відаць, штосьці замінала,
ці то хуткасьць была невысокая,
ці то месца ў хвасьце не спадабалася.
Цяпер ён лідэр.

НЯЎЛОЎНАЕ

На мінулагодніх апаўшых лісьцях,
сярод першай веснавой зелені,
якая падымаецца навокал,
раскіданы кучкай
белыя і шэрыя птушыныя пер'і
са сьвежымі кропелькамі крыві.

Відаць трагедыя
адбылася зусім нядаўна
і дзесьці побач
лётае
птушыная душа.

У ЛАГЧЫНЦЫ

Яны стаялі калісьці дружна ў адным месцы –
сем бяроз, якія расьлі амаль што з аднаго караня,
п’ючы адначасова зямныя сокі
ў непрыкметнай лагчынцы ў лесе.

Яны дружна хадзілі ў карагодзе ўлетку і ўзімку,
паціху гойдаючыся пад лёгкім ветрам і
кідаючы прахалоду на лясную дарожку летам,
і сьвецячыся белай з чорнымі плямкамі карой
сярод вечназялёных ёлак зімой.

А цяпер тут засталіся толькі сем пнёў,
высока сьпіленых, на узроўні пляча чалавека,
рознага дыяметру,
вызначаючы старшынства і сілу бяроз
у росквіце іх мінулага жыцця.

Яны відаць перашкаджалі праехаць ці прайсьці,
ці пагражалі зваліцца каму на галаву ад старасьці.
Іх расьпіленьня, амаль згніўшыя ствалы,
навекі адрэзаныя ад пупавіны,
раськіданы навокал у розных напрамках.

Побач ні бярозавага парасьніка.

ВЯРБА

Пасьля доўгага стаяння ў зімку
аж засьвяцілася знутры
пад першым цёплым сонейкам
вярба.

На ёй няма яшчэ ні коцікаў,
ні лісточкавых пупышак,
а ўжо відаць, што яна раптам ажыла,
бы напілася і надыхалася
сонечнымі промнямі,
яе тонкія галінкі
сталі далікатна сьветла-жоўта-зялёнымі
і выпраменьваюць фантастычную
каляровую энэргію,
якой здаецца так багата,
што хопіць, каб асьвятляць наваколле
праз усю ноч.

Яна сьвеціцца ў захапленьні –
так ёй радасна ў чаканьні нарадзіць
новых коцікаў і лісьцікаў.

ІНТЭРВ'Ю

*“Жыццём я поўным
Пражыць хачу,
З гадамі поўніць
Сваю душу ...”*

БЕЛОРУСЫ СЕВЕРНОЙ АМЕРИКИ СОБРАЛИСЬ В ТОРОНТО

Владимир Дубровский

(газета “Русский экспресс”, № 345, сентябрь 2004)

Встречи белорусов США и Канады проводятся каждые два года. Последние 12 лет это мероприятие проходило в США, и вот сейчас оно состоялось в Канаде, в Торонто, в здании Белорусского общественно-религиозного центра на 524 St. Clarens Ave.

Двадцать шестая встреча была посвящена проблемам сохранения языка, культурного и исторического наследия Беларуси. В рабочей программе были пленарные доклады и работа круглых столов. Культурная программа предусматривала гала-концерт и бал в Литовском доме, проведение выставки работ белорусских художников Канады и США, посещение белорусской святыни – памятного креста в городе Мидленде.

Во встрече приняли участие историк, член президиума Совета Белорусской народной республики (Рады БНР - правительства в изгнании), сопредседатель Коалиции в оборону демократии и прав человека в Беларуси д-р Янка Запрудник, первый заместитель председателя Рады БНР, директор Белорусского института науки и искусств в Нью-Йорке д-р Витовт Кипель, профессор Университета Ватерлоо Зина

Гимпелевич, первый председатель Объединения (Згуртавання) белорусов Канады писатель Кастусь Акула, писательница Ольга Ипатова (Минск) и другие известные деятели белорусской эмиграции.

Хотя тема встречи лежала в историко-культурном русле, доклады и дискуссии не могли не касаться острых политических тем. К сожалению, установившийся в Беларуси диктаторский режим не способствует сохранению не только национальной белорусской культуры и языка, но и угрожает самой государственности страны, о чем здесь немало говорилось. По итогам встречи была принята резолюция, требующая от властей Беларуси прекращения преследования белорусского языка и культуры, негосударственных общественных организаций, независимых средств массовой информации.

Президент Ассоциации белорусских евреев Яков Гутман поднял тему о государственной политике антисемитизма, которая особо явное и циничное выражение нашла в практике разрушения еврейских кладбищ в Беларуси. По предложению Гутмана было принято обращение к правительствам ряда западных стран и Израиля с просьбой запретить въезд в эти страны белорусских чиновников, ответственных за варварские действия.

Обозреватель Русского Экспресса взял интервью у некоторых участников встречи. Приводим здесь выдержки из этих бесед.

Кастусь Акула

Первый председатель Объединения белорусов Канады.

Воевал во время Второй мировой войны в рядах Польского легиона Британской армии. Автор шести книг. На вопросы РЭ Кастусь Акула отвечал по-белорусски и по-английски.

В.Д.: Как начиналась история встреч белорусов Канады и США, а также история Объединения белорусов Канады?

К.А.: Наша традиция берет начало в 1952 году, когда на Ниагарском водопаде встретились американские и канадские белорусы-эмигранты. Белорусы начали приезжать в Канаду в начале двадцатого века. После второй мировой войны сюда приехали люди, большинство которых воевало на западных фронтах. Эти белорусы, как и я сам, имели польское гражданство. Объединение белорусов Канады было создано в ноябре 1948 года. Эта общественная организация координировала различные направления нашей деятельности: белорусскую прессу, научные, религиозные и политические организации. Это было все очень важно для нас, потому что Беларусь тогда полностью очутилась под московским орлом в так называемой империи зла...

Трудности были самые разные. Когда я подавал на канадский citizenship, необходимо было в специальной форме указать свое гражданство. В City Hall Торонто сотрудница мне сказала, что такой “nationality” - белорус - не существует. Я тогда подождал год, после чего повторил свою попытку, уже на более высоком уровне, провинциальном... Получил такой же ответ. Тогда я добился встречи с заведующим отделом и спросил его, знает ли он, что Беларусь является членом ООН. Он ответил, что знает...

В.Д. : С высоты вашего жизненного опыта, опыта писателя и общественного деятеля, какой прогноз развития событий в Беларуси вы можете дать?

К.А.: Я внимательно слежу за развитием ситуации в Беларуси, за тем, что об этом пишут в мире. Недавно в “Globe and Mail” были опубликованы три статьи о Лукашенко. Предположения строятся самые разные, но никто на самом деле не знает, что Лукашенко собирается предпринимать.

Европейский Союз неоднократно призывал его провести свободные демократические выборы. Для этого СМИ должны быть свободными. Независимые, в том числе и зарубежные, наблюдатели должны иметь возможность контролировать ход избирательного процесса, присутствовать при подсчете голосов. Все эти условия должны быть созданы. Но как можно этого добиться, когда человек, руководящий страной, не может осознать абсурдность того, что он сейчас делает?..

Его последние атаки главным образом направлены на образовательные белорусскоязычные институты. В стране, в школах, на производстве, везде насильственно вводится новая идеология, которую называют еще идиотологией. Какой прогноз можно здесь дать... У меня нет прогноза. У меня есть желание, и я много делаю в этом направлении - способствовать установлению демократии в Беларуси...

Пётр Мурзёнак

Председатель Объединения белорусов Канады. Доктор медицинских наук, MD, PhD.

В.Д.: Что бы вы хотели сказать читателям Русского Экспресса о себе, об организации, которую возглавляете?

П.М.: Шесть лет назад я переехал в Канаду из Минска, работаю в компании, занимающейся биотехнологией. Поскольку душа у меня болит о родине, Беларуси, я нашел здесь единомышленников. В Оттаве мы имеем группу примерно из шестидесяти человек, входящих в Объединение белорусов Канады, которое я возглавляю уже четыре года. Всего в столице страны живет 600-700 белорусов. Но основной духовный центр белорусской жизни Канады находится в Торонто.

Здесь живет больше всего белорусов, есть здание, где можно собираться, библиотека, церковь. Этот центр был заложен людьми, которые выехали после Второй мировой войны... Сейчас идет процесс обновления организации, при этом сохраняется преемственность поколений.

Приехала новая волна, более молодая генерация. Это те же люди, которые хотят видеть Беларусь демократической, свободной, независимой от России. Независимой в смысле политическом. Экономически Беларусь связана с Россией примерно так же, как Канада с США, процентов на 80... Но политически президент Беларуси Лукашенко целенаправленно пытается

инкорпорировать Беларусь в состав воссоздаваемого СССР. Большинство из нас выступает против этого. Да, Беларусь должна сотрудничать с Россией, но оставаться при этом независимой, как и многие другие бывшие республики Советского Союза.

В.Д.: Как белорусы диаспоры могут повлиять на развитие демократических преобразований в Беларуси?

П.М.: Мы, должен сказать, являемся не политической, а общественной организацией. В то же время мы не можем быть и совершенно аполитичными. Поэтому мы, как и наши американские коллеги, пытаемся лоббировать белорусские интересы во властных органах наших стран. Мы откликаемся на разные события, происходящие в Беларуси и вокруг нее.

Например, два года назад президент России Путин заявил о том, что хочет инкорпорировать Беларусь в составе шести губерний... Письма, резолюции, принимаемые нами по политическим вопросам, мы направляем в посольства соседних с Беларусью стран для того, чтобы они знали нашу позицию. Посылали такие письма в парламент Канады, комиссию по иностранным делам, причем всем членам этой комиссии персонально. Обращались в Конгресс США, и наши инициативы о поддержке развития демократии в Беларуси там с благодарностью принимались.

В.Д.: Существуют разные мнения по поводу того, стоит ли оппозиции в Беларуси принимать участие в выборах в парламент, намеченных на октябрь, поскольку очевидно, что власти готовят массовые фальсификации результатов.

П.М.: Я думаю, что оппозиции, несмотря на все это, надо принимать участие в выборах. Это даст возможность работать с людьми... Потому что, если принять позицию выжидания, то кто сможет донести до людей слово правды?

Вся государственная пропагандистская машина, советская по своей сути, направлена на промывание мозгов населения. Нет независимого телевидения, немногие независимые газеты выходят маленькими тиражами. В таких условиях каждая возможность работы с людьми, донесения им независимой информации особенно важна...

В.Д.: Спасибо за ваши ответы, желаем вам плодотворной работы. Надеемся, демократия в Беларуси победит.

От редакции: материал был подготовлен к печати до того, как стало известно о проведении в Беларуси референдума, направленного на продление полномочий А. Лукашенко.

БЕЛАРУСКАЯ КЛЯСА Ё АТАВЕ

Ганна Сурмач, Прага

(Радыё “Свабода”, 8 чэрвеня 2006 года)

Цяпер, калі беларускае замежжа папаўняецца новай хваляю эміграцыі зь Беларусі, усё больш актуальнаю становіцца праблема арганізацыі беларускага школьніцтва на чужыне. Пра тое, як гэтае пытаньне вырашаюць беларусы ў Канадзе, аповед у чарговым выпуску перадачы “Беларускае замежжа”. У ім бяруць удзел беларускія настаўнікі Пётар і Даната Мурзёнкі, якія выехалі ў Канаду да сваіх сыноў і цяпер працуюць у беларускай клясе, створанай у Атаве для навучаньня дзяцей тамтэйшых беларусаў. Іх досьвед можа быць скарыстаны ў іншых беларускіх асяродках.

Па словах былога старшыні Згуртаваньня беларусаў Канады доктара Пётры Мурзёнка, у сталіцы Канады цяпер жыве недзе каля тысячы беларусаў. Беларуска прысутнасьць у Атаве мае свае традыцыі, бо там ёсьць ня толькі новыя эмігранты, але і старэйшая эміграцыя, аднак беларускай школы дасюль не было. Пётра Мурзёнак падчас свайго старшынёўства разам з старшынёй Рады Беларускай Народнай Рэспублікі Івонкай Сурвілай пачалі рабіць захады, каб арганізаваць навучаньне дзяцей па-беларуску.

Пётра Мурзёнак: “Каб захоўваць тут сваю беларускасьць, трэба, каб дзеці вывучалі, культывавалі мову. Бальшыня людзей з апошняй хвалі эміграцыі прыехала сюды маладымі, у іх ёсьць яшчэ малыя дзеці.

Маючы пэўны досвед з таго, як захоўвалася старэйшая эміграцыя, мы таксама ў сваіх сем'ях стараліся падтрымліваць беларускасьць, размаўлялі на беларускай мове. Такіх сем'яў я тут ведаю ня вельмі шмат, але яны ёсьць, у некаторых ужо выраслі дзеці, якія размаўляюць на беларускай мове, а расейскай зусім ня ведаюць”.

Ганна Сурмач: “І вам удалося адчыніць у Атаве беларускую клясу?”

П.М.: “Мы падыходзілі да стварэння гэтай беларускай клясы вельмі доўга. Кампанія гэтая пачалася недзе гадоў пяць таму. Спачатку размаўлялі з бацькамі. Усё, ведаецца, залежыць ад жадання бацькоў – гэта самае асноўнае. Калі ёсьць бацькі, якія гэтага хочуць, то ўсё зробіцца. У нас былі кандыдаты на настаўнікаў, але гэта ўсё адкладалася, ня так проста было гэта зрабіць, бо ня так ужо шмат бацькоў хочуць, каб іхнія дзеці вывучалі нешта па-беларуску. Гэта адлюстроўвае тую ж сытуацыю, якая ёсьць у самой Беларусі, і нікуды ад гэтага ня дзецца.

Я напачатку звязваюся са спецыяльным адукацыйным цэнтрам. Вы ведаецца, што ў Канадзе існуе дзвюхомоўе, усё справядзтва на дзвюх мовах, усе дзяржаўныя чыноўнікі валодаюць ангельскай і французскаю мовамі. А да ўсяго гэтага яшчэ існуюць праграмы, якія падтрымліваюць шматкультурнасьць. Напрыклад, у Атаве ёсьць недзе больш за 40 нацыянальных групаў, і гэтыя групы маюць свае суботнія клясы, сярод іх ёсьць і нашая беларуская кляса. У суботу гэтыя клясы працуюць з 9-ці да паловы дванацатай.

Спачатку мы дамовіліся з афіцыйнымі ўладамі, яны

прадставілі нам памяшканьне ў адной са школаў, тут ёсьць каардынатары, якія дапамагаюць. Кляса нашая знаходзіцца ў звычайнай канадзкай школе, і там вучні займаюцца за партамі, дошкі ёсьць, усё, што трэба. У суботу канадзкія школы не працуюць, і ўсе тыя шматкультурныя клясы ў суботу займаюцца ў гэтых школах. Мы, напрыклад, займаемся ў адной са школаў, дзе яшчэ вучацца грэкі, іх амаль поўная школа, там шмат дзяцей”.

Г.С.: “Апрача памяшканьня, ці выдзяляюцца яшчэ і нейкія фінансавыя сродкі для існаваньня беларускай клясы?”

П.М.: “Грошы невялікія, але выдзяляюць, плацяць аднаму з настаўнікаў. Усё гэта падтрымлівае дзяржава”.

Г.С.: “Дарэчы, якраз хацела спытацца пра настаўнікаў, іх знайсьці было, можа, нават цяжэй, чым вучняў?”

П.М.: “Былі ў нас іншыя кандыдаты, потым прыехалі мае бацькі, і мы адчынілі гэтую клясу, ён працуе ўжо два з паловаю гады”.

Прыезд у Атаву на сталае жыхарства бацькоў спадара Мурзэнка Пятра Сільвестравіча і Данаты Генрыхуўны меў лёсавызначальнае значэньне для адкрыцьця беларускай клясы. Абое яны прафэсійныя настаўнікі.

Пётр Сільвестравіч Мурзэнак: “Працавалі мы ў Пастаўскім раёне, жылі ў Дварчанах. Працавалі ў школе, я быў настаўнікам матэматыкі і фізыкі, а Даната Генрыхуўна настаўніцаю малодшых клясаў”.

Г.С.: “Як доўга вы працавалі ў школе?”

Пётр Сільвестравіч: “Я 44 гады, а жонка 39 гадоў”.

Г.С.: “Ваша школа была беларуская?”

Пётр Сільвестравіч: “Беларуская была ўвесь час, усе прадметы выкладаліся на беларускай мове”.

Спадарства Мурзёнкі маюць двух сыноў – старэйшага Пётру і Генадзя, абодва яны эмігравалі ў Канаду. Калі Пётру некалі абралі старшынём Згуртаваньня беларусаў Канады і я запісвала размову зь ім для адной з нашых перадачаў, мне хацелася задаць пытаньне, адкуль паходзіць ягоная такая глыбокая беларускасьць. Пытаньня я так і не задала, але цяпер адказ на яго відавочны – найперш ад бацькоў і са школы, вядома. Пётра сам гэта пацьвярджае.

П. М.: “Я васьмігодку беларускую скончыў. Мы – беларусы, шкада толькі, што жывём не на Радзіме, але што зробіш?”

Калі бацькі выйшлі на пэнсію, сыны прапанавалі ім перабрацца ў Канаду.

Г.С.: “Пётр Сільвестравіч, як было пакідаць родныя мясьціны ў вашым узросьце, маладым гэта ўсё ж лягчэй...”

Пётр Сільвестравіч: “Мы прыехалі сюды тры гады таму. Вельмі цяжка было пакідаць сваякоў, сяброў, родную хатку, нажытую уласнай працаю. Некалі мы з жонкаю нічога ня мелі, пачыналі з нуля”.

Г.С.: “А цяпер давялося пачынаць ізноў?”

Пётр Сільвестравіч: “Не, цяпер, як кажучь, няма бяды, жывем на ўсім гатовым. Цяпер нам і кватэру нашыя дзеці прыдбалі, так што ў нас усё добра”.

Пра бацькоў цяпер маюць клапаціцца іхныя сыны, бо бацькі-вэтэраны працы, настаўнікі, ня могуць атрымліваць за мяжой заробленую на Радзіме пэнсію. Да сёньня Беларусь не заключае дамоваў зь іншымі краінамі аб узаемным пэнсійным забесьпячэньні, як гэта прынята ў цывілізаваным сьвеце. Аднак такі парадак дзейнічае ў адносінах з Расеяй.

Сама думка аб выездзе на чужыну спачатку палохала Мурзёнкаў.

Г.С.: “Пётр Сільвестравіч, а якой ў рэальнасьці ўбачылася вам Канада?”

Пётр Сільвестравіч: “Вельмі прыемная краіна, людзі добрыя, сустракаемся, вітаемся і заўсёды мы бачым у гэтых людзей прыемныя твары, заўсёды яны зычлівыя, заўсёды усміхаюцца нам, а мы ім”.

Г.С.: “Пэўна, вы не чакалі, што ў Канадзе вам давядзецца зноў вучыць беларускіх дзяцей?”

Пётр Сільвестравіч: “Нам вельмі прыемна, што нам прапанавалі Івонка Сурвіла і мой сын Пётра арганізаваць такую школу. Тут у Канадзе вельмі добрая палітыка, розныя нацыянальнасьці тут могуць вучыць сваіх дзяцей на роднай мове”.

Г.С.: “Колькі дзяцей у беларускай клясе і якога пераважна узросту?”

Пётр Сільвестравіч: “У нас няшмат дзетак, усяго 12, бацькі зацікаўленыя і дзеці, як я бачу, зацікаўленыя. Я займаюся са старэйшымі, 7 – 8 клясы, а Даната Генрыхайна займаецца з малодшымі. Ёсьць і дашкольнікі, ёсьць 1, 2, 3 клясы”.

Г.С.: “Гэтыя дзеці ўсе народжаныя ў Беларусі ці ёсьць і тыя, што нарадзіліся ў Канадзе?”

Пётр Сільвестравіч: “Ёсьць ужо народжаныя ў Канадзе, гэта з малодшых. А мае старэйшыя зь Беларусі, але яны таксама ўжо даўно адтуль”.

Г.С.: “Ахвотна дзеці вучацца?”

Пётр Сільвестравіч: “Ахвотна. У асноўным я займаюся зь імі беларускай літаратураю, тое, што яны не давучылі ў Беларусі, мы тут ім дадаем. Я даю ім кнігі, даю дадому пачытаць. Пакрыху я знаёмлю іх з гісторыяй Беларусі, апавядаю пра Вялікае Княства Літоўскае, ёсьць у мяне кнігі Міколы Ермаловіча, Вітаўта Чаропкі. Яны цікавяцца. Я зь імі яшчэ матэматыкаю займаюся і фізыкаю, дапамагаю ім у асваеньні школьнага курсу”.

Г.С.: “А падручнікі дзе вы бераце?”

Пётр Сільвестравіч: “Падручнікі нам привозяць зь Беларусі, у нас ёсьць шмат літаратуры. Калі хто едзе ў Менск, я заўсёды прашу прывезьці нешта цікавае. Маю падручнікі беларускай мовы Валянціны Пашкевіч, якія нам даслала Раіса Жук-Грышкевіч”.

Г.С.: “Кляса існуе два з паловаю гады. Ці дзеці ўжо навучыліся размаўляць па-беларуску?”

Пётр Сільвестравіч: “Яны па-беларуску зь намі

размаўляюць”.

Г.С.: “Акрамя вучобы, дзеці і вы самі ці ўдзельнічаеце неяк у беларускім грамадскім жыцці ў Атаве?”

Пётр Сільвестравіч: “Удзельнічаем. Тут ужо больш актыўная Даната Генрыхаўна. Яна рыхтуе канцэрты зь дзецьмі на ўсялякія сьвяты, песьні развучваюць, танцы, а потым зь вялікім посьпехам, можна сказаць, выступаюць гэтыя маленькія дзеткі”.

Даната Генрыхаўна кажа, што яшчэ ў Беларусі яна любіла займацца зь дзецьмі сьпевамі і танцамі.

Даната Генрыхаўна: “Я люблю гэтым займацца, я ўвесь час у школе вяла гурток танцавальны і харавы. Дзеці вельмі любяць сьпяваць і танцаваць. Я іх вучу карагоды вадзіць. Ёсьць у мяне кніжка Леаніда Пранчака, там ёсьць такая песенька “Цік-так, ходзікі” – гэтую песню яны сьпяваюць. Нашыя дзеці ў мінулым годзе выступалі на сьвята 25-га Сакавіка. На жаль, сёлета нам не ўдалося выступіць, бо некаторыя дзеці захварэлі і мы таксама не маглі ўзяць удзелу, бо мой муж меў апэрацыю. На Каляды і на Новы год выступалі, мы цалкам арганізавалі сьвяточны канцэрт, дзеці так прыгожа выступалі”.

Г.С.: “Вы звыклі працаваць больш з малодшымі дзецьмі?”

Даната Генрыхаўна: “У мяне напачатку былі зусім маленькія дзеткі – чатырохгадовыя, была нават трохгадовая дзяўчынка, гэтыя самыя маленькія ўжо народжаныя ў Канадзе. Нават адна была такая, што ўвогуле ні слова па-беларуску ня ўмела – яна ў

Англіі нарадзілася. Зь ёю было цяжэй, астатнія дома чуюць ад бацькоў мову. Цяпер дзеткі ўжо падраслі, самай маленькай пяць гадоў. Летась адна дзяўчынка прыходзіла з бацькамі – ёй два з паловаю гады, вельмі хацела вучыцца, але я сказала, каб яшчэ падрасла. Можа, сёлета прывязуць”.

Г.С.: “Ці ёсьць у вас буквары беларускія? Якімі яшчэ дапаможнікамі карыстаецеся для малодшых клясаў?”

Даната Генрыхайна: “Буквары беларускія ў нас ёсьць, Анатоля Клышкі, зь Беларусі прывезлі. Карыстаюся я таксама ілюстраваным слоўнікам Анатоля Клышкі, дзеці вельмі любяць гэты слоўнік. Але найбольш мне спадабаўся матэрыял, які для мяне расстаралася Івонка Сурвіла – яна прывезла зь Беластоку на працоўкі Аліны Ваўранюк. Для нас яны вельмі падыходзяць, там дапаможнікі для першай клясы, і вельмі іх дзеці любяць. А таксама нам вельмі спадабалася кніжка “Беларускія гульні” – у гульнях дзецям лягчэй вывучыць мову і зразумець беларускую культуру. Часам бывае, што яны мне задаюць пытаньні па-ангельску, каб я ім адказвала па-беларуску. Гэта яны ўжо мяне вучаць, адна дзяўчынка сядзе за стол і ўдае сябе за настаўніцу”.

Г.С.: “Ці ёсьць розьніца паміж дзецьмі, зь якімі Вы працавалі ў Беларусі, і беларускімі дзецьмі ў Канадзе?”

Даната Генрыхайна: “Вядома, ёсьць розьніца. Мае дзеці ў вясковай школе былі больш спакойныя, больш сьціплыя, больш уважліва слухалі. А гэтыя таксама слухаюць, але калі меншым ужо надакучыць слухаць,

дык яны бягуць гуляць. Старэйшыя больш цярплівыя, яны ўжо больш умеюць, могуць і казку апавесці, яны ўжо добра чытаюць. Гэта ўжо трэцяклясьнікі, яны ходзяць у ангельскую школу”.

З адной з маленькіх вучаніц спадарыні Данаты я пагутарыла па тэлефоне, гэта шасьцігадовая Паўлінка Шамецка.

Г.С.: “Паўлінка, ты першы год вучыся ў беларускай школе?”

Паўлінка: “Другі”.

Г.С.: “А які прадмет табе ў школе найбольш падабаецца?”

Паўлінка: “Маляваць”.

Г.С.: “А што ты намалявала на мінулым уроку?”

Паўлінка: “Хатку”.

Г.С.: “Беларускую?”

Паўлінка: “Так”.

Г.С.: “Ці ведаеш які-небудзь вершык па-беларуску? Можаш нам прачытаць?”

Паўлінка:

“Парусам патрэбен вецер,
Першацвету – дождж вясновы.
Мне ж мілей за ўсё на сьвеце
Слухаць гукі роднай мовы”.

Г.С.: “Вернемся да размовы з настаўніцаю Паўлінкі Данатаю Мурзёнак. Даната Генрыхайна, вашу працу кантралююць з боку дзяржаўных структураў,

ці трэба вам узгадняць праграмы навучання, мэтодыку?”

Даната Генрыхайна: “Прыходзілі летась з праверкаю, на ўроках не сядзелі, але паглядзелі, чым мы займаемся. Сёлета ўжо не правяралі, ужо маюць давер да нас, бо ў нас школа працуе рэгулярна, ніводнага пропуску не было”.

Г.С.: “Але вы павінны былі даказаць, што маеце права выкладаць, што вы прафэсійныя пэдагогі?”

Даната Генрыхайна: “Вядома, яны правяралі дакумэнты, мы таксама прайшлі мэдычную камісію. Пра нашу адукацыю ў іх ёсьць усе звесткі, копіі нашых дыплёмаў. Усё правэрана, каб прафэсійна працавалі”.

Г.С.: “Падаецца, што беларуская кляса мае ўсё неабходнае для працы як вучняў, так і настаўнікаў. Ці маеце яшчэ нейкія пажаданьні ці праблемы?”

Даната Генрыхайна: “Хацелася б, каб больш было вучняў. Тыя, хто нядаўна прыехаў, яшчэ ня ўсе маюць працу, ня маюць грошай, бо далёка трэба вазіць дзяцей у школу. Маю надзею, што сёлета ў адной дзяўчынкі, якая вельмі хоча ў школу, бацька атрымае працу і будзе мець магчымасьць вазіць”.

Г.С.: “Жаданьне, каб прыбывала дзяцей у беларускай клясе, выказваюць і абодва іншыя ўдзельнікі нашай перадачы – бацька і сын Мурзёнкі.

П.М.: “У асноўным адна праблема, каб дзеці былі, каб было больш дзяцей, каб бацькі прыходзілі. Мы тут абвесткі вывешваем, у Інтэрнэце паведамляем, у крамах, каб заахвоціць людзей, каб пасылалі дзяцей у нашу клясу. Да нас цяпер з Таронта званілі, яны хацелі

даведацца, як і што, каб зрабіць і там беларускую клясу”.

Пётр Сільвестравіч мае надзею, што ім з жонкаю яшчэ доўга давядзецца папрацаваць настаўнікамі і на чужыне.

Пётр Сільвестравіч: “Будзем шукаць яшчэ перад пачаткам навучальнага году, ёсьць у нас тут яшчэ рэзэрвы, ёсьць яшчэ з кім працаваць, некаторыя дзеткі яшчэ падростаюць, і будзем спадзявацца, што і яны прыйдуць у нашу школу”.

ПЁТРА МУРЗЁНАК – БЕЛАРУСКІ НАВУКОВЕЦ У КАНАДЗЕ

Наталля Гардзіенка

(газета “Новы час”, №26-249, 1 ліпеня 2011)

У Канадзе я выразна зразумела, што апошняя хваля беларускай эміграцыі, адметная, адрозная ад папярэдніх, пачалася не з развалам савецкай краіны (гэтую хвалю можна лічыць перадапошняй). Апошняя хваля пачалася недзе ў 1997 годзе і была справакавана падзеямі ўжо ў незалежнай Беларусі. І выязджаць сталі зусім не з эканамічных прычынаў, і людзі, якія былі прыстойна ўладкаваныя ў краіне – яны ўцякалі ад бесперспектыўнасці і пачуцця сораму за тое, чаму яны вымушаны былі быць сведкамі. Можна сказаць, што менавіта ў гэты час Беларусь згубіла шмат прафесіяналаў высокага ўзроўню. Адным з іх стаў доктар медыцынскіх навук Пётра Мурзёнак.

Беларускае мінулае

Пётра Мурзёнак: Нарадзіўся я 8 мая 1951 года ў вёсцы Дунілавічы на Пастаўшчыне ў Віцебскай вобласці, але дзяцінства і юнацтва правёў у іншай вёсцы — Дварчаны таксама Пастаўскага раёну, дзе мае бацькі працавалі настаўнікамі ў школе. Бацька некаторы час працаваў дырэктарам школы, выкладаў фізіку і матэматыку, а

маці вучыла дзетак у пачатковых класах. Па сканчэнні васьмігодкі я вучыўся ў Паставах. У сярэдняй школе толькі адзін раз меў тройку за чвэрць па фізіцы праз складанасці пераходу на іншую мову. Бо ўсё выкладанне ў васьмігодцы было на беларускай мове, а калі прыйшоў у Паставы, там было па-руску, і ўсю першую чвэрць мне было складана прыстасоўвацца да іншай тэрміналогіі.

Пасля я паступіў у Мінскі дзяржаўны медыцынскі інстытут, вучыўся там шэсць год. Адразу меў імкненне займацца навукай. Таму ад другога курсу, акрамя таго, што вучыўся, я пачаў хадзіць у навуковы гурток, займаўся біяхіміяй. Мяне ўзялі лабарантам на кафедру, каб падпрацоўваць. На шостым курсе, калі трэба было выбіраць спецыялізацыю, я пайшоў у тэрапеўты, бо планаваў займацца навукай і бачыў тэрапію як больш шырокую сферу — базу для навуковых даследаванняў.

Вядома ж, я быў актыўны па жыцці. Усюды займаўся грамадскай працай, ды яшчэ добра вучыўся, займаўся навукай. Таму мяне пакінулі для навукова-даследчай працы ў Мінску, у інстытуце гематалогіі і пералівання крыві. Я стаў працаваць як малодшы навуковы супрацоўнік ў гематалагічным аддзеле, а потым ў лабараторыі праблем клетачнай імуналогіі. Там займаўся навукай, зрабіў кандыдацкую дысертацыю. Я яе абараніў у 1981 годзе, калі мне было 30. Дарэчы, у 40 год я абараніў доктарскую дысертацыю, гэта быў 1991 год. Але на той час я ўжо перайшоў у Акадэмію навук (у 1984) у Інстытут фізіялогіі, які ў той час ўзначаліў прафесар Гурын В.М. Ён набіраў новую каманду, і я пайшоў да яго старэйшым навуковым супрацоўнікам. Праз пяць год я ўзначаліў лабараторыю прыкладнай

фізіялогіі, а праз яшчэ два гады я абараніў доктарскую.

Маяжонка Наталля таксама займалася навукай. Нейкі час мы працавалі разам. Яна абараніла кандыдацкую дысертцыю, кандыдат біялагічных навук. Старэйшы сын скончыў Мінскі медычны інстытут санітарна-эпідэміялагічны факультэт. А малодшы апошні год перад выездам скончыў першы курс міжнароднага радыялагічнага інстытуту імя Сахарова. А перад гэтым ён скончыў беларускі гуманітарны ліцэй. Я добра ведаў педагагічны калектыў ліцэя, бо быў намеснікам старшыні бацькоўскага камітэту.

Пасля абароны доктарскай дысертцыі, я працаваў, атрымоўваў розныя гранты, пазнаёміўся з рознымі прафесарамі замежжа, пісаў лісты і мяне ўключылі ў еўрапейскую даследчую праграму. Дзякуючы гэтай праграме я даволі многа ездзіў па тых часах. На канферэнцыі ездзіў у Францыю, Англію, Галандыю, Германію. Гэта было цікава і гэта была адзіная крыніца, каб напоўніць працу свайго калектыву. Бо сродкаў ужо на гэты час амаль ніякіх не было, і не было з чым працаваць. Нам давалі заробак, выдавалі спірт і вату і ўсё. Працавалі на старым абсталяванні, на старых запасах. А рэагенты хто ездзіў за мяжу, той прывозіў. Я атрымоўваў гранты, і разам з імі бясплатна розныя рэагенты. Я іх прывозіў, і мы на іх працавалі. Мелі магчымасць зрабіць нейкія эксперыменты і нешта апублікаваць. Спачатку я лічыў, што так, напэўна, і будзе, і я буду ездзіць, знайду мо магчымасць, каб і на заробкі нешта давалі. Насамрэч, магчымасцей працаваць вялікіх не было. І гэта была адна з прычын, якая заставіла мяне думаць пра тое, што можа варта з Беларусі з'ехаць.

Канадскае мінулае

Наталля Гардзіенка: А якія яшчэ былі прычыны эміграцыі?

П.М.: Першае, думалася як нашы дзеці будуць далей, як мы зможам ім дапамагчы стаць на ногі. А другое, што беларускае адраджэнне скончылася не пачаўшыся, пачаліся захады па славянiзацыі, гэтыя рэферэндумы прайшлі. Жудасна ўсё гэта было бачыць і чуць на найвышэйшым узроўні. Агідна.

Ну і яшчэ быў адзін момант. Я ўявіў сабе, што я буду рабіць на пенсіі — буду прадаваць яблыкі з уласнага саду, бо як яшчэ пражыць пенсіянеру? І мне гэта стала неяк вельмі сумна. Я падумаў, а чаму не паспрабаваць яшчэ раз пачаць усё спачатку. І гэта быў такі вялікі выклік, выпрабаванне. Бо калі падумаць пра гэта сур'ёзна, то мы калі адпраўляліся сюды, мы ўсё кінулі. У нас было ўсё. У нас была кватэра, у нас была дача, у нас быў гараж, машына, бацькі ў вёсцы, у нас была добрая праца ў абоіх, дзеці вучыліся ўжо. І на гэтым месцы ўсё кінуць-рынуць і паехаць...

Н.Г.: А чаму Вы абралі менавіта Канаду?

П.М.: Таму што Канада дазваляла. Яна ўвесь час набірае імігрантаў, прымае 250 тысяч штогод. У іх ёсць спіс прафесій, на якія яны запрашаюць людзей. На той час яны бралі навукоўцаў і нас ўзялі.

Н.Г.: А як Вы тут уладкоўваліся? Вы ехалі на працу ўжо дамоўленую?

П.М.: Так, я ехаў на працу. Мы выехалі даволі хутка.

Падалі дакументы ў канадскую амбасаду і нас нават на інтэрв’ю не запрашалі. Нам адразу далі дазвол. І яшчэ з Мінску я пачаў шукаць працу. І мне пашчасціла, з’явіліся дзве прапановы: адна з Вініпегу (але я туды ехаць не захачеў, бо захалодна), а другая — з Атавы. Адзін прафесар напісаў, што мае кантракт быццам бы для мяне на адзін год. Гэта была праца эксперыментальная, дамова з фармацэўтычнай кампаніяй, мы даследавалі ўздзеянне лекаў на жывёлінаў. Гэта была праца для пачаткоўца.

У мяне такі паслужны спіс быў, што я прафесар, доктар навук і г.д., я прыйшоў да таго прафесара праз два тыдні пасля прыезду. Першае, што ён ў мяне запытаўся, “Што ты для мяне можаш зрабіць?”. Я яму пачаў расказваць які я добры і разумны, што я рабіў. “Не”, — ён кажа, — “што ты можаш для мяне зрабіць?”. Давялося мне папацець, даказаць, што я магу быць для яго карысны. Я чамусці думаў, што ён мяне адразу возьме. Урэшце дамовіліся і мне далі пазіцыю *research fellow*. Гэта такое, каб не пакрыўдзіць, як бы даследчык-стажор. У мяне быў мізэрны заробак, і я працаваў там ад “а” да “я”. Гэта было тое, з чаго я калісці пачынаў, ад працы з жывёламі, ад вымярэнняў, ад вядзення пратаколаў. Звычайная навуковая праца, але прыйшлося закатаць рукавы, бо гэта была мікрахірургія, з якой я раней мала сутыкаўся. І першыя два месяцы былі для мяне вельмі складаныя.

А яшчэ ж ніхто не працаваў у сям’і, акрамя мяне. Жонка з сынам пайшлі вучыць ангельскую мову, а малодшага сына прынялі ва ўніверсітэт. То першы год я вельмі шмат і цяжка працаваў. Тым не менш па выніках

працы я напісаў і апублікаваў у прыстойных журналах два артыкулы. Гэта было даволі ўдала. А потым я знайшоў падобную працу, але крыху ў іншай галіне, стаў займацца імуналогіяй, чым і ў Беларусі займаўся. І заробак паднялі. На новым месцы я працаваў чатыры гады. Была магчымасць паездзіць зноў на канферэнцыі, быў у Шатландыі, Італіі, Амерыцы. Тэзісы нейкія пісаў, артыкулы.

Потым мяне бралі на працу у *Health Canada* [кшталту Міністэрства аховы здароўя — Н.Г.] — ва ўрадавую арганізацыю. Але раптам прыйшоў запыт на мяне на вельмі добрую пасаду на старэйшага навукоўца-імунолага адной кампаніі. Я прайшоў інтэрвію на розных узроўнях і год працаваў там, гэта было вельмі цікава. А пасля вярнуўся назад у *Health Canada*, дзе займаўся ацэнкай новых лекаў, што паступаюць на канадскі рынак. Цяпер мяне запрасілі ў *Statistics Canada* [кшталту міністэрства Статыстыкі — Н.Г.], тут працую ў вялікім даследаванні і гэта вельмі цікавая праца, якая дае мне каштоўны вопыт. Такім чынам я працую па спецыяльнасці, і Наталля (жонка) таксама працуе па спецыяльнасці у *Health Canada*, і работай мы задаволеныя. Я як навукай займаўся, так і займаюся. Бо трэба ж выкарыстоўваць свой багаж.

Мне ўжо 60 год, але яблыкі я прадаваць не збіраюся, і на пенсію таксама не іду, бо трэба працаваць. Мы занадта позна прыехалі сюды, каб у нас усё было для пенсіі. Яна яшчэ будзе маленькай.

Н.Г.: Што было самае складанае для Вас у Канадзе?

П.М.: Яно мо і зараз самае складанае... Я не магу

сказаць, што адчуваю сябе чалавекам другога гатунку, але... Я сустракаўся з многімі імігрантамі першага пакалення. Прыкладам, адзін егіпцянін скардзіўся: “Я пражыў тут 35 год, і я адчуваю сябе чалавекам другога гатунку”. Хаця ён даволі паспяховы, у яго і бізнэс тут свой. Але яму ў твар казалі: “А чаго ты сюды прыехаў?” І я сам размаўляў з прафесурай, з разумнымі людзьмі, прадстаўляўся, хто я такі, і мне таксама часам казалі: “А чаго ты сюды прыехаў? Мы цябе сюды не звалі”. І тым не менш Канада, па-мойму, найлепшая краіна для эмігрантаў.

На пачатку было цяжка. Адчуванне, што ты адзін на барыкадах, і каб выжыць тваёй сям’і, ты павінен рабіць тое, за што ўзяўся. Мне было вельмі цяжка ў першыя два месяцы. Я ішоў на працу ў восем раніцы, а вяртаўся ў адзінаццаць вечара. І раніцай зноў, і зноў, і зноў. Бо былі вельмі складаныя аперацыі, пакуль я навучыўся іх рабіць, і адказнасць, і ціск такі. Пацук загінуў, дык не паспеў ты дайсці да верху, ужо прафесар ведае і пытае: “А што здарылася?”, бо ўжо яму паведамлілі. І за кожнага ты павінен адказваць, дзе дадзеныя, што ты зрабіў.

Я не кажу, што гэта дрэнна, гэта нармальна, гэта прымушае людзей працаваць і на гэтым тут усё пабудавана. Таму тут людзі адказныя. Яны адказваюць за свае словы, за свае дзеянні. І вынік іншы. У нас людзі свабодней, чым тут, у нейкім сэнсе, вольныя птушкі, што хачу, тое раблю, а не хачу, дык не раблю. Фактычна людзі не зацікаўлены ў выніках сваёй працы ці іх не бачаць. А тут не, тут ты павінен працаваць. Таму што ў цябе сям’я, таму што табе на пенсію трэба зарабіць,

таму што ў цябе абавязак перад банкам і г.д. Тут яшчэ і інстытут рэкамендацый дзейнічае. Калі ты недзе наслядзіў, то гэты след пойдзе з табою далей. Таму людзі зацікаўлены, каб добра працаваць. Як добра працуеш, то гэта заўважаць і ацэняць. Добрая праца спрыяе твайму росту і тваёй кар’еры.

Канадска-беларуская рэчаіснасць

Н.Г.: Калі і як Вы сустрэліся у Канадзе з беларусамі?

П.М.: З беларусамі гэта было праз год. Недзе ў 1999 г. мы трапілі на нейкае мерапрыемства, дзе пазнаёміліся з Івонкай Сурвілай і іншымі беларусамі. І адтуль пайшло. Мяне прапанавалі зрабіць старшынём Атаўскага аддзелу Згуртавання беларусаў Канады (ЗБК). Тады гэты адзел — гэта былі мо чалавек 20, што прыходзілі на мерапрыемствы. Паступова сталі знаёміцца, нарашчваць кола ўдзельнікаў.

У 2001 г. мяне абралі ўжо на старшыню ўсяго ЗБК, і я быў на гэтай пасадзе да 2005 г. Што я паспеў зрабіць? З маёй ініцыятывы быў створаны сайт ЗБК, быў перагледжаны Статут арганізацыі. Былі, праўда, і няўдалыя спробы аднавіць дзейнасць беларусаў у Вініпегу і арганізаваць у Ванкуверы. Цяпер я далей працягваю беларускую працу ў Атаве.

Н.Г.: Якія Вы можаце адзначыць найбольш запамінальныя беларускія падзеі тут?

П.М.: Для мяне заўсёды было важным зрабіць свята 25 сакавіка, каб гэта было прыгожа, запамінальна. Адзін год мы нанялі Сіці-хол, вылізную залю. Прыехалі “Яваровыя

людзі” з Таронта, зрабілі вялікі канцэрт, чалавек 80 прыйшло на гэтае свята. А перад тым мы зрабілі яшчэ маніфестацыю за дэмакратычную Беларусь, прайшлі па цэнтры горада. Гэта была значная падзея, якая аб’яднала беларусаў Таронта, Атавы і Манрэалю. Калі я быў старшынём ЗБК, я стараўся злучыць беларусаў, каб супольна працаваць. І мне здаецца, што гэта атрымалася.

Н.Г.: Кожны беларускі асяродак у свеце па-свойму адметны. У чым асаблівасці беларускай грамады ў Атаве?

П.М.: Я думаю, першае адметнае для нашай грамады тое, што гэта вельмі адукаваныя людзі, і ў прафесійным, і ў культурным, эстэтычным плане. Хтосці піша вершы, хтосці грае на музычных інструментах, хтосці малюе. І мы адрозніваемся ад былой эміграцыі. Мы зусім іншыя людзі. Мы імкнемся аб’яднацца найперш на культурнай глебе, а потым ўжо палітычны фактар можа далучыцца. І гэта апошняе агульнае для беларускіх суполак не толькі ў Атаве.

Ёсць можа 2-3 працэнты людзей палітычна ангажаваных і гатовых тут за нешта змагацца. Але большасць — не. Але ўсе тыя, што збіраюцца разам, гэта мо 5 працэнтаў ад усіх беларусаў, што жывуць у Канадзе. А тыя 95 працэнтаў наогул нічога не цікавіць.

У Атаве жыве каля тысячы беларусаў, большасць іх занятыя ў кампутаранай галіне. Да нас на імпрэзы прыходзіць каля 70. Гэта пераважна эміграцыя 1997-2000-х гадоў. З ранейшых толькі Івонка Сурвіла. Былі некалькі чалавек з эміграцыі пачатку 1990-х, якія тады прыехалі на стажыроўку і тут засталіся. Але яны зусім савецкія людзі. Яны не жылі ў незалежнай Беларусі.

Для іх важныя бярозкі, Ала Пугачова... Яны да нас не ходзяць, бо не разумеюць.

Н.Г.: Я так разумею, што сваім жыццём у Канадзе Вы задаволены. Ці ёсць жаданні, якія Вы на сёння яшчэ не рэалізавалі?

П.М.: Я пішу вершы, рыхтуюся выдаць кнігу. Адна невялічкая ў мяне ўжо ёсць. Напісана ў 2000 годзе. Хачу цяпер выдаць лепшае. Я пачаў пісаць яшчэ ў Беларусі, але там амаль не друкаваўся (позна пачаў). Апошнія гады я вельмі мала пісаў. Бацька быў вельмі хворы. І цяпер мне хацелася б яшчэ пісаць. Гэта бадай найгалоўнае.

З іншага я, здаецца, шмат рэалізаваў. Я маю пасаду, якая мяне задавальняе. Хочацца і далей займацца навукай. У мяне ёсць каля 160 розных публікацый. Але ёсць жаданне працаваць далей. Быў бы задаволены, калі б гэта атрымалася.

І хацеў бы яшчэ патрапіць у Беларусь, калі там зменіцца ўлада.

З сынам Валянцінам, дзядулем Сільвестрам і бабуляй Анастасіяй ля бацькоўскай хаты
(Дварчаны, лета 1988)

Мурэ́нкі (Дварчаны, лета 1988)

Наша сям'я з сям'ёй дзядзі Гэніка ля хаты Генрыха Францавіча Мажэйкі, дзеда па маме (Дунілавічы, 7 мая 1989 года)

АРТЫКУЛЫ, ЗАПІСЫ

“Мроіцца белая, сніцца

Ў краі радзімым крыніца”

І ЗНОЎ “О ДВУХ ЯЗЫКАХ” У РОЦЕ

(газета “Звязда”, №66, 8 красавіка 1993)

Ніколі не адносіўся і не адношуся ні да адной партыі ці фронту і заўсёды лічыў, што вучоныя не павінны займацца палітыкай. Узяцца за пяро мяне вымусіў артыкул “Семь раз отмерьте” ў газеце “Советская Белоруссия” ад 16 снежня 1992 года, напісаны нашымі землякамі, паважанымі акадэмікамі В. Капцюгом, А. Трафімуком і В. Пармонам, якія зараз працуюць у далёкай ад нас Сібіры.

Пытанні, закранутыя ў артыкуле, на першы погляд, маюць дачыненне толькі да ўжывання беларускай мовы ў навуковым асяроддзі. Маўляў, калі вучоныя Рэспублікі Беларусь не будуць карыстацца “вялікай” рускай мовай і адбудзецца “переход к белорусскому однойзычию” (а якім гэта “однойзычие” яшчэ можа быць?!), то беларуская навука вельмі многа страціць і будзе адкінута на дзесяцігоддзі. Вядома, што Расія была, ёсць і будзе магутнай дзяржавай ва ўсіх адносінах: у эканоміцы, навуцы, культуры. І зразумела, што ў гэтых галінах Беларусь заўсёды супрацоўнічала і будзе супрацоўнічаць з ёю.

Нікому з беларускіх вучоных не прыйдзе ў галаву думка, што не трэба карыстацца творамі былых і сучасных рускіх вучоных і пісьменнікаў, не друкаваць

свае працы на рускай мове. Заўжды з задавальненнем чытаю навуковую і мастацкую літаратуру (вядома, калі яны цікавыя) на рускай, беларускай і англійскай мовах, і, як многія людзі, лічу, што навука і мастацтва не маюць граніц і што ўсе дасягненні і адкрыцці ў гэтых галінах належаць народам усяго свету. Таму вельмі здзіўляе пазіцыя паважаных вучоных наконт таго, што “в последние годы только один язык (маецца на ўвазе рускі) был способен по-серьёзному противостоять англоязычию в науке и технической литературе”. Здаецца, што рабіць такія параўнанні і проціпастаўленні наогул немагчыма.

У чым можна пагадзіцца з аўтарамі, дык што пераход беларускай навукі да англійскай мовы быў бы ў нейкім сэнсе карысным. Відаць на самай справе настаў час падумаць аб заснаванні ў Рэспубліцы Беларусь разам з існуючымі навуковымі часопісамі на беларускай і рускай мовах, таксама і на англійскай мове, каб працы беларускіх вучоных станавіліся вядомымі не толькі на Усходзе, але і на Захадзе. У гэтым выпадку не будзе самазамыкання беларускіх спецыялістаў, што так турбуе аўтараў.

Але галоўнае ў гэтым артыкуле, на мой погляд, зусім іншае. Справа ў тым, што вядучы гаворку аб будучыні беларускай навукі, якой аўтары не бачаць без рускай мовы, яны нібы не заўважаюць такое пытанне, як лёс беларускай мовы ў будучым для ўсяго беларускага народа. Ва ўсякім выпадку ім “достаточно безразлично на каком именно языке спорят и пишут свои законы парламентарии, тем более, што нам родны и одинаково

понятны оба языка республики”. Безумоўна, паважаныя аўтары, заклікаючы Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь “не резать ... национальную науку и технику”, што можа здарыцца, на іх погляд, у выпадку прыняцця беларускай мовы ў якасці адзінай дзяржаўнай, бачаць запіс у Канстытуцыю так званага двухмоўя і зусім не бачаць, што гэта будзе азначаць працяг існаваўшай палітыкі, якая прывяла амаль да поўнай ліквідацыі беларускай мовы на Беларусі.

Увядзенне дзвюх моў на Беларусі непазбежна прывядзе да яшчэ большага знішчэння нашай беларускасці, беларускага духу і затым – да знікнення беларусаў. Ужо праз якіх 40-50 гадоў нашым унукам будуць расказваць аб тым, што на тэрыторыі паміж Дзвіною і Прыпяццю, Дняпром і Бугам жыў такі народ – беларусы. Гэта ні ў якім разе не перабольшанне.

Пытанне аб існаванні беларускай мовы ўзнялі яшчэ цары некалькі стагоддзяў таму назад, потым іх справу прадоўжылі Сталін, польскія паны, Брэжнеў. А колькі беларускіх душ было фізічна знішчана рознымі “рудымі”? Усё гэта паступова прывяло да той парадаксальнай сітуацыі, якую мы маем сёння.

У нашай суверэннай дзяржаве, дзе каля 45 насельніцтва складаюць беларусы, і крыху меншая колькасць людзей, уключаючы не толькі беларусаў, але і рускіх, украінцаў і прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей, лічаць беларускую мову роднай, а на самай справе ледзь не ўсё гарадское і частка сельскага люду размаўляюць на рускай мове. Некаторыя людзі тлумачаць гэту дзіўную ўсяму свету з’яву асіміляцыяй

беларускай мовы і не заўважаюць, што гэта “асіміляцыя” з’яўляецца вынікам былой імперскай палітыкі. А скажыце, калі ласка, ці магло быць інакш? На якой мове людзі маглі і могуць размаўляць, калі беларуская мова фактычна не з’яўляецца дзяржаўнай?

Кожны можа запытаць, а хто ж табе перашкаджаў размаўляць увесь гэты перыяд на роднай мове? А дзе мне яе было ўжываць? У пачатку 70-х гадоў у нашым раённым цэнтры была зачынена апошняя беларуская сярэдняя школа. У 9-м і 10-м класах, а затым і ў інстытуце выкладанне ўсіх прадметаў вялося на рускай мове, на працы ўсе справы – таксама на рускай. І вось нашы беларускія маўчанне, лагоднасць і сціпласць, якія ўсе так любяць падкрэсліваць, прывялі да таго, што ў выніку правядзення псеўданацыянальнай палітыкі і шырокага ўкаранення рускай мовы, мы забываем мову сваіх бацькоў. Схамянуўшыся цяпер, я дамовіўся з блізкімі мне людзьмі хоць па некалькі хвілін у дзень размаўляць па-беларуску.

Але ўсё ж, дзякуй Богу, што ў нас яшчэ засталіся і цягнуцца ўгору парасткі беларускай нацыянальнай літаратуры, культуры і мастацтва. Менавіта яны цяперашнім часам з’яўляюцца адным з асноўных фундаментаў станаўлення нашай дзяржаўнасці. І хоць пры гэтым трэба вырашаць і іншыя праблемы палітычнага, эканамічнага і ваеннага характару, усё ж пытанне аб прыняцці беларускай мовы у якасці адзінай дзяржаўнай мовы – найважнейшае. Хтосьці скажа, што зараз час думаць аб хлебе, а вы ўсё пра беларускую мову. Але ж чалавек жыве не толькі сённяшнім днём. Без

беларускай мовы не будзе такой дзяржавы, як Беларусь, хіба што які-небудзь Паўночна-Заходні край ...

Безумоўна, вырашэнне пытання аб мовах дастаткова складанае, патрабуе часу і вельмі далікатнага падыходу і ні ў якім разе не мае нічога агульнага з нацыяналістычнымі праяўленнямі, якімі стараюцца папракнуць прыхільнікаў адной дзяржаўнай мовы, а мае на мэце толькі адраджэнне роднай беларускай мовы. Упэўнены, што пры разумным падыходзе ніякіх недарэчнасцяў на моўнай аснове ў Беларусі не будзе і быць не можа. І няхай нас ніхто гэтым, таксама як і голадам, не страшыць. Падставай для такой упэўненасці з'яўляецца прыняты Закон аб дзяржаўных мовах, у якім няма ніводнага слова аб дыскрымінацыі рускай ці іншых моў, а таксама векавая мудрасць як беларускага народа, так і нашага старэйшага брата – рускага народа, перадавыя людзі якога заўжды былі супраць якіх бы там ні было праяўленняў шавінізму.

Якімі ж могуць быць шляхі вырашэння гэтага пытання? На даным гістарычным этапе найлепшым для народа Беларусі было б прыняцце беларускай мовы як адзінай дзяржаўнай мовы. Хочацца верыць, што дэпутаты вышэйшага органа ўлады Рэспублікі Беларусь (беларусы, рускія, палякі, украінцы, яўрэі) праявяць мудрасць, усвядомяць неразрыўнасць лёсу беларускай мовы і лёсу беларускага народа, і заглянуўшы далёка ў будучыню, закладуць гэтую норму ў Канстытуцыю нашай суверэннай дзяржавы.

Іншыя шляхі – увядзенне дзвюх дзяржаўных моў альбо перакладанне вырашэння гэтага пытання на плечы

самога народа шляхам рэферэндума – на мой погляд, зусім непрымальныя. Да ўжо сказанага раней можна толькі дадаць, што ў выпадку ўвядзення дзвюх моў мы ў будучым страцім не толькі беларускую мову, але і нашу культуру, звычкі, традыцыі – усё, што характарызуе такое ёмістае слова як народ. А слова “Беларусь” ніхто не знойдзе нават на шыльдзе вярхоўнага органа ўлады дзяржавы, якая будзе існаваць на тэрыторыі, дзе цяпер яшчэ жывуць беларусы.

Нельга будаваць незалежную дзяржаву і не думаць аб адзінай, роднай мове, бо ніякай Дэкларацыяй аб суверэнітэце нельга будзе прыкрыць сорам перад нашымі нашчадкамі. Можна таксама ўявіць сабе вынікі правядзення палітыкі дзвюх моў з дапамогай сённяшніх “двухмоўнікаў”, многія з якіх на самай справе беларускай мовы не ведаюць і не хочуць ведаць.

Правядзенне ж рэферэндума таксама не выхад. І не толькі таму, што гэта адарве людзей ад вырашэння эканамічных праблем, якія стаяць перад рэспублікай, і запатрабуе вялікіх сродкаў (якія, між іншым, лепш было б накіраваць на растлумачэнне вялікай небяспекі, якая чакае беларускі народ у будучым пры страце беларускай мовы і аб якой ён сёння, відаць, і не здагадваецца). Назначэнне рэферэндума па пытанню аб мовах гэта проста недзяржаўны падыход да вырашэння праблемы. Не ўлічыць псіхалагічны стан людзей, якія яшчэ добра памятаюць няўдалыя спробы стварэння адзінага тыпа савецкага чалавека накшталт амерыканскага і якім вельмі цяжка вяртацца да роднай мовы пры адсутнасці цвёрдага, канстытуцыйнага статусу беларускай мовы,

гэта значыць зрабіць непапраўную памылку.

Толькі з прыняццем беларускай мовы ў якасці адзінай дзяржаўнай мы ў хуткім часе зможам пачуць яе меладычнае гучанне ў дзіцячых і школьных установах, у сценах інстытутаў, на працы і на вуліцы, мову, якой ніхто не будзе саромецца, мову, якой заўжды будзе ганарыцца беларускі народ.

Пётра Мурзёнак,
загадчык лабараторыі Інстытута фізіялогіі
АН Беларусі, доктар медыцынскіх навук

БЕЛАРУСКАЯ ІДЭЯ: САМАМЭТА ЦІ СРОДАК ДАСЯГНЕНЬНЯ ЛЕПШАЙ БУДУЧЫНІ?

(газета “Звязда”, №5, 6 студзеня 1994)

*Паўстань народ! Для будучыны шчасьце
Ты строй, каб пут ня строіў больш сусед;
Ня дайся ў гэты грозны час прапасьці, -
Прапаішчых не пацешыць шчасьцем свет.
Сваю магутнасць пакажы ты сьвету, -
Свой край, сябе ў пашане мець прымуць.
Паўстань, Народ! .. З крыві і с'лэз кліч гэты ...
Цябе чакае маці Беларусь!
(Янка Купала, “Свайму народу”, 29.10.18)*

Наша маладая дзяржава, якая тры гады назад дэкларатыўна абвясціла сябе суверэннай і незалежнай, на самой справе і да сённяшняга дня такой не з'яўляецца. Яна перажывае нялёгкае часы. Цяжкасьці яшчэ аднаго вітка гісторыі на шматпакутнай зямлі адчувае на сабе кожны грамадзянін Рэспублікі Беларусь. І раніцай, і вечарам мы з'яўляемся сьведкамі ўсё новых і новых праблем, якія не прыносяць радасьці ў нашыя хаты (павышэньне цэнаў, здабываньне “ежы” і адзеньня на мізэрную зарплату і гэтак далей). Але калі добра паразважаць, то ўсе гэтыя матэрыяльныя цяжкасьці нішто ў параўнаньні з тымі зьменамі, якія адбываюцца

Ў духоўным жыцці грамадства – пагаршэньне яго маральнага стану, апусташэньне душы чалавека, няўпэўненасьць і нявызначанасьць, якія выцякаюць з эканамічнай і палітычнай нестабільнасьці.

Нягледзячы на гэтыя праблемы, многія людзі, як і раней, працуюць, ствараюць, вучацца і ўсе свята вераць, што цяжкасьці гэтыя пройдуць і спадзяюцца на лепшы лёс. Але ўсё гэта адбываецца па інэрцыі жыцця. Крах камуністычнай ідэі прывёў да развалу СССР. Калі ўлічыць, што гэтая ідэя яшчэ раней амаль поўнасьцю выцясьніла хрысціянскую рэлігію і мараль, то мы маем цяпер ідэялагічны вакуум. Сёньня беларусы не знаёмы не тое што са стратэгічнымі планамі дзяржавы, а нават і з эканамічнай праграмай урада на заўтрашні дзень. Што ж гэта за дзяржава такая? Дзе яе розум, інтэлектуальны патэнцыял? Ці мы яшчэ не адвыклі ад прывычак і законаў каланіяльнай рэспублікі? Можна з упэўненасьцю сказаць, што зараз у нас амаль поўнасьцю адсутнічае дзяржаўная ідэялогія, якая б аб'ядноўвала народ Беларусі на пераадольваньне духоўных і матэрыяльных цяжкасьцей, і гэта можа дорага каштаваць нам у будучыні.

Галоўнай ідэяй у стварэньні лепшай будучыні для людзей нашай Беларусі можа стаць выпакутаваная многімі пакаленьнямі нацыянальная, беларуская ідэя. Яе асновай з'яўляецца перш за ўсё пабудова свабоднага грамадства для ўсіх слаёў насельніцтва, стварэньне сапраўды незалежнай дзяржавы, развіцьцё беларускай культуры, навукі, мовы, пры ўдзеле ўсіх грамадзян Беларусі незалежна ад іх нацыянальнай, рэлігійнай, расавай прыналежнасьці.

Добра разумеючы, што паняцці незалежнасьць і свабода – гэта адносныя катэгорыі, паспрабуем прааналізаваць магчымасьць вырашэньня ў сучасных умовах цэнтральнай праблемы нацыянальнай беларускай ідэі – будаўніцтва незалежнай дзяржавы. Незалежнай у тым сэнсе, што люд беларускі павінен быць гаспадаром свайго становішча і не быць падпарадкаваным уплыву якога-небудзь “суседа”. Асноўнымі рысамі незалежнай дзяржавы з’яўляецца, як вядома, наяўнасьць граніцы, сваіх грошай і арміі. Нічога гэтага зараз у нас практычна няма (калі не лічыць армію, ствараемую на аснове былых ваенных фарміраваньняў). Аднак, нягледзячы на гэта, станаўленьне беларускай дзяржавы ўяўляецца рэальным ...

Калі мець на ўвазе знешнія фактары, то яны вельмі спрыяльныя для стварэньня незалежнай Беларусі. Усе суседнія краіны заняты, як і мы, правядзеньнем рэформаў і вырашэньнем эканамічных праблем і, здаецца, не прэтэндуюць на тэрытарыяльную цэласнасьць і палітычны суверэнітэт нашай дзяржавы.

Стварэньне такой дзяржавы і такога ладу жыцця павінна быць гарантавана Канстытуцыяй. Людзі павінны быць упэўненымі ў заўтрашнім дні – сваім і сваіх дзяцей. Толькі ў гэтым выпадку чалавек будзе гаспадаром свайго жыцця. Ён павінен ведаць, што ў роднай дзяржаве ўсё робіцца толькі для яго. Гарантам такога жыцця можа быць дзяржава, грамадзянінам якой ён з’яўляецца, а не СНД, не канфедэрацыя, не федэрацыя, не які-небудзь іншы блок. Для грамадзяніна рэспублікі такой дзяржавай будзе свабодная і самастойная Беларусь.

Маральныя і матэрыяльныя сілы для рэалізацыі

беларускай ідэі у народа ёсьць. У Беларусі жыве шмат разумных і адукаваных людзей (хопіць не на адзін новы урад і парламент), ёсьць высокага ўзроўню тэхналогіі і наш народ здольны стварыць дзяржаву, якая б мела эканамічныя і палітычныя зносіны з усімі суседзямі і з многімі дзяржавамі сьвету. Хіба ж беларусы нічога не варты і нічога не ствараюць? Разлікі многіх вучоных, якія прыводзіліся ў друку ў апошні час, паказваюць, што мы маем шмат нявыкарыстаных рэзерваў, якія дазваляць купляць многія патрэбныя нам тавары і асноўныя энэргарэсурсы за свае заробленыя грошы па сусветных цэнах, якія краз зараз і прапануе нам Расія.

Вядома, Расія заўсёды будзе заставацца адным з нашых асноўных партнёраў, але не адзіным. Тая прагматычная палітыка, якую сёньня праводзіць урад і Вярхоўны Савет, вельмі далёкая ад свабодалюбівых імкненьняў беларускага народа і зарыентаваная на аднабаковую залежнасьць ад усходняга суседа, яна не можа быць прынята за аснову стратэгіі нашай дзяржавы. Урад, які з нізкім паклонам едзе ў Маскву за кожнай тонай нафты і выдае гэта за дасягненьні ў правядзеньні сваёй эканамічнай палітыкі, толькі ганьбіць наш народ.

Жабраваць не да твару народу Беларусі. Калі пачытаць газеты, дык атрымоўваецца, што 10-мільённы народ Беларусі працуе толькі на паліва. Нам трэба самім зарабляць грошы і жыць па сродках. І не трэба будзе дзяліць у гэтым выпадку адну парваную кашулю на многіх “суб’ектаў”, збіраць аб’едкі з панскага стала, як гэта прыйдзецца рабіць пасля ўваходу ў “зону адзінага рубля” і чакаць: з Масквы – надвор’е, а з Заходняй Сібіры – нафту.

Калі гаварыць аб тых сілах, якія могуць вызначыць напрамак развіцця дзяржавы, то здаецца, што асноўныя намаганьні ў вырашэньні лёсу роднай Беларусі павінны легчы на плечы сярэдняга пакаленьня.

Старэйшыя людзі, якія складаюць чвэрць насельніцтва Беларусі, якія прыклалі шмат сіл для стварэньня матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей сучаснага грамадства, якія потам і крывёй палівалі гэтую зямлю, будуючы і абараняючы яе ад ворагаў, у сваёй большасьці ніколі не зразумеюць і не пагадзяцца ні з “капіталізацыяй”, ні з развалам СССР, ні са знішчэньнем многіх сацыяльных заваёў, ні з увядзеньнем новых рыначных адносін. Менавіта сярод гэтай часткі насельніцтва знаходзяць падтрымку новыя камуністы, спекулюючы на цяжкасьцях пенсіянераў і ўспамінаючы, што бохан хлеба можна было купіць за 14 – 20 капеек і як нам тады добра жылося ...

Сярод маладых людзей мы ўсё больш і больш можам сустрэць прыхільнікаў беларускай ідэі. Але, на вялікі жаль, на першым плане сярод большасьці моладзі – культ грошай. Што ў іх за душой? Прыгледзьцеся да гэтых маладых, стрыжаных хлопчыкаў у белых шкарпэтках, у скураных куртках, у модных штанах – на выгляд нават прыгожыя, але, заглянуўшы ў іх вочы, вы нічога не ўбачыце, апроч пустаты. Яе няма чым запоўніць. Многія з іх не ведаюць, што такое сумленьне, для іх не патрэбна адукацыя, трэба толькі круціцца, каб мець “бабкі-баксы”.

Калі дзяржава ў бліжэйшы час не вызначыцца ў стратэгіі выхаваньня маладога пакаленьня, то мы

не будзем мець ніякай дзяржавы – ні незалежнай, ні суверэннай.

Такім чынам, ад таго, як будуць паводзіць сябе людзі менавіта сярэдняга ўзросту, якія выраслі ў 60 – 70-я гады, у перыяд пацяплення, калі ўвесь народ імкнуўся да вырашэння задач пабудовы грамадства, якога яшчэ не было ў свеце, залежыць многае. Гэтым людзям прыйдзеца многае пераасэнсаваць і змяніць у сваім жыцці. І зрабіць гэта будзе вельмі нялёгка.

Вельмі важна, каб рэалізацыя нацыянальнай ідэі была паступовай. Нельга адразу ламаць лёсы людзей супраць іх волі, якой бы ідэялогіі яны ні прытрымліваліся раней ці прытрымліваюцца цяпер. Урады і парламенты прыходзяць і адыходзяць, а людзі застаюцца. Несумненна, што цяпер беларускі народ заслугоўвае лепшых кіраўнікоў. Людзі, якія зараз працуюць у парламенце і ва ўрадзе, выканалі сваю гістарычную ролю і справа іх гонару хутчэй распрацаваць выбарчы закон і пайсьці ў адстаўку.

У той жа час мы павінны быць абаронены ад думак аб змене дэмакратычна выбранай улады з дапамогай сілы ці якой-небудзь “пятай калоны”. Нацыянал-дэмакратычныя сілы не павінны ні ў якім разе паддавацца на правакацыі, сьведкамі якіх мы з’явіліся нядаўна ў сувязі з распаўсюджваньнем лістовак. Бо гэта можа прывесці да варыянту “танкавай дэмакратыі”.

Думаючы аб лёсе народа, трэба ўсьвядоміць, што рэалізацыя беларускай ідэі патрабуе аб’яднаньня ўсіх дэмакратычных і патрыятычных сіл Беларусі. І не трэба думаць, што гэтыя сілы прадстаўляе толькі Беларускі

народны фронт, які, між іншым, зрабіў вельмі і вельмі многа для адраджэння Беларусі. На жаль, некаторыя ідэі, якія прапагандуюць лідэры БНФ, не заўсёды знаходзяць падтрымку ў народзе за іх бескампраміснасць. Усё ж трэба прызнаць: каб не БНФ, мы многага б цяпер не далічыліся ... Гэта тая апазіцыя, якая будзіць людзей, як набат, нават у нашым кансерватыўным парламенце, дзе ўсё ж час ад часу прачынаецца беларуская душа.

Якіх толькі ярлыкоў не навешваюць многія “былыя”, дэпутаты з аб’яднання “Беларусь” і іншыя, на людзей, прыхільнікаў беларускага адраджэння, патрыётаў Беларусі, якіх шмат і па за БНФ. Іх называюць і нацыяналістамі, і нацыянал-сэпаратыстамі, і нацыянал-патрыётамі, і гэтак далей. А на самой справе ў большасці сваёй гэта проста патрыёты Радзімы. Цікава, ад каго гэта аддзяляецца Беларусь, спадары дэпутаты, за незалежнасць і суверэнiтэт якой вы прагаласавалі? І што гэта за дэпутаты, якія шэльмуюць патрыётаў Беларусі? Як іх называць? Можа нацыянал-зdraднікамі?

Відаць мы яшчэ недалёка адыйшлі ад тых часоў, калі людзей дзялілі на бальшавікоў і меншавікоў, белых і чырвоных, сваіх і ворагаў, нацыяналістаў і інтэрнацыяналістаў і г.д. Навесіўшы гэтыя ярлыкі, лягчэй ганьбіць любую меншую частку грамадства, якая сёння думае інакш, хоць і мае на гэта канстытуцыйнае права. Але людзі маўчаць толькі да пары, да часу. Я ўпэўнены: яны аддадуць свае галасы на выбарах менавіта за здаровыя, нацыянальныя сілы.

Упэўнены: ўсё зменіцца. Трэба толькі верыць і дзейнічаць. Трэба аб’ядноўваць свае намаганьні, усе

лепшыя сілы грамадства. Нядаўна мы сталі сьведкамі стварэння новай палітычнай групоўкі “Вясна-94”, якая ў сваёй перадвыбарнай барацьбе аддае першынство агульначалавечым каштоўнасцям над нацыянальнымі. Вядома, трэба вітаць такія аб’яднанні. Але адносна лозунгаў іх узнікае пытаньне. Ніхто, ні ў адной цывілізаванай краіне не аспрэчвае, што агульначалавечыя каштоўнасці самыя вартыя. Здаецца, што ў гэтым сэнсе беларуская нацыянальная ідэя ніяк ім не супярэчыць. Наадварот, апошняя – гэта якраз сродак дасягнення тых вышынь, да якіх імкнуцца ўсе дэмакратычныя сілы.

Унутранай перашкодай для рэалізацыі нацыянальнай, беларускай ідэі ў сучасны перыяд з’яўляецца нізкая сьвядомасць народа. Гэтаму ёсць дзве асноўныя прычыны. Першая, гэта тое, што ў нас дзесяцігоддзямі выходзіла ся нянавісьць да нацыяналізму і нацыяналістаў. Гэта былі нашы “ворагі”. Нам дазвалялі мець сваю нацыянальную культуру, фальклор і гэтак далей – гэта значыць усю знешнюю атрыбутыку існавання нацыі. Аб палітычнай незалежнасьці, якая, дарэчы, была гарантавана канстытуцыяй, не было ніякай размовы. Такая незалежнасьць за дэкарацыямі амаль вытравіла пачуцьцё ўласнай годнасьці беларусаў.

Па-другое, усе спробы атрымаць палітычную незалежнасьць і жаданьне стварыць маральныя ўмовы існавання нацыі бязлітасна караліся. Але хоць гісторыю і нельга вярнуць, уявіце сабе на імгненьне, што развіцьцё нашай радзімы магло пайсьці іншым шляхам. Адкуль у беларусаў такая памяркоўнасьць, такая насцярожанасьць да ўсяго новага?

Некалькі вякоў мінула з тых часоў, як на гэтай зямлі існавала дзяржава, аснову якой складалі беларусы. За гэтыя гады было знішчана шмат свабодалюбівых людзей. Прыгадайце Каліноўскага, Касцюшку, Тарашкевіча, Ластоўскага, А. Луцкевіча, Ігнатоўскага. Усе яны змагаліся за свабоду і незалежнасьць Беларусі. Але паколькі яны асмеліліся мець сваю думку і выступаць супраць палітыкі імперскіх суседзяў, усе яны былі знішчаны.

Не дзіўна, што вынікам праводзімай да нядаўніх часоў імперскай палітыкі з'явілася амаль поўнае знішчэньне самабытнасьці беларускага народа, яго мовы, гісторыі. І, магчыма, гэта з'яўляецца прычынай таго, што нават у нашыя дні не суадносіцца колькасць студэнтаў-беларусаў з колькасцю беларускага насельніцтва. Ці другі прыклад: два гады назад Беларусь займала аж 12-е месца з 15 былых рэспублік па ліку дактароў навук на пэўную частку насельніцтва, прычым з прыблізна 1200 дактароў толькі палавіна была беларусамі.

Не сакрэт, што страх за сваё жыццё і зараз стрымлівае многіх людзей выказацца, хаця многія думаюць і ў сьне мараць аб свабоднай Беларусі. Можа быць таму нацыянальная беларуская ідэя нават адштурхоўвае людзей. Але ж дух свабоды застаўся, ён толькі дрэмле ў генах беларусаў і беларускі люд паціху падымае сваю галаву, бярэ пад ахову свой гонар і сваю годнасьць.

Каб народ быў гатовым для рэалізацыі беларускай ідэі, трэба спачатку выцягнуць яго з той цемры і рабства, у якое ён быў загнаны. Для пераадольваньня нізкай свядомасьці і павышэньня культуры народа ёсць толькі адзін сродак – адукацыя і асьвета. Усе людзі, якім не ўсё роўна будучыня беларускага народа, павінны

падтрымліваць такі настрой у грамадстве, які б кожны дзень нацэльваў чалавека на вывучэнне гісторыі, культуры і мовы нашай дзяржавы.

Вось чаму сёння вельмі актуальным з’яўляецца пытаньне аб “паходзе ў народ”. Ці часта мы можам пачуць зараз па радыё, тэлебачанні палымянныя прамовы нашых пісьменьнікаў за беларускую мову, за развіццё беларускай сьвядомасці? Пісьменьнік – гэта ж душа народа, яго сумленне. Дзе яны? У сувязі з гэтым пазіцыя не толькі пісьменьнікаў, але і работнікаў культуры, навукі, усёй творчай інтэлігенцыі павінна быць актыўнай. Сёння мала займацца толькі прафесіянальнай справай за акрайчык хлеба. Нельга стаяць побач з сабой. Няўжо можна думаць, што хтосьці за ўсіх нас будзе вырашаць пытаньні адраджэння беларускай нацыі.

Беларусы! Абудзіцеся ад сну. Годзе быць увесь век “памяркоўнымі”. Падыміце галовы. Толькі ад нас саміх залежыць наша будучыня. Няўжо мы не маем права жыць у свабоднай, самастойнай дзяржаве? Дзе наша годнасць? Успомніце раніцай, што вы БЕЛАРУС і скажыце адзін другому: “Добрай раніцы”, “Калі ласка”, “Дзякуй”. Лічыце, што Вы зрабілі свае першыя крокі па шляху нацыянальнага адраджэння. Калі мы пачнём будаваць нашу свабодную і незалежную дзяржаву з сябе і з сённяшняга дня, то гадоў праз 15-20 мы зможам дасягнуць гэтай мэты. Для гэтага павінны прыкласці намаганьні ўсе сумленныя людзі Беларусі.

Пётра МУРЗЁНАК,
доктар медыцынскіх навук

БЕЛАРУСЫ КАНАДЫ СУПРАЦЬ ДЫКТАТУРЫ

(газета “Беларус”, 2000)

Усё больш і больш беларусаў пераязджаюць на пастаяннае месца жыхарства ў Канаду. Розныя прычыны вымушаюць людзей рабіць такі выбар – пакінуць сваю Радзіму і шукаць лепшай долі ў Новым Сьвеце. Нялёгка пакінуць родных, знаёмых, маёмасьць, любімыя куточкі беларускай зямлі дзеля няведамага, але магчыма лепшага жыцця. Жаданьне жыць лепей самім, забяспечаньне стабільнай будучыні сваім дзецям вядуць людзей за акіян, кінуўшы ўсё набытае цяжкай працай на роднай зямлі.

Дзьве асноўныя прычыны ляжаць у аснове прыняцьця такога рашэньня. Першая, гэта эканамічныя цяжкасьці і неспрыяльныя матэрыяльныя умовы, якія не дазваляюць прыстойна жыць беларусам нават зараз, калі адсутнічаюць фармальныя фактары многавекавага каланіяльнага прыгнёту. І другая, істотная прычына – гэта немагчымыя маральныя умовы існаваньня.

Здрадніцкая палітыка незаконнага рэжыму на знішчэньне суверэнітэту і самабытнасьці беларускага народа, прыгнечаны стан усіх беларускамоўных людзей ставяць пад сумнеў наогул існаваньне Беларусі як дзяржавы. Той хто нядаўна бываў на Беларусі з раніцы да вечара мог чуць па радыё і тэлебачаньню мора хлусьні, броду і прапаганды (такога нават ніколі не было ў савецкія часы), якая выліваецца на маладыя парасткі новай хвалі беларускага адраджэньня. Ды што далёка хадзіць: на нядаўнім прыёме беларусаў супрацоўнікі пасольства ні аднаго слова не казалі на беларускай мове,

і гэта невыпадкова, хоць яны маюць перад вачыма добры прыклад – у двухмоўнай Канадзе афіцыйныя асобы вядуць паседжаньні і на англійскай, і на французскай мовах.

Хваля эміграцыі, якая ўзнікла за апошнія 10 год пасля развалу СССР, прынесла ў Канаду беларусаў з рознай грамадскай актыўнасьцю. Але большасьці з іх не ўсё роўна, што будзе рабіцца на Беларусі і якія там будуць адбывацца зьмены. Знаходзячыся далёка ад родных ніў яны хочуць сваімі дзеяньнямі падтрымаць патрыётаў Беларусі, якія змагаюцца за суверэнэтэт і незалежнасьць беларускай дзяржавы.

Актывісты Згуртаваньня Беларусаў Канады за апошні час двойчы ладзілі акцыі пратэсту супраць дыктатарскага рэжыму на Беларусі, за свабоду і волю беларускага народа. Больш дваццаці прадстаўнікоў Агтавы, Манрэалю, Таронта прымалі ўдзел у пікетах 17 кастрычніка 1999 года і 16 сакавіка 2000 года ля пасольства Беларусі ў сталіцы Канады. Першая акцыя была прысвечана “Маршу Свабоды”, другая – 82-м угодкам Беларускай Народнай Рэспублікі. Праходзілі гэтыя акцыі амаль у адзін час з мітынгамі і дэманстрацыямі, арганізаванымі беларускімі патрыётамі як у многіх гарадах на Радзіме, так і за яе межамі, у Кіеве, Варшаве, Празе, Брусэлю, Парыжу, Вашынгтоне, Нью-Ёрку.

Хочацца верыць, што намаганьні беларусаў-эмігрантаў будуць пачуты людзьмі Беларусі, многія з якіх знаходзіліся і працягваюць знаходзіцца пад уплывам прапагандыскага тлуму, якім трэба, як заклікаў наш пясняр, выйсьці “з путаў – на свабоду”, “з цемры – да сьвятла”. Будзем шчыра верыць, што прыйдзе час калі яны разам з усімі сьвядомымі беларусамі сьвету

падымуць высока галаву і гучна абвесьцяць – “Мы ёсьць годная нацыя ў сьвеце”.

Спыніся час,
Дай разагнуцца
Народу беднаму майму,
З каленяў ўстаць
І схамянуцца ...
Нас зноў вядуць ў былую цьму.

Праз ўсё жыцьцё
Нас рабавалі,
Зямельку цугам йшлі таптаць,
І ў небыцьцё
Ўсіх беларусаў адпраўлялі,
Тутэйшымі хацелі толькі зваць.

Мы ў час тугі
Нанова вырастаем
І зноў усяму сьвету даём знаць -
Ёсьць на Зямлі народ такі,
Што думы вольныя у генах зберагае,
Іх ў ланцугі нікому не скаваць.

Свабоды песьні
Гэй, ляціце!
Із хаты ў хату, з краю ў край,
Праўдзівы лёс і годнасьць
Беларусаў абудзіце ...
Ігры сваёй, Сымоне, не спыняй.

Пётра Дзісенка

З ДЗЁНЬНІКА ЖЫЦЦЯ БЕЛАРУСАЎ АТТАВЫ

(студзень 2000 – студзень 2001)

Беларускія Каляды ў Аттаве

8 студзеня ў Аттаве прайшло святкаваньне Калядаў беларускай суполкай. Да свята рыхтаваліся загадзя. Былі разасланыя па е-мэйлу і па пошце святочныя запрашэньні. Вечарыну праводзілі ў доме архітэктара і мастака Пятра Шварцмана, які запрасіў беларусаў Аттавы у свой цудоўны, прасторны дом на апошняй сустрэчы нашых суайчыньнікаў у пачатку сьнежня 1999 года, прысьвечанай Слуцкаму збройнаму чыну.

Трэба адзначыць, што арганізатары свята (Аттаўскае аддзяленьне Згуртаваньня Беларусаў Канады) былі вельмі прыемна здзіўлены такой вялікай колькасццю гасьцей. На вечарыну прыехала больш 40 дарослых, а разам з дзецьмі прынялі ўдзел у святкаваньні больш 50 асобаў. Такім чынам, не толькі Таронта і Манрэаль, але і Атгава становіцца цяпер месцам пражываньня многіх беларусаў.

Пасьля першых размоў і знаёмстваў гасьцей са святам віншавала Старшыня Рады БНР, спадарыня Івонка Сурвілла. Яна пажадала усім прысутным, іх родным, якія засталіся на радзіме, а таксама ўсім суайчыньнікам добрага здароў'я, шчасця, дабрабыту і выказала спадзяваньні на далейшыя сустрэчы. Пасьля было сумеснае сьпяваньне калядкаў “Неба й зямля”, “Саўка ды Грышка”, у якім з задавальненьнем прынялі удзел амаль усе прысутныя. Адбыўся маленькі канцэрт

скрыпічнага дуэта Ёлады Шамецька і Насьці Чаканскай, які з захапленьнем сустрэлі прысутныя – было і затаеннае дыханьне, і чароўнае гучаньне скрыпкі ў зале з цудоўнай акустыкай і вядома ж “Браво”.

Вялікую цікавасьць выклікала аўтарская прэзэнтацыя карцін, напісаных Пятром Шварцманам у Іспаніі, Італіі, Францыі, Канадзе, і якія размешчаны па ўсіх сьценах гэтага дома-галерэі. Апроч музыкі, жывапісу была і літаратурная старонка з чытаньнем Пётрам Мурзёнкам лірычных і грамадзянскіх вершаў на роднай мове. Вядома ж быў прыгожы стол, прыгатаваны нашымі чароўнымі жанчынамі, і да стала таксама, доўгія і цікавыя размовы старых сяброў і новых знаёмствы.

Сьвята доўжылася каля сямі гадзін, ад 4 да 11 вечара і вельмі спадабалася ўсім прысутным. “Мы сёньня пабылі быццам дома”, “Усё было так цудоўна”, “Вялікі дзякуй за прыемны адпачынак”, “Гэта было сапраўднае сьвята” – толькі такія выказваньні можна было пачуць на заканчэньні вечарыны. Думаецца, што такія сустрэчы не толькі надаюць настрой і дапамагаюць вырашаць жыцьцёвыя праблемы, але і яднаюць нашых людзей на канадскай зямлі, якая для большасьці з іх становіцца другім родным домам.

Сустрэча з Сяменам Шарэцкім

25 лютага 2000 года ў хаце архітэктара і мастака Пятра Шварцмана адбылася сустрэча-вечарына са Старшынём Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь сп. Сямёнам Шарэцкім, які быў у Аттаве некалькі дзён. Напярэдадні вечарыны сп. Шарэцкі разам з Івонкай Сурвілла мелі сустрэчу з міністрам замежных спраў Канады, дзе

яны абмяркоўвалі беларускія пытаньні. Сп. Шарэцкі распавёў аб сучаснай сітуацыі ў Беларусі, пра пагрозу яе незалежнасьці, і адказаў на шматлікія пытаньні пра сваё асабістае жыцьцё ў Вільні, пра беларускія перспектывы, пра магчымасьць стварэньня беларускага нацыянальнага ўніверсітэту.

Дэманстрацыя ля Амбасады Беларусі ў Канадзе

16 сакавіка 2000 года адбылося пікетаваньне Амбасады Рэспублікі Беларусь у Аттаве ў падтрымку свабоды і дэмакратыі на Беларусі. Пікет ладзіўся сябрамі Таронтаўскага і Аттаўскага аддзелаў Згуртаваньня Беларусаў Канады, а таксама сябрамі Згуртаваньня Беларусаў Квебеку. Мы ўсе былі разам, тыя хто сабраўся тут у Аттаве, тыя хто ў пакутах, пераадольваючы міліцэйскія кардоны быў у Мінску, хто стаяў у старажытнай Празе, Вашынгтоне, Брусэлі ды іншых гарадах сьвету. Мы ўсе былі разам ў гэты веснавы дзень паказваючы сьвету, што мы ёсьць, што мы жадаем лепшага жыцьця для нашай зямлі, што мы дастойныя лепшай долі. Трэба быць усім разам каб перамагчы той гвалт і жах, які сёньня пануе на Беларусі.

Паломніцтва да Беларускага Крыжа

17 чэрвеня 2000 года, у суботу, адбылося штогоднае, дванадцатае паломніцтва да Беларускага Крыжа. Беларускі Еўфрасіньеўскі Крыж узняты ў Канадзе ў 1988 годзе, у сьвятым месцы паўночна-амерыканскіх мучанікаў, Martyr's Shrine, Пакланяльні Мучанікаў. Martyr's Shrine знаходзіцца ў вельмі маляўнічай мясцовасьці Мідлянд (Midland) каля 150 км на поўнач ад

Таронта. Крыжы альбо алтары розных нацыянальнасцяў (літоўцаў, палякаў, украінцаў, славакаў, харватаў, славенцаў, італьянцаў, немцаў, філіпінцаў і іншых) размешчаны ў прыгожым месцы, на лясістым узгорку вакол касцёла.

Вось ужо 12 год ёсць там і Беларускі Крыж, арганізатарамі праекту якога былі слаўныя прадстаўнікі нашага народа, знакамітыя дзеячы беларускай эміграцыі, дактары Раіса і Вінцэнт Жук-Грышкевічы. Крыж быў асьвечаны 5 верасня 1988 года айцом Надсанам падчас 18-ай Сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі. На Крыжы – мемарыяльная бронзавая дошка, на якой лацініцай напісана:

“Крыж гэты пастаўлены Беларусамі на азначэньне тысячных угодкаў хрысьціянства ў Беларусі, на славу Богу і Бацькаўшчыне – Беларусі.

*Магутны Божа! Уладар сусьвету,
Вялікіх сонцаў і сэрц малых,
Над Беларусяй ціхай і ветлай
Рассып прамені свае хвалы.
Дай урадлівасьць жытнёвым нівам,
Учынкам нашым паілі ўмалот.
Зрабі свабоднай, зрабі шчаслівай
Краіну нашу і наш народ!”*

Паломніцтвы да Беларускага Крыжа адбываюцца кожны год. Паломнікамі ўпершыню сталі і мы, Пётра і Наталія Мурзэнкі з Аттавы. Ідэю пра паломніцтва нам падала

Івонка Сурвілла. Разам з ёю мы і адправіліся ў 3-дзённае падарожжа. Асабіста я ўспрымаў гэтую падзею з вялікім хваляваньнем. Гэта было першае паломніцтва ў маім жыцці. Па другое, гэта паломніцтва супала па часу са святкаваньнем Троіцы. На гэта сьвята па традыцыі на радзіме мы з сям'ёй заўжды ездзілі ў родныя краі, да бацькоў, а таксама абавязкова хадзілі да магілаў нашых продкаў.

Сёлета больш 20 асоб прыняло ўдзел у паломніцтве. У 10.30 пачалася Багаслужба, якую адпраўляў а. Джэймс Кэлі, сімпатычны і далікатны сьвятар, які быў з намі да канца паломніцтва. Малітву верных чытала Івонка Сурвілла. Далей была працэсія да Беларускага Крыжа, са сьпевамі Люрдаўскай песьні. Беларускі тэкст гэтай цудоўнай балады апрацаваны Натальляй Арсеньвай і дагэтуль не апублікаваны. Вось некалькі радкоў з яе:

*“Над спелым калосьсем сьпяваюць званы,
Аб дзіве дзіўнейшым скрозь вёсьцяць яны,
Авэ, авэ, авэ Марыя,
Вітай, вітай, вітай Марыя.*

*Ледзь сонца ўзьнялося над сеткай палёў,
пайшла Бэрнардэтка у лес па гальлё,
Авэ, авэ, авэ Марыя,
Вітай, вітай, вітай Марыя.*

*Нясцёрпнае зьзяньне шугнула да хмар
І папараць-кветкай успыхнуў гушчар,
Авэ, авэ, авэ Марыя,
Вітай, вітай, вітай Марыя.*

*Замерла дзяўчына, прыйльгнула да пня,
ня сьмее навекі у зьзяньне узьняць,
Авэ, авэ, авэ Марыя,
Вітай, вітай, вітай Марыя.*

*Нарэшыце зірнула – за зоры сьвятлей,
Праменная Дзева стаіць на скале,
Авэ, авэ, авэ Марыя,
Вітай, вітай, вітай Марыя.”*

Ля Беларускага Крыжа ўзіваліся сьцягі, бел-чырвона-белы – беларускі, і з кляновым лістом – канадзкі. Побач з Беларускім Крыжам пастаўлены камень-помнік памяці ахвяр камуністычнага тэрору на Беларусі, якія разам утвараюць гэты адметны беларускі комплекс. Малітву за беларускі народ чытаў Кастусь Акула. Малітву за памерлых чытала Івонка Сурвілла. Больш падрабязна змест малітваў можна прачытаць у камунікаце №5 (45) за гэты год, які рассылае др. Раіса Жук-Грышкевіч, старшыня Каардынацыйнага Камітэту Беларусаў Канады (ККБК).

Пасьля паломніцтва, падчас полудня-пікніка ўдзельнікі мелі магчымасьць пагаварыць, падзяліцца сваімі ўражаньнямі. Трэба адзначыць, што ў паломніцтве прымалі ўдзел праваслаўныя і католікі, прадстаўнікі старой і новай хваляў эміграцыі. Гэта добры знак пераемнасьці традыцый беларускай эміграцыі. Ёсьць у беларусаў сьвятое месца ў Канадзе, дзе можна пакланіцца нашым продкам, нашай роднай Бацькаўшчыне.

Разам адпачываем

У нядзелю, 30 ліпеня 2000 года, многія з беларусаў, якія жывуць у Аттаве, упершыню сабраліся на сумесны адпачынак на возеры Phillipe Lake, што ў 50-60 км ад сталіцы. Вельмі прыгожае возера, цудоўная прырода парка Гаціно і цёплы, душэўны настрой сабраўшыхся людзей, стварылі прыемную атмасферу для размоў і адпачынку. Гэта адчувалася паўсюль на прасторнай паляне, дзе мы знаходзіліся: падчас прыгатавання барбекю і імправізаванага агульнага стала, падчас дыскусій і футбольнага матча, купання ў возеры.

На кожнай новай сустрэчы адбываюцца і новыя знаёмствы, бо ўсё больш і больш людзей збіраецца на нашы сумесныя мерапрыемствы. Па-першае, дзякуючы ўсё лепшай арганізацыі, а па-другое жаданню людзей мець такія сустрэчы. Не дзіўна, што на возеры былі нават беларусы з Манрэалы, якія прасілі іх інфармаваць і пра наступныя мітынгі. Яны з задавальненнем будуць далучацца да нас у Аттаве. Усе прысутныя зацікавіліся адкрыцьцём у Аттаве новага беларускага сайту (*дызайнер і мэдэратар Юрась Шапецька – П.М.*), на якім мы збіраемся інфармаваць аб усіх падзеях нашай суполкі, даваць практычныя парады новым эмігрантам, а такіх людзей, вымушаных пакідаць радзіму, становіцца ўсё больш. Пакуль адрас сайта такі: cyberus.ca@belarus

Вельмі спадабаўся усім і дарослым, і дзецям, футбольны матч паміж камандай дарослых і дзіцячай камандай. Матч доўжыўся амаль паўтары гадзіны і быў да спадабы не толькі ігракам, але і заўзятарам. Перавага

на гэты раз была на баку больш вопытных ігракоў, але што будзе, калі моладзь падрасьце, цяжка сказаць. Трэба адзначыць, што сярод сабраўшыхся, якіх было каля пяцідзсяці чалавек, было многа дзяцей.

Сустрэча доўжылася, як і было запланавана, з 11 гадзін раніцы да 5 гадзін вечара. Нам падвязло і з надвор'ем, бо ў гэта лета цёплы і недаждлівы дзень бывае нечаста. Толькі ў самым канцы пачаў крапаць дожджык, паказваючы нам, што пара ўжо і дадому збірацца. Многія з нас набылі бел-чырвона-белыя стужкі для аўтамабіляў, пагэтану наш картэж пры ад'ездзе выглядаў вельмі сьвяточна.

Наступны раз плануем правесьці сустрэчу на прыродзе падчас залатой восені. Збірайцеся ў верасьні паглядзець на дзіўныя колеры канадзкіх клёнаў. Сачыце за аб'явамі на нашым сайце. Да пабачэньня.

24-я Сустрэча беларусаў Паўночнай Амерыкі

Традыцыйная Сустрэча беларусаў Паўночнай Амерыкі адбылася на гэты раз у Кліўлендзе (*Агаё, ЗША*), 1 - 4 верасьня 2000 году (глядзі артыкул ніжэй).

Слуцкі збройны чын

Ужо другі раз у Аттаве праводзілі ўрачыстае паседжаньне, прысвечанае Слуцкаму Збройнаму Чыну. Ва ўрачыстасьцях прынялі ўдзел звыш 20 асобаў. Напачатку зборкі, якая адбылася 26 лістапада 2000 году ў доме сям'і Шамецькаў, было зачытана віншаваньне ад Надзеі Дробінай, старшыні Згуртаваньня Беларусаў Канады (ЗБК).

У дакладзе зробеным Пётрам Мурзёнкам, распавядалася аб падзеях таго часу, аб сьмелых і мужных людзях Слуцкага краю, якія, у часы, калі рускія і польскія суседзі у чарговы раз дзялілі папалам нашу тэрыторыю, усталі на абарону свабоды, сваёй годнасьці і роднай зямлі. Упэўнены, у падручніках гісторыі Беларусі аб гэтым яшчэ напішуць, як напішуць усю праўду і аб паўстаньні Каліноўскага і аб іншых змагарах за свабоду Беларусі.

Падчас гэтай зборкі сп. Івонка Сурвілла, старшыня Рады Беларускай Народнай Рэспублікі (у выгнаньні), падрабязна расказала аб гісторыі стварэньня і аб дзейнасьці Канадзійска-Беларускага Фонду дапамогі дзецям, ахвярам Чарнобыльскай аварыі. Напрыканцы сустрэчы, прысьвечанай Слуцкаму Збройнаму Чыну, былі праведзены выбары новага складу праўленьня Агтаўскага аддзелу ЗБК. У яго ўвайшлі Пётра Мурзёнак (старшыня), Юрась Шамецка (сакратар) і Пётра Шварцман (скарбнік). Зараз мы маем свой рахунак у банку і першыя грошы, сабраныя пасья гэтай падзеі.

Дапамагаем Канадзійска-Беларускаму Чарнобыльскаму Фонду

Канадзійска-Беларускі Фонд дапамогі дзецям, ахвярам Чарнобыльскай аварыі, існуе з 1989 году. Заснавальнікам гэтага Фонду была спадарыня Івонка Сурвілла, якая зараз з'яўляецца пачэсным старшынём Фонду. За гэтыя гады ў Канадзе адпачылі каля 4000 беларускіх дзяцей, у асноўным з Чаўскага раёну.

Каб праводзіць гэту работу і надалей трэба збіраць

грошы, бо ўсе выдаткі нясуць у асноўным канадзкія сем'і і Фонд. 3-га снежня з ініцыятывы сп. Івонкі Сурвіллы і з дапамогай сяброў нашага беларускага клуба ў Аттаве была арганізавана выстава-продаж малюнкаў дзяцей з Чаўскага раёна і з Мінскай мастацкай школы. Былі куплены рамкі, аформлены малюнкi, створаны каталог, зроблены аб'явы ў газетах і розных установах. Атрыманыя грошы, звыш 1000 даляраў, былі перададзены ў Фонд дапамогі дзецям, ахвярам Чарнобыльскай аварыі.

Трэба адзначыць, што напярэдадні выставы многія з беларускіх сем'яў прынялі ўдзел у дабрачыннай латарэі, грошы ад якой таксама пайшлі ў Фонд. Хочацца падзякаваць людзям, якія ўнеслі свой уклад у падтрымку Фонда дапамогі дзецям, ахвярам Чарнобыльскай аварыі. У наступны раз спадзяёмся, што аттаўскія беларусы будуць яшчэ больш актыўнымі і канкрэтна змогуць дапамагчы (напрыклад, наведць выставу і купіць малюнкi) у справе, якая на жаль будзе яшчэ доўжыцца.

Гучаць у Аттаве беларускія калядныя песьні

Упершыню ў Аттаве гучалі ў 2000 годзе беларускія калядоўныя песьні. Ініцыятыўная група, у складзе якой было 3 асобы, Наталія і Пётра Мурзёнкі, Гердэ Матусявічус (*у наступны год да Наталіі і мяне далучылася Лена Клімава з дочкамі Палінай і Янай – П.М.*), знайшла і размножыла ноты і словы беларускіх калядных песень, правяла некалькі рэпетыцый, а затым, 25 снежня паехала са сьвяточнай праграмай у сем'і, якія загадзя рыхтаваліся іх прыняць. А такіх было сем. Думаецца, што гаспадары не пашкадавалі, што запрасілі самадзейных артыстаў. Так здавалася, што

былі задаволены ўсе, і артысты, і гаспадары. Бо добра прымалі і запрашалі прыехаць праз год. Трэба сказаць, што да сьвяткавання Калядаў беларусамі Аттавы сёмага студзеня гэта група значна вырасла і ўрачыста пачала канцэртную навагоднюю праграму.

Каляды 2001

Навагодні і калядны беларускі баль, як і у мінулым годзе праходзіў у доме архітэктара Пятра Шварцмана. 7 студзеня 2001 года, у нядзелю, к пяці гадзінам увечары пачалі пад'язджаць удзельнікі сьвята. Ужо праз гадзіну было вядома, што гасьцей сабралася шмат. Гэта было бачна ўжо па пляцоўцы каля дома, бо цяжка было нават знайсці месца для паркоўкі. Машынамі быў застаўлены ўвесь суседні двор і блізкія вуліцы. На сьвята прыехалі больш 70 асоб. Многія прыехалі з дзецьмі, для якіх была прыдуманая свая праграма.

Пасьля першых знаёмстваў з людзьмі, якія толькі нядаўна прыехалі і далучыліся да нашай суполкі, а таксама пасьля першых размоў старых і добрых знаёмых і сяброў, навагодні баль пачаўся са сьвяточнага канцэрта. Канцэрт адкрыла вакальная група у складзе Лены, Яны і Паліны Клімавых, Наталіі і Пятра Мурзэнкаў, якая ў суправаджэньні скрыпкі (Ўлада Шамецька) і клавэшных (Насьця Чаканская) выканала калядныя беларускія песні: “Ой, на моры, моры”, “Неба і зямля”, вядомы харал “Ціхая ноч”.

Далей канцэрт працягваўся з удзелам і дарослых, і дзяцей. Дзеткі чыталі вершы (Каця Лысенка, Тоня Кумейка), ігралі на клавэшных (Насьця Бойка), з гітарай сьпявалі песні Алёна Баркар і Юрась Логвін,

музыкальныя п'есы для скрыпкі выконвала Ёлада Шапецька. Вельмі пацешыў сьвята Дзед Мароз (гаспадар дома). Ён віншаваў дзетак, што ўдзельнічалі ў канцэрце, дарыў ім і ўсім дзецям, што былі на сьвяце, навагоднія падарункі, забаўляў усіх падчас вечара.

Пасьля канцэрта працягваліся размовы, дыскусіі, дэгустацыя напіткаў і смачных страў, прыгатаваных нашымі шаноўнымі жанчынамі. Былі таксама і танцы, і ўсе, хто хацеў патанцаваць, змаглі гэта з прыемнасьцю зрабіць. Многа рабілася фота- і відэоздымкаў, якія з вялікім задавальненнем будуць разглядаць і ўспамінаць гэтае сьвята беларусы Аттавы. Будзем спадзявацца, што наша суполка ў Аттаве і надалей будзе трымацца разам і магчыма стане адным з актыўных цэнтраў культурнага і грамадскага жыцця беларусаў у Канадзе.

Візіт у Аттаву архіепіскапа Беларускай праваслаўнай царквы

З важных падзей трэба адзначыць візіт у Аттаву Архіепіскапа Мікалая, Патрыярха Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы (БАПЦ), які планавалася раней і падаецца тут гэтым годам. Гэты візіт адбыўся на Хрэшчаньне, 19-20 студзеня 2001 года. Архіепіскап Мікалай разам з айцом Вячаславам сустрэўся і праводзіў з людзьмі размовы аб магчымасьці стварэньня беларускай праваслаўнай парафіі ў Аттаве, асьвяціў тры хаты, пахрысьціў трох маленькіх дзяўчатак. Вынікам візіта было таксама нараджэньне новых сваякоў – кум і кумоў.

Першая вясна ў Канадзе (злева направа): Каця і Ірына Лысенкі, Святлана і Мікалай Даронкіны, Пётра Мурзэнак, Сяргей Лысенка, Кірыл Даронкін (*Ottawa, май 1999*)

У аэрапорце Атгавы з Галінай Шарэцкай, Івонкай Сурвілла і Сямёнам Шарэцкім (*29 студзеня 2000 года*)

Дэманстрацыя за незалежнасьць Беларусі ля беларускай амбасады
(Ottawa, 16 сакавіка 2000 года)

З бацькамі, сям'ёй брата Гены і сям'ёй цёці, Надзеі Сільвестраўны
(Дварчаны, красавік 2000)

Паломніцтва да Беларускага Крыжа (*Midland, Ontario, 17 чэрвеня 2000 года*)

З Арсеном Монідам і Кастусём Акулам ля помніка ахвярам камуністычнага тэрору ў Беларусі (*Midland, Ontario, 17 чэрвеня 2000 года*)

Ля Беларускага Крыжа з жонкай Наталіяй
(Midland, Ontario, 17 чэрвеня 2000 года)

На першым летнім адпачынку беларусаў Аттавы
(Lac Philippe, Quebec, 30 ліпеня 2000 года)

Канадзкая дэлегацыя на 24-й сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі (злева направа):
Пётра Мурзёнак, Надзея Дробіна, Раман Кардонскі, Наталія Баркар, Алесь Кот, Кастусь
Акула, Ўладыка Мікалай, Павел Бурдзь, Івонка Сурвілла, Іван Бурдзь, Алесь Монід,
Антон Лук'янчык (Кліўленд) (Cleveland, Ohio, 3 верасня 2000 года)

Падрыхтоўка малюнкаў дзяцей з Чаўскага раёну на выстаўку-продаж на карысьць фонду ахвяр Чарнобыля (злева направа): Мікалай Даронкін, Пётра Мурзёнак, Святлана Даронкіна, Наталія Баркар (у доме Івонкі Сурвілла, Gatineau, лістапад 2000 года) (здымак І. Сурвілла)

Прэзентацыя кнігі вершаў “Быліна мая, Беларусь” на першым сьвяткаваньні Дня Волі ў Аттаве беларусамі сучаснай эміграцыі (25 сакавіка 2001 года)

Тры гады запар (2000-2002) на запрашэньне Нацыянальнага Цэнтра Мастацтва ладзілі беларускую ёлку (злева направа): Алёна і Іван Баркар, Пётра і Наталія Мурзёнкі, Івонка Сурвілла (*Ottawa, National Art Centre, сьнежань 2001 года*)

Калядоўнікі, Пётра і Наталія Мурзэнкі, Лена Клімава (Отава, сьнежань 2002)

24-Я СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ

(газета “Беларус”, 2000)

Традыцыйная Сустрэча беларусаў Паўночнай Амерыкі адбылася на гэты раз у Кліўлендзе (Агаё, ЗША), 1 - 4 верасня 2000 году. Пачатак сустрэчам беларусаў Канады і ЗША быў пакладзены 5-6 ліпеня 1952 года, на канадзкім баку вадаспаду Ніягары. З таго часу адбыліся 23 сустрэчы, з іх 7 у Канадзе (1952, 1956, 1962, 1972, 1978, 1988, 1994), астатнія – ў ЗША.

Сустрэча праходзіла ў цудоўным Беларуска-Амерыканскім цэнтры “Полацак”, нядаўна збудаваным беларусамі Кліўленда. У гэты цэнтр уваходзіць царква Жыровіцкай Маці Божай з прыбудовамі (зала, дом сьвятара) і будынак культурнага цэнтра, які стаіць побач. У культурным цэнтры размешчаны бібліятэка, зала для паседжаньняў, а таксама банкетная, яна ж канцэртная, зала.

На Сустрэчу прыехалі больш за 300 чалавек. У ёй прымалі ўдзел сьвятары БАПЦ на чале з мітрапалітам Мікалаем, сябры Рады Беларускай Народнай Рэспублікі (БНР) і яе Прэзыдэнт спадарыня Івонка Сурвілла. З канадзкага боку на Сустрэчы былі прадстаўнікі Таронта, Аттавы, Вінніпегу, з амерыканскага – Нью-Ёрку, Нью-Джэрсі, Бостана, Чыкага, Дэтройту, Кліўленда, з гарадоў Каліфорніі, Кентаккі і інш.

У рамках Сустрэчы, 1 верасня, прайшла сэсія Рады БНР (Урада БНР на выгнаньні), на якой разглядаліся справаздача Прэзыдэнта БНР, сп. Івонкі Сурвілла,

зьмены ў статуце БНР, арганізацыйныя пытаньні.

Урачыстая цэрэмонія адкрыцця 24-й Сустрэчы пачалася 2 верасня з узняцця нацыянальных сьцягаў ЗША, Беларусі і Канады і сьпявання нацыянальных гімнаў. Малітву за Беларусь і беларускі народ прачытаў Ўладыка Мікалай. З прамовамі і прывітаньнямі выступілі Старшыня Сустрэчы і Прэзідэнт Кліўлендскага аддзяленьня Беларуска-Амерыканскага Задзіночаньня (БАЗа) сп. Павел Васілеўскі, мэр горада Стронгсвіль, містэр Вальтер Эрфельт, Прэзідэнт БАЗа, сп. Антон Шукелойць (Нью-Ёрк), Прэзідэнт Згуртаваньня Беларусаў Канады (ЗБК), сп. Надзея Дробіна (Таронта), сп. Кастусь Акула (Таронта).

Затым адбылося паседжаньне з дыскусіямі аб незалежнасьці, дэмакратыі і правах чалавека ў Беларусі. У сваім выступленьні сп. А. Шукелойць, Прэзідэнт БАЗа і старэйшына беларускай эміграцыі, аналізаваў сучасную сітуацыю ў Беларусі і задачы, якія неабходна вырашаць беларускай дыяспары. Сп. Надзея Дробіна, старшыня ЗБК, расказала аб ініцыятывах беларусаў Таронта па згуртаваньню суайчыньнікаў, аб дапамозе дзіцячым спартыўным камандам, якія прыязджаюць на спаборніцтвы ў Канаду. Прэзідэнт Рады БНР, сп. Івонка Сурвілла зрабіла вельмі цікавы, эмацыянальна і духоўна моцны даклад аб тым, што зроблена і што неабходна зрабіць, каб жыцьцё суайчыньнікаў на Беларусі стала свабодным, багатым і шчаслівым.

Сп. Сямён Шарэцкі, старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь 13-га скліканьня, які часова вымушаны знаходзіцца ў Вільні, выступіў з рэзкай

крытыкай чарговых наступстваў на беларускасьць расійскага і беларускага КГБ. Ён нагадаў, што амаль усе міністэрствы на сёняшні дзень узначальваюцца не беларусамі, аб чым сьведчыць і апошняе прызначэньне на пост кіраўніка тэлебачаньня камуніста В. Чыкіна, замест адданага Лукашэнку сп. Р. Кісяля. Вельмі аптымістычны даклад зрабіў сп. Зянон Пазьняк, Старшыня Кансэрватыўна-Хрысьціянскай партыі (БНФ). Ён адзначыў, што народ змагаецца за сваю незалежнасьць, прывёў шмат прыкладаў, што супраціўленьне ўнутранай акупацыі нарастае і што перамога будзе за свабодным беларускім народам. Свае прывітаньні з'езду даслаў наш славуты, сусьветна вядомы пісьменнік Васіль Быкаў.

У другой палове дня, 2 верасьня, на Сустрэчу для прывітаньня беларусаў прыехаў запрошаны губернатар штата Агаё, містэр Боб Тафт. Пасля змястоўнай, 15-мінутнай прамовы з пажаданьнямі посьпехаў для беларускай грамады, удзельнікі Сустрэчы маглі сфатаграфаватца разам з высокім госьцем і атрымаць ад яго аўтографы. Вечарам адбыўся вялікі сьвяточны бал з вячэрай, музыкай і танцамі.

Наступны дзень, 3 верасьня, таксама быў вельмі насычаны падзеямі. З раніцы, у нядзелю, у царкве Жыровіцкай Божай Маці прайшла літургія, якая доўжылася каля двух гадзін. Затым на Сустрэчу прыехаў яшчэ адзін высокі госьць, сэнатар ЗША Джордж Войновіч, які выступіў з вялікай прамовай аб магчымых шляхах развіцьця дэмакратыі ў Беларусі, паказаўшы добрае веданьне сітуацыі на нашай радзіме, і пажадаў посьпехаў беларусам Паўночнай Амерыкі ў дапамозе

сваім братам-беларусам у змаганьні за свабоду. У сваю чаргу арганізацыйны камітэт Сустрэчы падрыхтаваў для сэнатара шэраг пытанняў з просьбаў дапамагчы ў іх вырашэньні.

У другую палову дня быў банкет і сьвяточны канцэрт. Гучалі цымбалы ў выкананьні 5-гадовага Алесья Белага, выступаў хор беларусаў Кліўленду з народнымі песнямі (кіраўнікі – Ольга Лукашэвіч і Алесь Яноўскі). Разам з усімі ў хоры сьпяваў спадар Кастусь Калоша, які разам са сваім сябрам, сп. Карніловічам былі заснавальнікамі беларускага цэнтру ў Кліўлендзе. І госьці аддалі яму дань павагі разам са сваімі шчырымі апладысмантамі.

Госьці таксама цёпла сустрэлі і ў захапленьні слухалі выступленьне трыо Казак (Валянціна Пархоменка, Аляксандр і Вольга Казак). Цудоўныя вершы пра Язэпа Драздовіча прачытаў Алесь Марачкін, мастак з Менска, які зараз размалёўвае царкву ў Кліўлендзе. Вечарам “Забава”, якую вяло трыо Казак з танцамі і песнямі, прайшла з задавальненьнем.

Трэба адзначыць, што Сустрэча прайшла вельмі цікава і была добра зарганізавана, дзякуючы як беларусам Кліўленда, так і іх лідэрам, сп. Паўлу Васілеўскаму, Старшыні Сустрэчы, і сп. Анатолю Лук’янчыку, беларускаму мецэнату і Прэзідэнту Беларускага Цэнтру “Полацак” у Кліўлендзе. Падчас Сустрэчы, якая праходзіла ў вельмі цёплай атмасферы, праходзілі выстаўкі-продажы кніг, музыкальных запісаў, газет, мастацкіх вырабаў.

3-га верасьня ўдзельнікі мусілі ад’язджаць дадому. Але той, хто меў такую магчымасьць, яшчэ заставаўся

на пікнік беларускай грамады ў Кліўлендзе. Цудоўна, што такая сустрэча адбылася ў Кліўлендзе, дзе існуе адзіны такога роду ў свеце беларускі цэнтр. Сустрэча згуртавала ўдзельнікаў, дазволіла ім больш цесна пазнаёміцца, падзяліцца сваімі ўражаньнямі аб жыцці беларусаў на радзіме і за акіянам, падумаць аб далейшых шляхах падтрыманьня еднасьці беларусаў, якія зараз жывуць у Паўночнай Амерыцы. Не сакрэт, што ў тых месцах, дзе адсутнічаюць больш-менш зарганізаваныя беларускія асяродкі, людзі з Беларусі туляцца да палякаў, расейцаў, яўрэяў, украінцаў. Адчуць сябе беларусам шмат дапамагла і Сустрэча ў Кліўлендзе. Не толькі аб хлебе, але і аб сваёй душы яшчэ раз задумаюцца многія з удзельнікаў - дзеля сябе, дзеля дзяцей, дзеля беларускай справы тут і на Радзіме.

САКАВІК У КАНАДЗЕ

(газета "Беларус", №472, травень 2002)

Найвялікшым сьвятам, якое яднае беларусаў замежжа, з'яўляецца Дзень Абвяшчэньня Незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі. Як сустрэлі яго беларусы Канады?

Па традыцыі, урачыстыя паседжаньні, прысьвечаныя 25-му Сакавіка, прайшлі ў буйнейшых беларускіх асяродках у Таронта, Манрэалі і Аттаве. У іх прынялі

ўдзел больш за 170 прадстаўнікоў ранейшай і цяперашняй хваляў эміграцыі. Сьвяткаваньні прайшлі ў вельмі цёплых і прыемных умовах, у прыгожа прыбраных у нацыянальныя колеры памяшканьнях, з малітвамі за Беларусь айца Вячаслава, сьвятара Беларускай Праваслаўнай Аўтакефальнай Царквы, са сьпяваньнем гімну БНР, з дакладамі пра гістарычную дату, з канцэртамі й тэатралізаваным прадстаўленьнем, са смачнымі беларускімі пачастункамі.

У Таронта, у будынку Беларускага грамадска-рэлігійнага цэнтру, удзельнікаў сьвяткаваньня віншавалі ветэраны беларускага руху ў Паўночнай Амерыцы сп. Раіса Жук-Грышкевіч і пісьменьнік Кастусь Акула, а таксама старшыня Згуртаваньня Беларусаў Канады сп. Пётра Мурзёнак. З задавальненьнем усе паслухалі цікавы і грунтоўны даклад, зроблены прадстаўніцай маладога пакаленьня сп. Вольгай Яноўскай, з якім яна па запрашэньню выступіла пазьней і ў канадзкой сталіцы. Віншаваньні ад беларусаў з розных краін сьвету зачытала сп. Надзея Дробіна, старшыня Таронтаўскага аддзелу ЗБК.

Затым адбыўся канцэрт маладога калектыву фальклёрнага мастацтва пад кіраўніцтвам сп. Віялеты Кавалёвай. Упэўнены, што калі б вы пачулі беларускія песьні ў іхным выкананьні, то адразу ж захацелі б запрасіць гэты ансамбль у госьці. У гэтым ужо пераканаліся беларусы Аттавы, бо фальклёрная група “Ручнічок” ня толькі цудоўна сьпявае, але можа завесці з вамі і карагод. Па заканчэньні сьвята ў Таронта група беларусаў паехала да гарадзкой ратушы рабіць здымкі,

дзе ў гэты дзень вось ужо на працягу 30-ці гадоў на галоўным флагштоку ўздымаецца наш нацыянальны бел-чырвона-белы сцяг.

У Аттаве святкаваньне праходзіла ў City Hall. Удзельнікаў святая вітала сп. Івонка Сурвілла, Старшыня Рады БНР. Пасьля віншаваньняў і ўрачыстага дакладу госьці з вялікай цікавасьцю прагледзелі відэафільм, зроблены сябрамі “Маладога фронту”, пра падзеі апошніх гадоў, якія адбыліся ў Беларусі. На выставе малюнкаў дзяцей з Чаўскага раёну можна было набыць копіі, а атрыманыя грошы пайшлі ў Канадзійска-Беларускі Фонд дапамогі дзецям Чарнобыля. Пасьля цудоўнага выступленьня фальклёрнага ансамбля “Ручнічок” усе з захапленьнем слухалі інструментальную музыку (скрыпкі, гітара, бубен) ў выкананьні Ёлады і Рамана Шамецькаў, Вольгі і Міхася Рыкавых. Выдатная акустыка спрыяла эмацыйнаму ўспрыняцьцю знаёмых беларускіх мелодыяў.

Вельмі прыстойна, прыгожа і арыгінальна прайшло святкаваньне у Манрэалі, у арганізацыі якога ўжо па традыцыі бярэ ўдзел сям’я сп. Анатоля Храноўскага, аднаго са старэйшых актывістаў беларускага руху ў Квебеку. Прышлі ветэраны, дзеткі чыталі вершы, адбыўся і невялікі сыпектакль “Батлейкі”. Напачатку сп. Івонка Сурвілла і сп. Пётра Мурзёнак павіншавалі прысутных са святам, пажадалі посьпехаў у беларускіх справах, здароў’я, шчасьця і ўдачы на новай зямлі.

Сябры Згуртаваньня Беларусаў Канады правялі 6-га красавіка ў канадзійскай сталіцы пікетаваньне беларускай амбасады й шэсьце па вуліцах Аттавы. Каля

40 удзельнікаў з Таронта, Аттавы, Манрэалю, палову з якіх складалі маладыя людзі, вырашылі такім чынам адзначыць ідэі незалежнай Беларусі, выказанья ў Акце ад 25-га Сакавіка 1918-га года, а таксама падтрымаць акцыі “Маладога Фронту”, якія праходзілі па ўсёй Беларусі пад лозунгам “Беларусь у Еўропу”. Дэманстранты ў Аттаве ішлі пад лозунгамі “Беларусь у Еўропу”, “Стоп Лукашэнка”, “Не – дыктатарскаму рэжыму ў Беларусі”, “Жыве БНР”, “Няхай жыве Беларусь”.

Думаецца, што мінуўшыя сьвяткаваньні паспрыяюць больш цеснаму яднаньню беларусаў у Канадзе, развіцьцю й падтрыманьню культурных і гістарычных традыцыяў беларускага народа, і будучы пачутыя на радзіме.

ПАКУЛЬ НАШЫЯ АНЁЛЫ ЛЁТАЮЦЬ НАД АКІЯНАМ

(газета “Беларускае слова”, №2, май 2002)

Вось мы і ў Канадзе. Тысячы і тысячы беларусаў, прадстаўнікі сучаснай хвалі эміграцыі. У асноўным маладыя, адукаваныя, высокакваліфікаваныя людзі. Пакінулі Радзіму па розных прычынах – адносна беднае і беспрасьветнае існаваньне, жыцьцё без будучыні, страх за жыцьцё сваіх дзяцей і за асабістае жыцьцё, немагчымасьць адчуваць сябе беларусам на роднай зямлі ў сучасных умовах.

Там, за акіянам, засталіся бацькі, родныя, лепшыя

сябры, пакінуты гадамі нажытая маёмасьць, гарантаваная праца, наладжаныя сувязі, любімыя куточки. Галоўныя матывы пералёту ў Паўночную Амерыку – магчымасьць даць нармальнае развіцьцё сваім дзецям, адкрыцьцё свайго бізнэсу, спроба пачаць “другое жыцьцё” і пажыць па новаму, рэалізацыя сябе ў прынцыпова іншых умовах. Большасьць зрабіла гэты выбар сьвядома, пасля падрабязнага аналізу сітуацыі на Беларусі і ў Канадзе.

Ці спраўдзіліся гэтыя планы і надзеі? Адказ на гэта дасьць толькі час. Адно толькі можна з упэўненасьцю сказаць, што рэалізацыя задумак, як і можна было прадбачыць, праходзіць даволі складана. Гэта і не дзіўна, бо не маем тут яшчэ моцных каранёў, замежную мову ведаем не надта добра, ментальнасьць канадыйцаў да канца не вядома, адносіны паміж людзьмі на працы незвычайныя і часам незнаёмыя, а патрабаваньні значна больш жорсткія, заводзіць сабе сяброў сярод тутэйшых канадыйцаў даволі складана. Нельга сказаць, што ўсе гэтыя праблемы цалкам невырашальныя, але на ўсё патрэбны час.

Сярод неадкладных жыцьцёвых праблем, апроч пошукаў лепшай пазіцыі, жылля і інш., не апошняе, а часам і галоўнае месца займае праблема суадносін паміж людзьмі, стварэньне псіхалагічнага мікраасяроддзя. Думаю, што Вы са мной пагадзіцеся, калі скажу, што больш шчаслівыя тыя перасяленцы, якія перабраліся сюды разам з сябрамі. Але й гэтага часам бывае недастаткова для духоўнай стабільнасьці і спакою.

Хачу падзяліцца думкай, што многія псіхалагічныя і практычныя пытаньні дарослых і дзяцей могуць вырашацца ў беларускіх асяродках. Перш за ўсё таму, што прасьцей весьці размову з землякамі, якія разумеюць

агульныя для ўсіх праблемы, могуць падзяліцца бедамі, радасцямі і ўспамінамі, атрымаць неабходную інфармацыю і дапамогу. Нехта можа сказаць, што асабістае жыццё гэта табу, і што нашу памяць і ўспаміны, свае цяперашнія эмоцыі, не абавязкова з кім-небудзь дзяліць. Ну што ж, такая пазіцыя таксама мае права на існаваньне. Але з цягам часу сапраўдны беларус захоча знайсці дарогу да чагосьці блзкага і знаёмага.

Падаецца, што альтэрнатывы гэтаму няма. Няма яе для тых людзей, для якіх неабыхавы лёс роднай Беларусі, на зямлі якой яны выраслі, атрымалі адукацыю, працавалі, кахалі, расцілі дзяцей, дзе засталася столькі роднага і блзкага. Забыць гэта немагчыма. Гэта не толькі настальгія, не санціменты - гэта наша памяць, гэта нашы не забытыя карані, гэта стан, як кажа мой сябра Юрка Пелюшонак, калі “нашы анёлы яшчэ не знайшлі нас і недзе лётаюць над акіянам”.

З другога боку, вядома, што працэс асіміляцыі непазбежны і з ім змагацца немагчыма, ды і ня трэба. Дзеці, а тым больш ўнукі будуць ўсё далей адыходзіць ад сваіх каранёў і ў лепшым выпадку будуць памятаць і ганарыцца паходжаньнем з Беларусі. Але ж вельмі крыўдна, калі беларусы нашага пакаленьня адразу пасля прыезду рассыпаюцца па асяродках нашых суседзяў – рускіх, польскіх, украінскіх.

На гэта бываюць розныя прычыны – змешаныя шлюбы, наяўнасьць ці адсутнасьць царквы адпаведнай канфэсіі, альбо нядзельных школ для дзяцей і г.д. А вось самім стварыць спрыяльныя умовы існаваньня, ці нават прыйсьці ў існуючыя беларускія асяродкі, не хапае волі, жаданьня, падрыхтоўкі. І ў гэтым няма

нічога дзіўнага. Сучасныя эмігранты - гэта стомленыя ад прапаганды дзяржаўных сродкаў інфармацыі людзі, жадаючыя адпачыць і забыць, не паспеўшыя разабрацца ў вытоках сваёй беларускасці і прымаючыя ў хуткім часе грамадзянства Канады, не здольныя размаўляць па-беларуску і тым больш не жадаючыя запоўніць гэты прабел тут у далёкім замежжы.

Тут нехта можа сказаць, што я ідэаліст і рамантык, што людзям не да гэтага, што не хапае часу не то што на развагі пра свой лёс і пра сваё духоўнае жыццё, а нават на вырашэнне звычайных, штодзённых праблем. А некаторыя асобы, якія ведаюць, што такое нацыяналіст, па савецкай тэрміналогіі, могуць і газету адкласьці, і абвінаваціць мяне ў сектантстве, ці яшчэ ў чым-небудзь падобным. Пачакайце, калі ласка.

У аснове нацыянальнай палітыкі ў Канадзе ляжыць шматкультур'е. У адной толькі Аттаве дзейнічае каля 40 нацыянальных аб'яднанняў, створаны і падтрымліваюцца дзяржавай суботнія школьныя класы, дзе навучаньне ідзе на 25 мовах розных народаў. У першыя месяцы свайго знаходжання ў Канадзе быў здзіўлены расказам свайго калегі з Паўднёвай Карэі, якому яго суайчыннікі, а іх у Аттаве усяго каля 300 асоб, за два тыдні дапамаглі вырашыць усе бытавыя пытанні (мэбля, машына, дзіцячы садок, школа, урокі англійскай мовы). Мы таксама імкнёмся да гэтага.

Асноўнымі мэтамі Згуртаваньня Беларусаў Канады, заснаванага ў 1948 годзе, з'яўляюцца: захаваньне беларускай нацыянальнай і культурнай спадчыны, гуртаваньне беларусаў у Канадзе, маральная і матэрыяльная дапамога сваім сябрам, культурна-

асьветніцкая праца сярод беларускага грамадства, абарона інтарэсаў беларусаў у Канадзе, згодна з законамі. На сёняшні дзень беларускія асяродкі дзейнічаюць у такіх буйных гарадах як Таронта, Манрэаль, Аттава. Што тычыцца іншых гарадоў Канады, дзе таксама пражывае шмат беларусаў, напрыклад, у Вінніпегу, Эдмантане, Ванкуверы, то стварэньне такіх асяродкаў справа недалёкай будучыні.

Але мы не зачыняемся ад сьвету ў беларускіх асяродках. Ведаю, што многія беларусы, як цывілізаваныя людзі, з задавальненьнем наведваюць мерапрыемствы, арганізаваныя, прадстаўнікамі розных культур і народаў. Хачу толькі падкрэсліць, што ўдзел у жыцьці беларускіх асяродкаў арганічна звязаны з нашым духоўным існаваньнем ў Канадзе. У гэтай сувязі мы вельмі спадзяёмся на традыцыйныя сустрэчы і сьвяткаванні, такія як Каляды, Купальле, нацыянальныя сьвяты – Дзень Абвяшчэньня Беларускай Народнай Рэспублікі, Слуцкі Збройны Чын, і інш. Апроч непасрэднага кантакту падчас такіх сустрэч, мы ўскладаем вялікія надзеі на нашу газету “Беларускае слова” і агульнаканадзійскі web-сайт, якія дапамогуць пашырыць інфармацыйнае поле для беларусаў у Канадзе і за яе межамі.

Агульная мэта ў нашых асяродках дапамагчы як мага больш людзям, якія звяртаюцца да нас. Але было б найўным думаць, што нашы асяродкі будуць наведваць усе прыезджаючыя. Людзі розныя, з рознымі поглядамі, перакананьнямі. Так ужо гістарычна і недарэчна атрымалася, што большасьць сучасных эмігрантаў толькі разумеюць, і не могуць размаўляць па беларуску. Упэўнены, што гэта ні ў якім разе не можа быць

перашкодай для ўзаемных кантактаў, дапамогі адзін аднаму і вырашэньня практычных пытанняў ва ўмовах беларускіх асяродкаў, дзе большасьць карыстаецца роднай мовай.

З другога боку хацелася б бачыць сярод беларускай грамады не толькі тых людзей, якім трэба дапамагчы, але і тых, якія могуць штосьці прапанаваць, парадзіць і канструктыўна папрацаваць на карысьць беларускай справы не толькі тут у Канадзе, але і на нашай Радзіме. Канкрэтнымі прыкладамі дапамогі бацькаўшчыне за апошні час была падтрымка выданьняў на беларускай мове, маральная і матэрыяльная падтрымка беларускіх пісьменьнікаў і абаронцаў Курапатаўскага мемарыялу, а таксама традыцыйная і пастаянная дапамога дзецям Чарнобыля. Мы павінны быць чутны ў Канадзе і ў сьвеце. Будзе проста цудоўна, калі пра беларусаў будуць ведаць не толькі па хакейнай зборнай, посьпехам якой на Алімпіядзе мы ўсе нядаўна радаліся і ганарымся.

Будзем спадзявацца, што сваім існаваньнем і практычнымі справамі нашы асяродкі будуць і надалей спрыяць годнаму і прыстойнаму развіцьцю беларусаў у канадскім грамадстве і безумоўна дапамогуць станаўленьню дэмакратычнай і незалежнай Беларусі.

доктар Пётра Мурзёнак,
старшыня Згуртаваньня Беларусаў Канады

25-Я СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ

(вельмісабістыя уражаньні)

(газета “Беларускае слова, №3, 2002)

25-я юбілейная сустрэча беларусаў Паўночнай Амерыкі праходзіла на гэты раз ў Нью-Брансвіку, штат Нью-Джэрсі, ЗША, 31 жніўня – 1 верасня 2002 года. Такія сустрэчы адбываюцца кожныя два гады, пачынаючы з першай сустрэчы беларусаў на Ніягарскім вадаспадзе ў 1952 годзе. Для мяне гэта другая такая падзея.

Першай была сустрэча ў Кліўлендзе два гады таму назад. На гэты раз ехаў у Амерыку ў якасьці старшыні Галоўнай Управы Згуртаваньня Беларусаў Канады. Вядома ж адчуваў, што буду прадстаўляць беларусаў, якія жывуць у цудоўнай і вялікай краіне, якая завецца Канадай. Але хачу заўважыць, што гэтыя нататкі не з’яўляюцца афіцыйнымі і спадзяюся не пададуцца чытачам сухімі і казённымі.

Праезд праз граніцу быў вельмі спакойным. “Адкуль едзеце?” – “З Аттавы”, “На які час і мэта паездкі?”- “На тры дні, на сустрэчу беларускай грамады”. Далей былі прасторныя і хуткія амерыканскія дарогі па штатах Нью-Ёрк, Пенсільванія і Нью-Джэрсі. Дарога ўвесь час ішла на поўдзень, у далінах, сярод маляўнічых, невысокіх гор пакрытых лесам. Там-сям у далінах бачны фермы і вёскі, статкі кароў, радзей коней, часам невялікія рачулки. Рух па дарозе не вельмі інтэнсіўны, была пятніца перад доўгімі выхаднымі днямі. Дарога не вельмі далёкая, па

разліках каля 750 км і не павінна заняць шмат часу (8-9 гадзін).

Кіруем па чарзе з маёй жонкай, Наталіяй, якая вельмі любіць і ўмее ўпраўляцца з машынай. З Аттавы едзем удвух, ведаем, што прыедуць таксама нашы сябры з Таронта, а магчыма і з другіх месц Канады. Да Гайленд Парку, дзе мы павінны былі спыніцца, дабраліся, калі ўжо сцямнела, бо з Аттавы выехалі толькі апоўдні. Гайленд Парк, як і Нью Брансвік – гэта невялікія гарадкі, якія ляжаць па абодвух берагах ракі пад назвай Raritan, у гадзіне язды ад Нью-Ёрку. У Нью-Брансвіку пражывае каля 30 тысяч студэнтаў Rutgers універсітэта.

Маленькіх гарадкоў пад Нью-Ёркам шмат і таму не адразу трапілі ў пацёмках на месца. Але ж якое гэта задавальненне скончыць доўгі шлях, спыніцца, ведаючы што цябе чакаюць і сустракаюць не дзе-нібудзь, а ў беларускім асяродку. Нас прыняў айцец Вячаслаў, сьвятар царквы св. Кірылы Тураўскага ў Таронта, які гэтым разам праводзіў службы ў Гайленд Парку, у царкве Божай Маці Жыровічскай. Побач з царквой стаіць трохпавярховы дом для сьвятара, які, як і царква, з'яўляецца ўласнасцю мясцовай беларускай парафіі.

На наступны дзень, 31 жніўня, накіраваліся на сустрэчу. Толькі і трэба было прайсці па мосьце праз раку ў Нью-Брансвік і адразу трапіць у гатэль “Hyatt”, дзе арганізатары сустрэчы арэндавалі залы. Пачатак быў прызначаны на 11-ю гадзіну, але многія ўдзельнікі прыйшлі раней, каб пазнаёміцца, пагаварыць, купіць апошнія беларускія выданьні, паглядзець выставу малюнкаў Валянціны Якімовіч.

Пачалося паседжаньне тыпічна па амерыканску. Пасля віншаваньняў і кароткай прамовы старшыні аргкамітэту сп. Юркі Азаркі прысутным было прапанавана паабедаць, а затым пачаць працу. Трэба зазначыць, што ўсе такія сустрэчы самаакупаемыя і ўдзельнікі ўносяць складкі як на харчаваньне, так і на арэнду памяшканьня, аплату працы артыстаў і г.д.

Асноўнай тэмай сустрэчы сёлета было абмеркаваньне “Ролі беларускай эміграцыі ў дэмакратызацыі Беларусі”. Удзельнікі раздзяліліся па інтарэсах на тры дыскусійныя групы – гэта “Аналіз сучаснай палітычнай сітуацыі ў Беларусі і перспектывы дэмакратызацыі”, “Уздым беларусаў Паўночнай Амерыкі ў змаганьні за дэмакратычную і незалежную Беларусь”, і “Справа пераемнасьці пакаленьняў па-за межамі Беларусі і захаваньня культурнай і гістарычнай спадчыны”. На кожнай з секцый прысутнічалі ад 25 да 50 удзельнікаў. Арганізатарам дыскусійных груп быў Серж Трэгубовіч. Пасля 2.5-3 гадзін дыскусій кожная з груп выпрацавала свае прапановы для ўключэньня іх у рэзалюцыю сустрэчы, якая будзе прадстаўлена чытачам нашай газеты асобна.

Асабіста я быў зацікаўлены тэмай другой секцыі. Дыскусія прайшла інтэнсіўна і зарганізавана, у асноўным дзякуючы яе вядучым – Юрку Азарка, Віктару Туру (Нью-Джэрсі) і Паўлу Васілеўскаму (Агаё). Гэтыя маладыя і прыгожыя амерыканцы-беларусы, народжаныя ў ЗША, паказалі як цудоўнае веданьне самой праблемы, так і дэманстравалі адмысловую беларускую мову. Вядома ж гэта іхняя заслуга, а яшчэ больш іх бацькоў, беларускіх

патрыётаў, якія вераць, як і іх дзеці ў тое, што Беларусь мусіць і будзе вольнай і незалежнай краінай, роўнай сярод роўных у цэлым сьвеце.

Падумалася як многа залежыць ад моўнага асяроддзя ў станаўленьні беларускасьці. У цяперашняй Беларусі такіх умоў зараз фактычна няма і таму ня дзіўна, што толькі каля 5% новых эмігрантаў умеюць размаўляць па беларуску і разумеюць у пэўным сэнсе нацыянальную ідэю. Астатніх жа не вельмі хвалюе лёс бацькаўшчыны. І усё ж ёсьць дастаткова беларусаў, якім “баліць”, і якія хочуць дапамагчы ўсімі магчымымі сродкамі сваім родным, блізкім і сябрам, каб іх жыцьцё стала людскім, бо яны таго безумоўна заслугоўваюць.

Нядаўна на адпачынку ля возера сустрэў дзяўчынку, якая ў чацьвёртым пакаленьні украінка ў Канадзе. І яна умее і з задавальненьнем размаўляе на роднай украінскай мове, гэта значыць ведае адкуль і хто яна. Цывілізаванаму чалавеку веданьне роднай, а для каго яшчэ адной мовы толькі на карысьць. Вось чаму так востра стаіць на эміграцыі праблема адукацыі, зберажэньня сваю мову і гісторыю – зберажэньне самасьвядомасьці і гэтым дапаможам сваёй радзіме. Успомніце, хто сьпяваў калыханку для дзяцей на Беларуска-амерыканскім тэлебачаньні на пачатку 90-х, у перыяд беларускага “рэнесансу” – так, спадар Данчык – беларус, народжаны і выхаваны ў Нью-Ёрку.

Вечарам пасля дыскусій у беларуска-амерыканскім цэнтры невялікага гарадка Саут-Рывер прайшла забава, якую вялі тры Казак – вячэра, песьні, танцы, усё было, як заўжды, цікава і весела. Але адметным было

тое, што гэта забава прайшла ў цэнтры, гаспадарамі якога з'яўляецца яшчэ адна беларуская грамада. І хоць і царква, і цэнтр у Саут-Рыверы знаходзяцца зусім блізка ад Гайленд Парку, усяго мабыць на адлегласці пяці кіламетраў, але ж за апошнія дзесяцігоддзі цесных кантактаў і паракуменья паміж дзвюма беларускімі парафіямі было мала.

Беларуская аўтакефальная праваслаўная царква была раздзелена на дзве часткі, духоўным пастырам адной з іх быў мітрапаліт Мікалай, а другой – мітрапаліт Ізяслаў. Пасля таго як мы страцілі ў чэрвені гэтага года аднаго з лідэраў беларускай аўтакефаліі, архіепіскапа Мікалая, многія парафіяне нарэшце зразумелі, што трэба яднацца. Вось чаму 25-я сустрэча праходзіла так бы мовіць на тэрыторыі дзвюх беларускіх суполак.

Назаўтра раніцай у царкве Маці Божай Жыровіцкай прайшла сьвятая літургія, якую вёў святар БАПЦ, айцец Вячаслаў Логін з удзелам Мітрапаліта Ізяслава. Служба была вельмі ўрачыстай, у храме было поўна людзей, прыгожа сьпяваў многагалосы хор. Хочацца верыць, што гэта яднаньне надоўга і дасьць добры прыклад не толькі для беларускіх парафіян, якія не належаць, ці хочуць выйсці з БАПЦ, але і для беларусаў іншых канфесій.

Пасля службы ў другой палове дня быў банкет і канцэрт. Банкет вялі сп. Юрка Азарка (старшыня беларускай суполкі ў Нью Джэрсі) і сп. Віталь Зайка (старшыня беларускай суполкі ў Нью-Ёрку). На пачатку ўрачыстасцяў айцец Вячаслаў прачытаў малітву. На банкете ўдзельнікаў сустрэчы віталі старшыні Беларуска-Амерыканскага Задзіночанья (БАЗа) і Згуртаваньня Беларусаў Канады (ЗБК), сп. Антон

Шукелойць і сп. Пётра Мурзёнак. Ад імя Галоўнай управы ЗБК было прапанавана правесці наступную, 26-ю сустрэчу беларусаў Паўночнай Амерыкі праз два гады ў Канадзе, што цёпла было сустрэта прысутнымі. Апошні раз беларусы Канады ладзілі 21-ю сустрэчу ў Таронта ў 1994 годзе.

З прамовамі выступілі сп. Івонка Сурвілла – старшыня Рады БНР, госьці з Мінска, сп. Валянціна Трэгубовіч – старшыня міжнароднага грамадскага аб’яднання “Беларуская Перспектыва” і сп. Генадзь Сагановіч – беларускі гісторык і пісьменьнік, а таксама сп. Сяргей Навумчык – заступнік старшыні Рады БНР і Сямён Шарэцкі – старшыня Вярхоўнага Савета на выгнанні. Немагчыма ў кароткім артыкуле даць змест гэтых выступленняў. Але ў гэтых прамовах, як і ў кулуарах сустрэчы, было многа гаворкі пра абвешчаныя агрэсіўныя планы Масквы аб анэксіі Беларусі і пра тыя гульні, якія вядуцца цяперашнім урадам у сувязі з гэтым, аб неабходнасці яднання беларусаў як на радзіме, так і ў замежжы, аб каардынацыі дзейнасці беларускіх асяродкаў у Паўночнай Амерыцы, аб лабіраванні беларускіх інтарэсаў на розных узроўнях ва ўладных структурах за мяжой.

Пасля прамоваў пачаўся канцэрт (вядучая і арганізатар – сп. Ала Орса-Романо). Праграма была разнастайнай і складзена з густам. Канцэрт пачалі і вялі трыо Казак – Валянціна Пархоменка, Вольга і Алесь Казак. Валя Якімовіч прачытала верш Анатоля Сыса “У гэтай краіне ня маю я дому”, а дзяўчынка Ксеня Капытка – верш Янкі Купалы “Лета”. Беларускія песні і арыі выконвалі Ліда Кано і Ірына Мозылева, а сучасная

эстрада прагучала ў выкананьні Уладзіміра Гуткоўскага.

Проста бліскучым, на “біс”, было выступленьне канадскага ансамбля “Яваровыя людзі” (кіраўнік Віялета Кавалёва). І хоць ансамбль быў не ў поўным складзе, але Валянціна і Аляксандра Шаўчэнкі, Надзея Дробіна, Ірына Мартусевіч і Вольга Яноўская былі настолькі прафесійна падрыхтаваны, што народныя песьні ў іх выкананьні ўсе слухалі з захапленьнем, а з залы чулася “браво”, “біс”, “едзем у Канаду”. Што ж, пажадаем нашаму ансамблю далейшых творчых посьпехаў і сапраўднага задавальненьня.

На банкете і канцэрце прысутнічала больш за 120 асоб. Адным з прыемных уражаньняў ад гэтага дня, хоць я гэта асэнсаваў пазьней, было знаёмства са зборнікам вершаў Анатоля Сыса. Я чуў пра гэтага паэта, з непрыстым лёсам, яшчэ у Мінску. Але толькі зараз атрымаў магчымасьць пазнаёміцца з творчасцю вельмі таленавітага чалавека. Хоць я і не літаратурны крытык, але на маё разуменьне гэта сучасны геній беларускай паэзіі. Будзеце мець магчымасьць – пачытайце яго вершы.

Пасьля банкета і канцэрта наша канадзкая дэлегацыя накіравалася на беларускія могілкі, якія належаць да парафіі царквы Маці Божай Жыровічскай у Гайленд Парку. Гэта асобная, прасторная і агароджаная тэрыторыя, дзе знаходзяць вечны пакой сьвятары БАПЦ, відныя дзеячы беларускай эміграцыі і звычайныя беларусы. Тут таксама пахаваны і вядомыя канадзкія беларусы, мітрапаліт БАПЦ, Ёладыка Мікалай, старшыня Рады БНР, сп. Вінцэнт Жук-Грышкевіч. На могілках пастаўлены помнік барацьбітам за незалежнасьць Беларусі. Мы прыйшлі сюды, каб усім ім пакланіцца.

Раніцай нашы сябры з Таронта паехалі дадому. А мы мелі магчымасьць застацца яшчэ на адзін дзень і падзівіцца на велічны Нью-Ёрк. Ёжо на пад'ездзе да горада вялікае уражаньне зрабілі велізарныя заводы, порт, склады, масты, дарогі. А які цудоўны сам горад! Высотны, з разнастайнай архітэктурай, чысты і акуратны. Гадзіну нас вазілі па вуліцах Манхэтэна, затым гулялі пяшком – сабор св. Патрыка, Ракфелераўскі цэнтр, цэнтр Лінкольна.

У вокнах Лінкольнаўскага цэнтра мы з задавальненьнем убачылі дзьве цудоўныя карціны Марка Шагала, памерам недзе 7 на 7 метраў, на якіх пры жаданьні можна ўбачыць беларускія куточки. Знаёміла нас з горадам Ала Орса-Романо, якая ўсё жыцьцё жыве ў ім, цудоўна ведае і любіць Нью-Ёрк. Вядома ж за адзін дзень гэты горад не пазнаць, але нават кароткай экскурсіі дастаткова, каб уявіць веліч гэтага горада і веліч людзей, якія яго збудавалі і жывуць тут. Такое могуць стварыць толькі працавітыя і таленавітыя людзі. Што ж, чым больш пазнаеш сьвет, тым багацейшым становішся.

Багацей сталі і ўдельнікі 25-й сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі. Як казалі дасьведчаныя людзі гэта сустрэча была адной з найлепшых. Упэўнены, што будучыя сустрэчы будуць яшчэ лепшымі і прынясуць новыя знаёмствы, аптымізм і задавальненьне ва ўсіх нашых справах.

Старшыня ЗБК,
доктар Пётра Мурзёнак

КАНАДЫЙСКІЯ БЕЛАРУСЫ СЬВЯТКУЮЦЬ 85-Я УГОДКІ АБВЯШЧЭНЬНЯ НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ БНР

(артыкул высланы у рэдакцыю газеты “Беларускае слова”)

Абвяшчэньне 25 сакавіка 1918 года незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі стала важнейшай датай у гісторыі беларускага народа. Гэта было вынікам працы нацыянальных дэмакратаў, сапраўдных беларусаў, многія з якіх ўвайшлі ў склад Рады БНР, законна абранай Ўсебеларускім Заканадаўчым Сходам 15-17 сьнежня 1917 года.

Абвяшчэньне незалежнасьці і дэмакратычных свабод было магчымым дзякуючы прадстаўнікам вельмі тонкай праслойкі сьвядомых беларусаў, якая на дзіва існавала і існуе ва ўсе гістарычныя этапы развіцьця беларускага народа, нягледзячы на пастаянныя рэпрэсіі з боку Польшчы і Расіі. Гэта праслойка магла быць крыху большай, крыху меншай, але заўсёды яна прысутнічала. Абвяшчэньне БНР адбывалася праз 120 год пасля знішчэньня дзяржаўнасьці беларусаў у Вялікім Княстве Літоўскім, якое тады ўваходзіла ў склад Рэчы Паспалітай, у часы калі над беларускай гаворкай смяліся “дзеячы Северо-Западного края” Расійскай імперыі і дзе здавалася нічога не засталася ад беларускасьці.

З таго часу па сёняшні дзень думаючая частка нацыянальна сьведамай інтэлігенцыі прырастала некалькі разоў. Зараз добра вядомы перыяд пад’ёму

беларускага руху ў 20-х гадах мінулага стагоддзя, які быў спынены галоўным вырашальнікам нацыянальнага пытання ў СССР тав. Сталіным і яго памагатымі ў Беларусі.

Здавалася, што вырашэньне беларускага нацыянальнага пытання ў савецкія часы адкладзена раз і назаўсёды. Бо за шылдай “Песьняроў” зачыняліся беларускія школы, не вялася адукацыя на роднай мове ў вышэйшых навучальных установах. Але пасля развалу СССР “засьвяціла сонца і ў наша аконца”. Былі прыняты дэкларацыя аб суверэнітэце Беларусі, нацыянальная сімволіка – дзяржаўны герб “Пагоня” і бел-чырвона-белы сьцяг, пачалі выдавацца беларускія кнігі па гісторыі, культуры, мове, якія не маглі пабачыць сьвет у час росквіту савецка-беларускай культуры. Зноў у 1991-1994 гадах быў дадзены вялізны штуршок у разьвіцьці нацыянальнай ідэі і беларускасьці, які, будзем спадзявацца, не удасца спыніць сілам, што хочучь усталаваць на Беларусі неосавецкі лад.

Ва усе гэтыя перыяды ідэя беларускай дзяржаўнасьці жыла дзякуючы працы і існаваньню Рады БНР, якая актыўна дзейнічае на выгнаньні па сёняшні дзень, а таксама дзякуючы беларускім асяродкам у розных кутках планеты Зямля.

Сёлягняе сьвяткаваньне Дня незалежнасьці ў Канадзе праходзіла асабліва ўрачыста. Арганізаты сьвятаў у Таронта, Манрэалі, і ў Аттаве прыклалі значныя намаганьні, каб прыгожа і прыстойна адзначыць юбілейную дату – 85-я ўгодкі Абвяшчэньня Незалежнасьці БНР. Загадзя былі падрыхтаваны праграмы, разасланы запрашэньні, віншаваньні з

нагоды сьвята можна было прачытаць на беларускім сайце www.cyberus.ca/~belarus. З вялікай цікавасьцю слухалі звароты і выступленьні Старшыні Рады БНР сп. Івонкі Сурвілла, а таксама змястоўны даклад “Вытокі нашай незалежнасьці”, зроблены старшынём Каардынацыйнага камітэту беларусаў Канады, доктарам Русланам Качатковым.

Удзельнікі мітынгаў прынялі заяву, якая надрукавана ў нашай газеце (“*Беларускае слова*” – М.П.). Канадзкія беларусы, якія прыйшлі на сьвята мелі магчымасьць пазнаёміцца з творчасьцю пісьменьніцы Вольгі Іпатавай, якая ў гэты час была ў Канадзе і была нашым вельмі шаноўным госьцем, паслухаць яе вершы ў аўтарскім выкананьні. З вялікім захапленьнем сустрэлі гледачы новую канцэртную праграму нашай фальклорнай групы “Яваровыя людзі” з Таронта (мастацкі кіраўнік – Віялета Кавалёва). Новыя абрадавыя і застольныя песьні, карагоды спадабаліся ўсім удзельнікам сьвята.

Разам з гэтым у кожным горадзе дзе праходзіла сьвята былі і свае прыемныя асаблівасьці. У Манрэалі, дзе цудоўную арганізацыю зноў у чарговы раз прадэманстравала сям’я Крыстыны і Анатоля Храноўскіх, можна было пачуць вершы як у выкананьні людзей старэйшага пакаленьня, сп. Аляксандра Мяцеліцы, сп. Уладзіміра Бельмача, так і ў выкананьні маленькага Дзяніса Парфёнава.

У Таронта з прыемнасьцю слухалі выступленьні нашых старэйшын, сп. Раісы Жук-Грышкевіч і сп. Кастуся Акулы, які дарэчы ад пачатку да канца вёў сьвята ў Беларуска-грамадска-рэлігійным цэнтры. Спідарыня Марыя Ганько накрыла сьвяточны стол, як

заўсёды са смачнымі стравамі. Адметна, што на сьвята ў Таронта прыйшлі як вернікі праваслаўнай царквы Кірылы Тураўскага, якая належыць да БАПЦ, так і вернікі праваслаўнай царквы Еўфрасіньні Полацкай. Прадстаўніца апошняй, сп. Элеанора Пітушка, павіншавала ўсіх са сьвятам і выказала пажаданьне, каб беларусы, якія належаць да гэтых цэркваў часьцей зьбіраліся разам.

У Агтаве ўрачыстае паседжаньне праходзіла у Jean Pigott залі, што ў Ottawa City Hall. Гэта было магчымым дзякуючы саветніку Вэндзі Сцюарт, якая спансірвала наш прыём у City Hall, за што мы выказваем ёй вялікую падзяку. У вялікім прасторным зале, з цудоўнай акустыкай было вельмі прыемна слухаць напачатку сьвята гімны Канады і БНР, выступленьне дуэта “Простыя рэчы” у складзе Ёлады Шамецька (скрыпка) і Міхаіла Рыкава (гітара), ну і вядома ж нашага фальклорнага калектыву з Таронта пад кіраўніцтвам Віялеты Кавалёвай. Людзі з Таронта не пашкадавалі сіл, сродкаў і часу і прыехалі напярэдадні ў суботу ў Агтаву, а большасьць з іх таксама прарабіла такі ж самы шлях два тыдні перад гэтым у Манрэаль. Шчыры Вам за гэта дзякуй і далейшых творчых посьпехаў. Ва усіх залах, дзе праходзіла сьвяткаваньне, гучала беларуская музыка, прадаваліся сувеніры, а у Таронта была арганізавана выстава твораў маладых мастакоў, Жэні Шаўчэнка, Антона Вараб’я, Аляксандры і Ганны Русецкіх.

Думаецца, што юбілейныя сьвяткаваньні яшчэ больш з’ядналі беларусаў тут у Канадзе, пазнаёмілі многіх з іх з важнейшымі гістарычнымі старонкамі жыцьця беларускага народа.

Пётра Мурзёнак,
старшыня ЗБК

ПРАМОВА НА 26-й СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ

(Таронта, 4 верасня 2004 года)

Добры дзень дарагія сябры!

Сёння ў нашым Беларускім культурна-рэлігійным цэнтры ў Таронта вялікае сьвята. На чарговую 26-ю сустрэчу сабраліся беларусы Паўночнай Амерыкі. Дазвольце мне ад імя Галоўнай Управы Згуртаваньня Беларусаў Канады шчыра вітаць Вас на гэтай сустрэчы і пажадаць Вам плённай працы, прыемнага адпачынку, новых уражаньняў і знаёмстваў.

Мне вельмі прыемна бачыць у зале прадстаўнікоў старэйшага пакаленьня, якія заснавалі гэтыя сустрэчы беларусаў у Паўночнай Амерыцы, а таксама беларусаў сучаснай хвалі эміграцыі, якія паспяхова пераймаюць традыцыі і атмасферу правядзеньня такіх сустрэч. Гэта пераемнасьць вельмі сімвалічная і дае надзею на тое, што Беларусь будзе існаваць вечна, як існуе наша памяць да роднае зямлі, да яе гісторыі, культуры, мовы. Так, наша бацькаўшчына далёка адсюль, але гэта не можа перашкодзіць нам ганарыцца тым, што мы беларусы, што мы нарадзіліся на цудоўнай зямлі Беларусі.

Мы кожны дзень сочым за яе посьпехамі і за яе бедамі. Хіба ж гэта не так! Любы медаль заваяваны беларускімі спартсменамі ў Афінах успрымаўся намі як вялікае дасягненьне і асаблівая адзнака для нашай

краіны. І добра, што сёлета на беларускай зямлі вырасла багатая збажына. Гэта значыць, што людзі на Беларусі будуць жыць багацей і шчаслівей.

І ўсё ж беларускі народ мог бы жыць значна лепей, каб там зараз не існаваў аўтарытарны рэжым, каб там не праводзілася палітыка этнацыду ў адносінах да ўсяго беларускага, да таго, што з'яўляецца асновай існавання любой нацыі. Цяжка пералічыць, што вырабляюць служкі былой імперыі: не карыстаюцца роднай мовай у дзяржаўных справах, хоць гэта запісана ў Канстытуцыі; зачыняюць беларускія ліцэі і школы (яскравы прыклад з Беларускаім гуманітарным ліцэем); забараняюць і ствараюць перашкоды пры пабудове помнікаў беларускім нацыянальным дзеячам (помнік маршалу Жукаву, а не Кастусю Каліноўскаму збіраюцца будаваць на цэнтральным праспекце); плошча Незалежнасці ў Мінску зноў стала плошчай Леніна; прыціскаюць усе беларускія патрыятычныя арганізацыі; усе хто думаюць і гавораць па беларуску мусяць адсядзець у турме. Няма канца гэтым прыкладам. Спадзяюся, што гэтыя пытанні будуць яшчэ абмяркоўвацца на сустрэчы.

Мы жывем у свабодных краінах. І мы можам многае зрабіць для Беларусі. Безумоўна, кожная дзяспара мае і свае лакальныя праблемы, і мы будзем іх абмяркоўваць падчас сустрэчы: як жыць каб адчуваць сябе беларусам, як дапамагаць адзін адному, як зрабіць жыццё прыстойным і разнастайным. Але хацелася б адзначыць толькі адно, што вырашаючы праблемы тут у Паўночнай Амерыцы мы ўжо гэтым можам уплываць і спрыяць станаўленьню дэмакратычнага жыцця на Беларусі. Але і апроч

гэтага многа робіцца беларусамі ў Канадзе і ЗША. Гэта лабіраваньне беларускіх інтарэсаў у парламентах гэтых краін, сьвяткаваньне нацыянальных дат, арганізацыя вечарын, фестываляў, сустрэч, арганізацыя пратэстных мітынгаў і дэманстрацый.

Абмеркаваньню ўсіх гэтых пытанняў і прысвечана 26-я сустрэча беларусаў Паўночнай Амерыкі. Упэўнены, што на ёй мы не толькі пагутарым аб сваім жыцьці ў Паўночнай Амерыцы і аб лёсе нашай Бацькаўшчыны, але і прыем адметныя рашэньні, якія будуць спрыяць нашаму яднаньню і мацаваньню самасьвядомасьці нашага старажытнага народа.

Жыве Беларусь!

ЭМІГРАНТЫ ЗАСТАЮЦЦА ЧАСТКАЙ РАДЗІМЫ

(газета “Беларускае слова”, №10, кастрычнік 2005)

Што трэба рабіць, каб беларусы ў замежжы заставаліся беларусамі? Аб гэтым ішла гаворка на круглым сталe “Захаваньне самасьвядомасьці беларусаў”, што праводзіўся падчас 26-й сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі (Таронта, 4-6 верасьня 2004). У працы круглага стала ўдзельнічалі 12 асобаў.

Напачатку было адзначана, што асновай захаваньня самасьвядомасьці беларусаў у замежжы можа быць іх яднаньне на глебе павагі і любові да роднай зямлі,

мовы, культуры, гісторыі і падтрымкі ідэяў свабоднай, дэмакратычнай і незалежнай Беларусі. Удзельнікі дыскусіі гаварылі і пра тое, што беларуская эміграцыя ў XX стагодзьдзі, на жаль, рассыпалася і пераважна трапляла ў расейскія, польскія, украінскія, габрэйскія асяродкі. І толькі невялікая частка сьвядомых беларусаў гуртавалася і стварала суполкі для дапамогі Радзіме ў асягненьні свабоды, а таксама для вырашэньня пытанняў пражыцця і захаваньня культурнай і гістарычнай спадчыны.

Гэта тычыцца і апошняй хвалі эміграцыі, якую складаюць кваліфікаваныя прафэсіяналы з Беларусі, што перабраліся ў Паўночную Амерыку за мінулыя 10-12 гадоў. Большая частка новых эмігрантаў не прыходзяць у беларускія асяродкі і не бяруць удзел ў грамадскім жыцці. Чаму так адбываецца?

У сваім дакладзе падчас сустрэчы доктар Вітаўт Кіпель казаў, што ўсялякая эміграцыя зьяўляецца эміграцыяй палітычнай: людзі выязджаюць таму, што не пагаджаюцца з умовамі жыцця – эканамічнымі, маральнымі альбо палітычнымі. Магчыма, гэта так. Але чым растлумачыць абьякавасьць многіх беларусаў да супольных справаў у Паўночнай Амерыцы, узяць для прыкладу хаця б падтрыманьне культурнага і моўнага асяроддзя?

Дзіўнага тут, відаць, нічога няма. Такое стаўленьне насамрэч адлюстроўвае сытуацыю, якая існуе на Радзіме. Прычын таму шмат: заняпад беларускай культуры і мовы, цэнзура, перасьлед людзей, якія думваюць інакш, звычайны чалавечы страх за сябе і за сваю сям’ю. Не сакрэт, што актыўная частка беларусаў, якая робіць шмат карыснага для будучыні свайго народу, церпіць на Бацькаўшчыне нападкі з боку ўладных “адмарозкаў”.

Тое ж самае гэтыя “адмарозкі” хацелі б рабіць і за акіянам. Калі, напрыклад, пачытаць дзяржаўную прэсу, то можна ў найлепшым выпадку сустрэць правакацыйныя заявы такога зместу: маўляў, вы там выехалі і жывіце сабе, не перашкаджайце жыць нам, мы тут і самі справімся. Але так могуць думаць вельмі недалёкія людзі. Нават калі эмігранты ніколі не вярнуцца на Радзіму, яны застаюцца часткай яе гісторыі, культуры і маюць маральнае права мець сваю думку і ўплываць усімі сродкамі – хаця б сваёй прысутнасцю ў сьвеце – на развіццё падзеяў на Бацькаўшчыне.

Прыкладаў такога ўплыву з іншых дзяспар можна прывесці шмат. І неабавязкова быць сябрам палітычных арганізацый. Трэба, як мінімум, лічыць сябе беларусам і ведаць, што побач ёсць яшчэ людзі з такімі ж думкамі і меркаваньнямі. Такое самавызначэньне вельмі істотнае для чалавека, які апынуўся ў іншым моўным і культурным соцыуме. І ў гэтым могуць дапамагчы беларускія асяродкі, а калі іх няма, то трэба іх ствараць.

Перш за ўсё гэта можа быць арганізацыя клубаў альбо гурткоў па інтарэсах, дзе можна было б удзельнічаць у рэалізацыі малых ці вялікіх прэктаў як для дарослых, так і для дзяцей. З практычнага жыцця сучасных беларусаў-імігрантаў можна прывесці фальклёрныя і тэатральныя гурткі, выпуск газет, бюлетэняў, супольныя адпачынкi, дыскатэкі для моладзі, сьвяткаваньні і сустрэчы, суботнія беларускія клясы.

Абмяркоўвалася таксама роля царквы ў працэсе яднаньня беларусаў. Падкрэслівалася, што царква з’яўляецца магутным фактарам яднаньня людзей. У многіх буйных гарадах Паўночнай Амерыкі, дзе ёсць

культурна-рэлігійныя грамадскія цэнтры (Нью-Ёрк, Нью-Джэрсі, Кліўленд, Чыкага, Таронта) жыццё беларусаў і вырашэньне беларускіх справаў ідзе больш актыўна і цікава. У той самы час адзначалася, што ўплыў царквы на новых імігрантаў значна меншы ў сувязі з тым, што многія з іх выхаваныя як атэісты і да царквы ня йдуць.

Што ж рабіць там, дзе такіх цэнтраў няма? Абмяркоўвалася, што напачатку гэта могуць быць сустрэчы ў прыватным доме, на прыродзе. Яшчэ ёсьць магчымасьць арэндаваць памяшканьні, гэта каштуе няшмат, і пры належнай арганізацыі можна абысьціся малымі сродкамі. Каб такія сустрэчы праходзілі цікава, можна выступіць з невялікім дакладам па гісторыі Беларусі, арганізаваць канцэрт ці правесьці латарэю, конкурс на самую смачную страву і г.д.

На якой мове весьці дыялёгі і размовы ў беларускім асяроддзі? Калі адказаць – толькі на роднай – гэта было б памылкай. Бо 95% імігрантаў ня маюць дастатковай беларускай моўнай практыкі. Вось чаму на круглым сталі падкрэсьлівалася, што мова зносін можа быць любая, але трэба ствараць такія ўмовы, каб заахвочваць людзей размаўляць па-беларуску. Каб прыцягнуць увагу людзей і павярнуць іх да беларускіх справаў, удзельнікі круглага стала прапаноўвалі частку матэрыялаў у беларускіх газетах друкаваць на іншых мовах (ангельскай, расейскай).

Па выніках абмеркаваньня на круглым сталі былі прапанаваны некалькі пунктаў у супольную рэзалюцыю 26-й Сустрэчы, якую мы друкуем у гэтым нумары газеты.

Д-р Пётра Мурзёнак,
старшыня ЗБК

На святкаваньні Дня Волі у Манрэалі (злева направа): Анатолі Храноўскі, Пётра Мурзёнак, айцец Вячаслаў, Івонка Сурвілла, айцец Аляксандр (красавік 2002)

З'езд БНІМ Канады (злева направа): ніжні рад – Надзея Дробіна, др. Зіна Гімпелевіч, сядзяць – Івонка Сурвілла, Людміла Рагуля, др. Барыс Рагуля, др. Раіса Жук-Грышкевіч, стаяць – акадэмік Уладзімір Платонаў, др. Пётра Мурзёнак, др. Сяргей Крычэўскі, др. Юра Пелюшонак, Антон Варабей, др. Руслан Качаткоў, Ірына Варабей (London, Ontario, 9 чэрвеня 2002 года) (здымак І. Сурвілла)

Выступ з прывітальным словам на 25-й сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі. У прэзідыуме (злева направа): Генадзь Сагановіч, Антон Шукелойць, Івонка Сурвілла, Валянціна Трыгубовіч (*New Brunswick, USA, 31 жніўня 2002 года*)

Ля помніка барацьбітам за незалежнасць Беларусі (злева направа): ніжні рад – Юра Шаўчэнка, Наталія Баркар, Валянціна Шаўчэнка, Сяргей і Валянціна Трыгубовічы, стаяць – Сяргей Навумчык, Пётра Мурзёнак, Аляксандра Шаўчэнка, Ірына Мартусевіч, Вольга Яноўская (*беларускія могількі, New Brunswick, USA, 31 жніўня 2002 года*)

Дэманстрацыя ля расійскай амбасады супраць плануемага аднаўленьня саюза Расіі і Беларусі (*Ottawa, 6 красавіка 2003 года*)

З бацькамі, Данатай Генрыхаўнай і Пятром Сільвестравічам, у гасьцях у Раісы Жук-Грышкевіч (у цэнтры) пасля паломніцтва да Беларускага Крыжа (*Barrie, Ontario, ліпень 2003 года*)

Справаздача старшыні ЗБК Пётры Мурзёнкі на чарговым 39-м з'ездзе. У прэзідыуме (злева направа): Кастусь Акула, Ірына Варабей, Алесь Кот (Toronto, 29 кастрычніка 2003 года)

У нашым доме госьць з Мінску, Уладзімір Ярэц, які будучы глухім і нямым аб'ехаў на мацяцкля кругом сьвета (Ottawa, 11 ліпеня 2004 года)

СВЯТКАВАНЬНЕ 25 САКАВІКА Ў АТТАВЕ

(газета “Беларус”, №508, травень 2005)

Чацьвёрты год запар урачыстае сьвяткаваньне Дня Абвяшчэньня Незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі праходзіць у будынку муніцыпалітэта сталіцы Канады. У прасторнай зале сабраліся людзі, каб адзначыць гэту важную гістарычную падзею для Беларусі. Ідэі незалежнай і вольнай дэмакратычнай краіны, абвешчаныя 87 гадоў таму назад Радай БНР, і цяпер з’яўляюцца актуальнымі для сучаснай Беларусі, якая рана ці позна ўздыме сьцяг свабоды. У прасторнай зале ўсталяваны сьцягі Канады, правінцыі Антарыо і бел-чырвона-белы сьцяг Беларусі, гучаць беларускія песьні. Зьбіраюцца і размаўляюць між сабой людзі. Урачыстае паседжаньне пачалося з ушанаваньня памяці старэйшага грамадскага дзеяча, заступніка старшыні Рады БНР сп. Барыса Рагулі. Пасля хвіліны маўчаньня ўдзельнікі пачулі верш, прысьвечаны гэтаму чалавеку, які шмат зрабіў для бацькаўшчыны.

У асноўным дакладзе, зроблены старшынём Рады БНР, сп. Івонкай Сурвілла, была адзначана важная роля, якую адыграла і працягвае выконваць па сёняшні дзень Рада БНР, разгледжана сучасная сітуацыя на Беларусі, абмеркаваны шляхі ў барацьбе за свабодную і дэмакратычную Беларусь. Пасля прамовы была абмеркавана і прынята заява ўдзельнікаў урачыстага паседжаньня, сабраны грошы на падтрымку дзейнасьці

БНР (“Дар 25 Сакавіка”).

Затым адбыўся канцэрт, асноўнымі артыстамі якога былі навучэнцы беларускага суботняга класа ў Аттаве. Як прыгожа ў выкананьні дзяцей малодшага ўзросту, ад 4 да 7 год, гучалі беларускія вершы, песьні. Яны яшчэ і цудоўна танцавалі “Бульбу”, ладзілі “Карагод”. Асобная падзяка была выказана настаўнікам, якія займаюцца з дзецьмі ў школе і якія падрыхтавалі гэты канцэрт, Данаце Генрыхаўне і Пятру Сільвестравічу Мурзэнкам. На заканчэньні канцэрта наш цудоўны дуэт Олі Рыкавай і Ўлады Шамецька выканалі дзьве п’есы для скрыпкі.

Урачыстае паседжаньне скончылася праслухваньнем і сьпевам гімна БНР “Мы выйдзем шчыльнымі радамі”. Удзельнікі ўрачыстага сходу не разыходзіліся, бо мелі час папіць каву, адведаць дэлікатэсы, пагутарыць і пазнаёміцца з мастакамі і іх творамі, прадстаўленымі на выставе Янай і Палінай Клімавымі, Ірэнай Клімковіч, Аленай Ляпко. Усе былі вельмі ўдзячны аўтарам за іх удзел у выставе, і засталіся вельмі задаволены самімі экспанатамі (карціны, афорты, кераміка), а таксама тым, што маглі задаць пытаньні пра тэхніку стварэньня і сюжэт гэтых твораў, пачуць пра далейшыя планы мастакоў. Урачыстая падзея доўжылася амаль чатыры гадзіны.

З ДЗЁНЬНІКА ЖЫЦЦЯ БЕЛАРУСАЎ АТТАВЫ (2006)

Навагодняе сьвята беларусаў у Агтаве

(наводле П. С. Мурзёнкі)

14 студзеня 2006 года ў будынку Hintonburg Family Association адбылася сьвяточная Навагодняя сустрэча беларусаў Агтавы. Пачалася сустрэча ўступным словам старшыні Агтаўскага аддзела ЗБК Мурзёнкі Пятра, які павіншаваў прысутных з Калядамі і Новым 2006 годам. Потым слова ўзяла Старшыня Рады БНР спадарыня Івонка Сурвілла, якая таксама павіншавала са сьвятамі, расказала аб палітычным становішчы ў Беларусі, аб прэзідэнцкіх выбарах, і пажадала прысутным і ўсяму беларускаму народу добрых здзяйсненняў у 2006 годзе.

Пасля адбыўся невялікі канцэрт вучняў беларускай суботняй школы. Канцэрт пачаўся песьняй “Учора зьвячора”, прысьвечаную нараджэньню Хрыста. Хорам дзеці выканалі песьню “Ходзікі”, песьню-танец “Сьняжынкi”, станцавалі “Беларускую польку”, юныя музыкі сыгралі на піяніна, дэкламавалі вершы, навагоднія і пра зіму. На заключэньне з падарункамі прыйшоў Дзед Мароз, у ролі якога выступіў вучань 9 класа Шамецька Раман. Канцэрт рыхтавала настаўніца Даната Генрыхайна пры актыўным удзеле бацькоў, за што ім вялікі дзякуй. А Шамецька Ўладзя, маці двух вучняў, суправаджала канцэрт цудоўнай музыкай на скрыпцы.

Была арганізавана латарэя, па якой тры шчасліўчыкі выйгралі сувенірныя навагоднія падарункі. Гаспадынямі, удзельніцамі сьвята, былі прыгатаваны смачныя нацыянальныя стравы. Была кава і гарбата. Гучала беларуская музыка і песьні. Сустрэча прайшла ў цёплай сяброўскай атмасферы і цягнулася больш за чатыры гадзіны.

Тры гады як працуе беларуская суботняя школа ў Агтаве *(наводле П.С.Мурзэнка, газета “Беларус”, №518, сакавік 2006)*
 Прыехалі мы ў Канаду ў 2003 годзе да сваіх дзяцей і ўнукаў. Усё жыццё ў Беларусі адпрацавалі настаўнікамі. Я скончыў фізіка-матэматычны факультэт педагагічнага інстытута. Жонка мая, Даната Генрыхайна, працавала настаўніцай пачатковых класаў і вяла ў школе танцавальны і харавы гурток. Працавалі ў базавай, 9-гадовай школе, дзе ўсе прадметы выкладаліся на беларускай мове.

Калі прыехалі ў Агтаву, нам прапанавалі арганізаваць беларускую суботнюю школу, што мы і зрабілі ў лютым 2004 года. І, такім чынам, школа існуе ўжо трэці сезон *(школа існавала на працягу пяці навучальных год, 2004-2009; М.П.)*. Вывучаем беларускую літаратуру, чытаем паэмы класікаў беларускай літаратуры Я. Коласа і Я. Купалы, творы В. Быкава і Ў. Караткевіча і другіх беларускіх паэтаў і празаікаў, каб не забыць роднай мовы. Я займаюся таксама матэматыкай і фізікай з вучнямі старэйшых класаў. Па матэматыцы і фізіцы маем многа цікавай, займальнай літаратуры, якую вучні вельмі любяць. Многа рашаем цікавых задач, галаваломак,

матэматычных фокусаў. Самае галоўнае – надаем многа ўвагі перш за ўсё школьнаму курсу матэматыкі, што дазваляе вучням упэўнена спраўляцца з кантрольнымі работамі ў школе.

Даната Генрыхаўна вучыць дзяцей малодшага ўзросту, якім ад 5 да 8 гадоў. Самыя маленькія вучацца размаўляць па-беларуску, бо яны дома больш размаўляюць на ангельскай мове, так як яны нарадзіліся ў Канадзе, а некаторыя і ў Англіі. Старэйшыя з іх могуць чытаць ужо і апавяданьні на беларускай мове, а меншыя чытаюць словы і сказы, таксама на беларускай мове. Нельга забываць роднай мовы, на якой размаўлялі нашы продкі, дзе б мы ні жылі. На ўроках многа ўвагі ўдзяляецца матэматыцы і цікавым матэматычным гульням. Дзеці любяць маляваць, а найбольш сьпяваць і танцаваць беларускія песьні і танцы.

Часта вучні нашай школы радуюць сваімі канцэртамі нашых суайчыньнікаў, якія збіраюцца на сьвяты, арганізаваныя Згуртаваньнем Беларусаў Канады. Вучні выступаюць з вялікім посьпехам. Рыхтуе іх Даната Генрыхаўна пры актыўным удзеле бацькоў. Дзеці сьпявалі песьні “Ходзікі”, “Люблю наш край”, выконвалі танцы “Бульба”, “Беларускую польку”, дэкламавалі патрыятычныя вершы. А на апошнім навагоднім сьвяце, апрача песень, танцаў і вершаў, выступілі і юныя музыканты на піяніна Агата і Ніна Логвін, Алёша Ціпенка, Паўліна Шамецька. Потым была выканана песьня-танец “Сьняжынкi”, у вельмі прыгожых беленькіх уборах.

Апрача гэтага вучні выступілі з вялікім посьпехам 28

лістапада 2004 года на славянскім дзіцячым канцэрце ў Музеі цывілізацыі, дзе выступалі дзеці польскай, рускай, балгарскай і славацкай нацыянальнасцяў.

Хочацца сказаць вялікі дзякуй бацькам С. і Ю. Логвіным, О. і Ю. Пелюшонкам, Ў. і Ю. Шамецкам, Л. і Ю. Ціпенкам – за прыгожыя нацыянальныя беларускія ўборы і, наогул, за іх добрасумленныя адносіны да школы. Вялікі дзякуй Шамецка Ўладзі, якая заўсёды суправаджае дзіцячыя канцэрты цудоўнай музыкай на скрыпцы.

Яшчэ хачу спыніцца на наведваньні вучнямі школы. Вышэй названыя бацькі, а таксама Т. і С. Шлык рэгулярна прывозяць сваіх дзяцей у школу, і за гэта мы вельмі ўдзячны ім. Хацелася б толькі, каб у нашай школе было больш вучняў. Прыязджайце ў нашу школу – не пашкадуеце. А кантынгент у нас розны, ад 4 год да 9-га класа. Займаемся з 9-00 да 11-30. Наш адрас: школа Dr. Roy Kennedy, 919 Woodroffe Ave.

Дэманстрацыя ля амбасады Беларусі ў Аттаве
(газета “Беларус”, №519, красавік 2006)

Напярэдадні вялікага беларускага сьвята, Дня Абвяшчання Незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі, беларусы Аттавы й Манрэалья разам з прадстаўнікамі ўкраінскай дыяспары правялі 16 сакавіка дэманстрацыю перад амбасадай Рэспублікі Беларусь у сталіцы Канады.

Разам з беларусамі ўсяго сьвету яны запалілі ў гэты дзень сьвечкі ў памяць зьніклых палітычных дзеячоў і ў гонар беларускіх герояў – змагароў за свабодную

Беларусь і падтрымалі гэтым нашых суродзічаў перад прэзідэнцкімі выбарамі. На мітынгу пад бел-чырвона-белымі і жоўта-блакітным сьцягамі была выказана ўпэўненасьць, што, рана ці позна, але беларускі народ абавязкова будзе вольным. Дэманстранты патрабавалі ад беларускіх уладаў свабодных і празрыстых прэзідэнцкіх выбараў, вызваленьня палітычных вязьняў у Беларусі. На мітынг з прамоваю выступіла Старшыня Рады БНР Івонка Сурвілла. Канадыйцам, якія цікавіліся падзеяй, раздавалі ўлёткі з інфармацыяй аб сытуацыі ў Беларусі.

Дэманстрацыя ля амбасады Расіі

1 красавіка правялі дэманстрацыю ля амбасады Расійскай Федэрацыі ў знак падтрымкі людзей Беларусі, якія змагаюцца за свабоду і незалежнасьць, хто не хоча інкарпарацыі ў суседнюю Расію, а хоча быць часткай дэмакратычнага і цывілізаванага сьвету.

Сьвяткаваньне 88-х угодкаў Абвяшчэньня Незалежнасьці БНР

Сьвяткаваньне праходзіла ў City Hall (110 Laurier Avenue West), у суботу, 8 красавіка 2006 года. Пачатак быў у 17.00. Спачатку былі сьвяточныя віншаваньні. Старшыня Рады Беларускай Народнай Рэспублікі Івонка Сурвілла выступіла з традыцыйным зваротам да беларускага народа напярэдадні 25 сакавіка і зачытала яго перад удзельнікамі сьвята. Затым прысутныя віншавалі з юбілейным днём нараджэньня сп. Івонку Сурвілла; ад беларусаў Агтавы юбіляра віншаваў сп. Пётра П. Мурзёнак:

“Я буду маліцца і сэрцам, і думамі,
 Распетаю буду маліцца душой,
 Каб чорныя долі з мяцеліцаў шумами
 Ўжо больш не шалелі над роднай зямлёй.
 (Янка Купала, “Мая малітва”, 5 ліпеня 1906 года)

Прэзідэнту Рады БНР, спадарыні Івонцы Сурвілла!

*Высокапаважаная спадарыня Прэзідэнт!
 Маем вялікі гонар ведаць Вас як цудоўнага
 чалавека і палітычнага дзеяча, які аддае ўсе свае сілы і
 веды на змаганьне за свабоду Бацькаўшчыны!*

*Шчыра вінуем Вас з Юбілеем і зычым Вам
 моцнага здароў’я, шчасьця і плёну ў Вашай адказнай
 працы.*

*Верым, што Вашыя намаганьні як Лідэра
 беларускай дзяспары будуць выніковымі і на нашай
 Радзіме назаўжды ўсталююцца свабода, воля і
 справядлівасьць!*

*Жыве Беларусь!
 Аттава, 11 красавіка 2006 года”*

Затым адбыўся канцэрт з удзелам фальклорнай групы “Яваровыя людзі” з Таронта, дуэта Ўлады Шамецька і Міхаіла Рыкава, і дзяцей беларускага класа ў Аттаве. Пасьля была сьвяточная вячэра (кава, дэлікатэсы, віно, закускі). На сьвята прыйшло каля васьмідзесяці гасьцей. На сустрэчы прысутнічала дэпутат Аттаўскага муніцыпалітэта, сп. Марыя МакРэ, якая не першы ўжо раз спрыяе нашай суполцы ў найме памяшканьня ў City Hall.

20-я ўгодкі Чарнобыльскай аварыі

Прымалі ўдзел у мерапрыемствах з нагоды 20-х угодкаў Чарнобыльскай катастрофы:

13 красавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы ў Аттаве слухалі лекцыю “Cancer rates in postChornobyl Ukraine: how much do we know about radiation-induced cancer?” (Professor Marko Horbatsch, York University) і глядзелі фільм “Disaster at Chornobyl”.

26 мая на Parliament Hill, Ottawa, прадстаўлялі Беларусь на цырымоніі з нагоды 20-х угодкаў Чарнобыльскай катастрофы, арганізаванай урадам Канады, амбасадай Украіны і украінскай дыяспарай. У цырымоніі прымалі ўдзел сьвятары розных канфесій, сенатары, прадстаўнікі і лідэры парламенцкіх партый Канады і украінскіх арганізацый. Малітва, украінскі хор сьпяваў “Госпадзі памілуй нас”, цырымонія запальваньня свечак, хвіліна маўчаньня.

Сустрэча з Валянцінай Палевіковай і Аляксандрам Дабравольскім

21 чэрвеня адбылася сустрэча з гасьцямі з Беларусі – вядомымі палітычнымі дзеячамі, сябрамі Рады Аб’яднанай грамадзянскай партыі, сп. Валянцінай Палевіковай і сп. Аляксандрам Дабравольскім. На сустрэчу ў дом Пятра Шварцмана прыйшлі зацікаўленыя людзі. Было шмат пытанняў як на пачатку размовы, так і пасля, падчас сяброўскай вячэры.

Сьвяткуем “Купальле”

Беларусы Аттавы сёлета ўпершыню сьвяткавалі

Купальле. Сьвята праходзіла 29-30 ліпеня на беразе маляўнічага возера Ньюкомб, што ў 40 км на поўнач ад Аттавы. Бераг возера і прылеглая зямля з'яўляюцца ўласнасьцю Украінскай грэка-каталіцкай царквы Св. Іаана Красціцеля. Са шчырага дазволу нашых украінскіх сяброў мы мелі магчымасьць правесці сьвята, адпачыць і паставіць намёты на прыватнай тэрыторыі. За што ім выказваем вялікую падзяку.

Само сьвяткаваньне праходзіла, як гэта і патрабуе традыцыя, позна вечарам. Але ужо пачынаючы з апоўдня пачалі збірацца нашы землякі. Пачалі рыхтавацца да сьвята. Хтосьці ўзяўся рыхтаваць вогнішча, іншыя рабілі кола, майстравалі ведзьму, плялі вянкi. Многія моманты падрыхтоўкі і само сьвяткаваньне можна пабачыць на цудоўных здымках зробленых сп. Наталіяй Баркар і сп. Сяргеем Ляховічам.

Пасьля сумеснай вячэры, на якой прысутнічала каля сарака ўдзельнікаў, пачалося сьвяткаваньне. Сьвята пачалося з расказа сп. Ўлады Шамецька аб тым, як звычайна праходзіла гэта старажытнае сьвята ў славянскіх народаў. Была выбрана Купалінка, ролю якой выконвала Паўліна Шамецька. Затым пад сьпевы “Купалінка, Купалінка...” і “Ой рэчанька, рэчанька” удзельнікі сьвята ўзяўшыся за рукі ладзілі вакол вогнішча карагод.

Потым сьпявалі беларускія песні. Былі і выступленьні самых маленькіх удзельнікаў – навучэнцаў беларускага суботняга класа ў Аттаве. Ніна і Агата Логвіны, Паўліна Шамецька, Алёша Ціпенка цудоўна сьпявалі.

У сярэдзіне вогнішча на шасьце стаяла кола,

якое пасья таго як яно загарэлася аднеслі да возера, апусьцілі ў ваду і “ачысьцілі” яе такім чынам. Пазьней у вогнішча была пастаўлена і ведзьма, якую трэба было спаліць як сімвал усяго злога, каб пазбыцца яго і не мець больш ніколі. Але перад гэтым самыя маленькія дзеці шчыра развіталіся з ведзьмай, якая усім спадабалася, бо на працягу ўсяго сьвята стаяла побач непадалёк ад цэнтральнага месца сьвяткаваньня ля вогнішча. Ведзьму змайстравалі бацька і сын, Міхаіл і Юра Рыкавы, кола – сп. Сяргей Мазгавы і яго сябра Леанід.

Дзесьці пасярод сьвята “прапала” Купалінка, якую каля паўгадзіны давялося шукаць на лузе і ў лесе, які расьце на беразе возера. Фіналам сьвята было пусканьне вяноў на ваду. Вянкі з маленькімі сьвечкамі паціху плылі ад берага з нейкімі трапяткімі надзеямі, марамі і з думкамі чагосьці яшчэ незразумелага, што яднае нас з нашымі продкамі. Першае сьвяткаваньне Купалля ў Аттаве прайшло вельмі прыгожа і спадзяемся стане добрай традыцыяй.

Навуковая канфэрэнцыя ў Аттаве

(газета “Беларус”, №526, лістапад 2006)

21 верасьня прымалі ўдзел у навуковай канфэрэнцыі “Беларусь сёньня”. Яе арганізатарамі былі Міністэрства замежных спраў Канады і кафедра Украінскіх навук Атгаўскага ўніверсітэта. Трэба адзначыць, што падобная канфэрэнцыя ў сталіцы Канады праводзілася больш 30 гадоў таму назад.

Канфэрэнцыю адкрыў загадчык кафедры Украінскіх навук, прафесар Dominiqre Arel, які зазначыў важнасьць

правядзення такой канферэнцыі з улікам сучаснай сітуацыі на Беларусі. У першай палове дня адбылася сэсія “Сітуацыя на Беларусі пад прэзідэнтам Лукашэнка: Да і пасля прэзідэнцкіх выбараў у сакавіку 2006 года”.

Запрошаным лектарам быў спадар Станіслаў Шушкевіч, але на жаль ён не змог прыехаць. Сэсію пачаў з даклада і затым вёў прафесар David Marples, з Універсітэта Альберты, Канада. Прафесар David Marples аўтар 11 кніг пра Чарнобыль і сталінізм на Украіне, пра сучасную Беларусь, пра крах Савецкага Саюза. Доклады таксама зрабілі, сп. Agata Wierzbowska-Miazga з Варшаўскага універсітэта, якая з’яўляецца аўтарам публікацый “Пост-камуністычная трансфармацыя ў Беларусі” і “Беларуская амаль рэвалюцыя”, а таксама сп. Natalia Leshchenko з Лонданскай школы эканомікі, Вялікабрытанія, аўтар працы “Дзьве стратэгіі будаўніцтва нацыі ў пост-савецкай Беларусі (Нацыі і нацыяналізм)”, апублікаванай у 2004 годзе.

У другой палове дня прайшла сэсія “Праблемы бяспекі і беларуская палітыка: Суадносіны з Расеяй, Еўрапейскім Саюзам, ЗША і Канадай”. Доклад на пачатку зрабіў сп. Yann Breault з Квэбэкскага універсітэта, Манрэаль, Канада, які працуе ў галіне ўзаемаадносін трох усходнеславянскіх нацый, аўтар артыкула “Трансфармацыя беларускай пан-славянскай ідэнтычнасці”. Затым выступіў прафесар Robert Legvold, з кафедры палітычных навук Калумбійскага універсітэта, ЗША, які займаецца праблемамі міжнародных адносін былых савецкіх дзяржаў, уключаючы Беларусь і Украіну. Пасля яго даклад зрабіў

прафесар Peter Rutland з Віслейнскага універсітэта, Канекцікут, ЗША, які займаецца расейскай замежнай і эканамічнай палітыкай.

Аўтары усіх дакладаў далі аналіз сітуацыі і зрабілі прагнозы, што да далейшага развіцця дэмакратыі на Беларусі. У канферэнцыі прынялі удзел больш за 80 асобаў, працаўнікоў міністэрства, кафедры, універсітэта і прадстаўнікоў беларускай дыяспары з Аттавы і Таронта. Было многа пытанняў і дыскусіі.

ПРЭЗЭНТАЦЫЯ КНІГ У АТТАВЕ

(газета “Беларус”, №549, кастрычнік 2008)

У жыцці беларускай суполкі ў Аттаве адбылася яшчэ адна цікавая падзея – прэзэнтацыя трох кнігаў беларускіх аўтараў. У 2008-м годзе надрукаваны кнігі сяброў нашай суполкі – Івонкі Сурвілла “Дарога”, Пятра Сільвестравіча Мурзёнкі “Над Дзісенкай ракой” і Юркі Пелюшонкі “Acquisition through division (practical demagogu)”. Прэзэнтацыя кніг прайшла на сялібе сп. Івонкі Сурвілла, на ветлівае запрашэнне якой адгукнуліся шматлікія сябры суполкі. Падзея адбывалася пры цудоўным надвор’і ў садзе, дзе быў арганізаваны імправізаваны тэатр – накрыты сталы, расстаўлены крэслы і лаўкі.

Пачалі з кнігі гаспадыні, сп. Івонкі Сурвілла. Гэта

кніга ўжо атрымала вядомасць і добрыя водгукі. Кніга “Дарога” была выдадзена і прэзэнтавана вясной гэтага года ў Мінску, абмяркоўвалася ў эфіры радыё “Свабода”. Цікавасць да кнігі выклікана не толькі тым, што яна распавядае пра жыццё сучаснага Прэзідэнта Рады БНР, а і тым, што сп. Івонка Сурвілла вельмі яскрава прэзентавала ў кнізе шмат якія падзеі 20-га стагоддзя, у якіх яна і яе блізкія апынуліся воляй лёсу. Асабіста я прачытаў гэту кнігу з захапленнем яшчэ калі яна была толькі на вэб-сайце. Вельмі цікава было пабачыць многа новых здымкаў з жыцця сп. Івонкі Сурвілла.

Сп. Сурвілла прывітала гасьцей і распавяла пра гісторыю стварэння кнігі. Фактычна кніга склалася з інтэрв’ю на радыё “Свабода”, у якіх сп. Івонка Сурвілла расказвала пра сваё жыццё. Шмат працы ў стварэнне кнігі ўклаў журналіст Сяргей Навумчык. Сп. Івонка Сурвілла прачытала, на просьбу прысутных, эпізоды з перыяду яе студэнцтва ў Сарбонскім універсітэце. Вельмі прыгожа аб кнізе і аб аўтарцы выказаўся сп. Ю. Пелюшонак, які ў сваім выступе гаварыў аб той шчырасці, з якой напісана гэта кніга, аб тых пачуццях, якія ён меў, чытаючы эпізод пра адступленне з Беларусі, калі на выспе пад Кенігсбергам, Івонку і іншых уцекачоў абстрэльвалі з самалётаў, і кулі літаральна між пальцаў прасочваліся ў пясок. Ён выказаў шкадаванне, што кнігу можна толькі пабачыць і немагчыма набыць, бо той тыраж, які быў надрукаваны, у момант разыйшоўся ў Мінску і Празе.

Мне, як вядучаму на прэзэнтацыі, было вельмі прыемна запрасіць на сцэну майго бацьку, Пятра

Сільвестравіча Мурзёнка. Ідэя напісаць успаміны пра жыццё на Беларусі з’явілася пяць год таму назад, калі мае бацькі прыехалі на сталае жыццё ў Канаду. Бацька пісаў і пакрысе асвойваў кампутар. На прэзэнтацыі ён прачытаў вытрымкі са сваіх успамінаў і падзякаваў усім прысутным, што прыйшлі на гэтую важную ў яго жыцці падзею. Пасля свайго выступу аўтар падпісываў жадаючым свае кнігі. У яго кнізе вы знойдзеце не толькі жыццяпіс чалавека, які нарадзіўся і жыў на Пастаўшчыне. Настаўнік па адукацыі, шчыры беларус па паходжаньню на прыгожай мове і ў цікавай форме расказвае пра жыццё вёскі Заходняй Беларусі, другую сусьветную вайну, гады службы ў савецкай арміі, працу ў школе і быт сям’і настаўнікаў вясковай школы. Кніга ахоплівае перыяд амаль ад пачатку да канца 20-га стагоддзя.

Кніга “Acquisition through division (practical demagogu)” была прэзэнтавана яе аўтарам, доктарам Юрам Пелюшонкам. Трэба сказаць, што гэта ня першая яго кніжка. Да гэтага выйшлі ў сьвет “Strings for a Beatle Bass: A Book about the Beatles Generation in the U. S. S. R.” (1999) і “Through the Eyes of a Cockroach: Socialism Via a Simple Prism” (2007). Вялікую працу робіць яго жонка, Вольга, якая, як прафесійны перакладчык дапамагае ў выхадзе гэтых кніг на ангельскай мове. Кніжку “Acquisition through division” аўтар трактуе як “an educational guide to the art of existence based on idealistic notions”. Гэта кніга – разважаньні аўтара аб арганізацыі грамадства, аб суадносінах паміж сацыяльнымі групамі людзей. Увогуле, гэта кніга будзе цікавай для многіх

чытачоў, хто любіць філасофію, сацыялогію. Кніга мае многа практычных задач, якія дапамагаюць чытачу ў разглядзе і разуменні праблем, якія абмяркоўваюцца. Кнігу можна будзе набыць у хуткім часе, калі яна выйдзе большым тыражом.

Сама імпрэза доўжылася паўтары гадзіны. Затым прысутныя затрымаліся ля сталоў з пачастункамі, працягвалі размовы з аўтарамі і вялі дыскусіі. Непрыкметна надыйшоў вечар і час, калі пара была разыходзіцца, а пачыналі ў 2 гадзіны папаўдні. Значыць было цікава, імпрэза ўдалася.

УРАЖАНЬНІ АД ЧАРГОВАЙ СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ

(Кліўленд, 30 жніўня – 1 верасня 2008 года)
(газета “Беларус”, №549, кастрычнік 2008)

Пачну з таго, што роўна 8 год таму я быў у Кліўлендзе на 24-й сустрэчы Беларусаў Паўночнай Амерыкі і пісаў нататкі пра тую падзею. Зараз прайшла ўжо 28-я сустрэча. Сёлетняя сустрэча пачалася вельмі добра. Мяне і маю жонку Наталію раніцай сустрэў у аэрапорце доктар Сяргей Раманюк, з якім менавіта на той 24-й сустрэчы мы і пазнаёміліся. Ён завёз нас да сябе, паказаў дом, разам пасьнедалі, пагаманілі аб сваім жыцці. Ён

хуценька нас пакінуў, бо як адзін з галоўных мясцовых арганізатараў гэтага свята мусіў ехаць вырашаць праблемы, якіх заўжды шмат падчас правядзення такіх мерапрыемстваў. Далей намі апекаваліся яго жонка Тамара і сын Саша. Усёй сям’і Раманюкоў выказваем шчырую падзяку за гасьціннасць і добры прыём.

Пасля таго як мы апоўдні размясьціліся ў гатэлі, Саша Раманюк адвёз нас у “Полоцк”. На вуліцы кучкамі стаялі-размаўлялі-знаёміліся людзі. Я падыйшоў і павіншаваў з хіратоніяй япіскапа Святаслава, новага Ўладыку БАПЦ, пажадаў яму поспехаў і цярапення ў гэтай складанай працы з людзьмі. Гэтага чалавека ведаю даўно і мне здаецца мы маем зараз дастойнага Ўладыку, які моцна адданы беларускай царкве.

Першы раз убачыў на сустрэчы легендарнага чалавека, айца Надсана, з якім вельмі даўно хацеў пазнаёміцца. Мне падаўся ён сьціплым, адукаваным і шчырым чалавекам, сапраўдным святаром. Прыехаў аўтобус, які прывёз людзей з Нью-Ёрка і Нью-Джэрсі. Крыху воддаль, бліжэй да лясочка, спадар Анатоль Лук’янчык пачаў смажыць мяса, каўбасу на барбекю (ён гэта можна рабіў некалькі гадзін запар). Непадальку ад азярца спадары Алесь Кот і Зміцер Ельшэвіч з Канады ўсталёўвалі вялізарнае бел-чырвона-белае палотнішча роднага сьцяга.

Пад тэнтамі на вуліцы былі расстаўлены сталы для продажу сувеніраў і кніг. Я прывёз у Кліўленд кнігу бацькавых успамінаў “Над Дзісенкай ракой”. Прэзентацыя кнігі прайшла нядаўна ў Аттаве. Дарэчы ўзяў з сабой усяго 20 кніг і яны ўсе разышліся. Купіў з

дзесятка беларускіх кніг і сярод іх два зборнікі вершаў цудоўных беларускіх паэтаў, Алеся Салаўя і Ўладзімера Дудзіцкага. Да гэтага даводзілася чытаць асобныя вершы гэтых паэтаў, цяпер, дзякуючы таму, што зборнікі былі выдадзены БНІМам, пазнаёміўся дэталёва з іх жыццём і творчасцю. Зборнікі былі выдадзены даўно ў 1982 і 1994 гадах.

Як гэта важна зберагчы такое багацьце, якім валодаюць беларусы, раскіданыя па ўсім свеце. Вялікі дзякуй хочацца сказаць людзям, якія прыклалі намаганьні, каб гэтыя кнігі пабачылі свет: А. Адамовічу, З. Кіпель, І. Рагалевіч, М. Прускаму, А. Юрэвіч, Л. Юрэвічу. Таксама хачу падзякаваць сп. В. Кіпелью, сп. Я. Запрудніку, і многім нашым літаратарам, якія прыклалі і прыкладаюць шмат сіл каб беларуская мова і літаратура жыла і развівалася за мяжой.

Субота была як бы неафіцыйнам днём сустрэчы. Людзі нікуды не сьпяшаліся, размаўлялі. Недзе з 3-х да 5-ці гадзін па-абедзе, прайшоў імправізаваны турнір па валеяболу, у якім удзельнічалі 5 ці 6 каманд (некалькі каманд з ЗША і каманда з Канады). Выйгралі гэты турнір канадзкія беларусы. За Канаду гулялі А.Кот, З. Ельшэвіч, А. Антановіч і аўтар гэтага артыкулу. Думаю, што гэта вельмі добрая ідэя, прапанаваная для гэтай сустрэчы сп. Вячкам Станкевічам, знойдзе сваё месца на будучых сустрэчах. Відаць, што такі турнір павінен быць больш арганізаваным (заяўкі ад каманд, больш глядачоў).

Паступова абед перайшоў у вячэру, з таннымі напоямі, які кожны мог выбраць сабе па густу. Вельмі

многа сьпявалі ў гэты вечар, дзякуючы музыканту сп. Ф. Паўлаўцу, нашым, лічу прафесійным, сьпявачкам, якія заводзілі публіку, ну і вядома ж усім удзельнікам.

Нядзеля пачалася з багаслужбаў. Пішу з багаслужбаў, таму, што іх было дзьве, і не ў царкве Святой Маці Жыровічскай, што ў цэнтры “Полацак”. 8 год таму гэту царкву размалёўваў мастак Алесь Марачкін. На той багаслужбе, якую вялі каля 10 святароў, на чале з Ўладыкам Мікалаем, у царкву цяжка было ўвайсьці, бо была пойная народу.

На гэты раз службу ў царкве не дазволілі новыя ўладальнікі. Прычыны гэтага магчыма калі-небудзь абмяркуюць больш кампетэнтныя ў гэтым пытаньні людзі. Але мне было прыкра, што беларусы Кліўленда страцілі царкву, набытую такімі стараньнямі двух пакаленьняў. Як я ўжо сказаў, служб было дзьве, адну праводзіў новы Ўладыка Святаслаў у старой беларускай царкве Кліўленда. Другую службу праводзіў айцец Надсон. Я быў на службе айца Надсана, якая вялася вядома ж на беларускай мове, і на якой прысутнічалі каля 30 чалавек.

Пасьля багаслужбы пачалася афіцыйная частка сустрэчы, якая праходзіла ў банкетным зале цудоўнага беларускага грамадска-культурнага цэнтры “Полацак”, які, на маю думку, з’яўляецца найлепшым беларускім цэнтрам за мяжой. Заснавальнікамі цэнтры былі сп. Калоша і сп. Карніловіч. Сп. Калоша, які яшчэ сьпяваў у хоры падчас 24-й сустрэчы, адышоў у лепшы сьвет. Відаць, што не толькі ён, таму што на гэтай сустрэчы было менш людзей чым 8 год таму (для параўнаньня,

сёлета прынялі удзел 150-200 асоб, у 2000 годзе – больш за 300; як паведаміла Валянціна Якімовіч, на адкрыцці цэнтру, на якім яна прысутнічала, было хіба каля паўтары тысячы чалавек).

Відавочна, адбываецца змена пакаленьняў. Мясцовых кліўлендскіх беларусаў было вельмі мала. Хаця быў здзіўлены шырокім прастаўніцтвам, беларусы ці не дзесяці штатаў ЗША прыехалі на сустрэчу. Добра выглядала сёлета дэлегацыя Канады, прадстаўнікі якой былі вельмі актыўнымі і прыкметнымі на сустрэчы. Магчыма мала хто ведае, у канадзійскай дэлегацыі быў Міша Гладухаў, вядомы сярод беларусаў Таронта, як чалавек, які падчас сьвяткаваньня дажынкаў у Мастах запусьціў у неба паветраны шар з прымацаваным нацыянальным сьцягам.

Афіцыйная частка пачалася з прамовы Старшыні Рады БНР, сп. Івонкі Сурвілла. Затым выступіў госьць сустрэчы сп. Дэвід Суорц, які на пачатку 90-х гадоў у час Новага беларускага адраджэньня быў паслом ЗША ў Беларусі. Зараз ён выступаў у якасьці выканаўчага дырэктара Цэнтра беларускіх даследаваньняў, што ў Канзасе. Гэты цэнтр быў створаны яго намаганьнямі. Сустаршынямі цэнтру з’яўляюцца д-р Паўліна Сурвілла і д-р Эндрыю Шэпарт.

Цэнтр быў адчынены два гады таму і гэта падзея з’яўляецца вельмі важнай у жыцці беларускай дыяспары. Па-першае таму, што падобны цэнтр створаны ўпершыню. Па-другое, цэнтр мае вельмі цікавыя праграмы, якія дазваляць рыхтаваць спецыялістаў у галіне беларускіх спраў. Прыемна было атрымаць буклет

з інфармацыяй аб дзейнасці цэнтра.

Затым адбылася навуковая канферэнцыя, на якой выступілі госьці з Беларусі: сп. Алена Макоўская, выканаўчы дырэктар ЗБС “Бацькаўшчына” паведала аб асаблівасцях дзейнасці Згуртаваньня ў сучасных умовах; сп. Валянціна Трэгубовіч, прадстаўніца партыі БНФ, расказала пра стан справаў з веравызнаньнем у Беларусі і пра суадносіны партыі з рэлігійнымі арганізацыямі; малады гісторык Ілья Куніцкі зрабіў даклад пра міжнародныя суадносіны Беларусі. Вельмі грунтоўны аналіз сітуацыі ў Беларусі зрабіў сп. Зянон Пазыняк: галоўны вывад які быў ім зроблены – гэта пагроза эканамічнага паглынання Беларусі Расеяй, якая становіцца вельмі сур’ёзнай у выпадку легітымізацыі новага парламента.

Пасля канферэнцыі быў круглы стол/нефармальная дыскусія на ангельскай мове пра ролю наступных пакаленьняў беларускай дыяспары, а затым адбыўся канцэрт. У канцэрце прынялі ўдзел людзі, якіх мы ўжо добра ведаем, сп. С. Сакалоў-Воюш (Нью-Ёрк), сп. В. Шаўчэнка (Таронта), сп. С. Літвінава (Таронта) і іншыя. Канцэрт, які прайшоў з вялікім посьпехам, вяла сп. Алла Орса-Романо. Юрась Жвалікоўскі прыехаў спецыяльна з Канады на траку, каб акампаніраваць нашай цудоўнай сьпявачцы Валянціне Шаўчэнка.

Атмасфера сустрэчы была вельмі добрая і цёплая. Была выдана прыгожая праграма, людзі адчувалі сябе раскованымі, блізкімі, так мне здалося. У 2000 годзе я быў толькі два гады як у Канадзе, мала каго ведаў і тая сустрэча, хоць і была вельмі цікавай, нават

прысутнічалі губернатар штата Тафт і сенатар Войновіч, але я адчуваў сябе чужым на ёй. Я цяжка тады разумеў, што гэта такое – беларуская дыяспара. Зараз я ўжо 10 год жыву ў Паўночнай Амерыцы, сітуацыя іншая, але я быў сёлета часткай беларусаў замежжа. Шчыры дзякуй усім арганізатарам гэтай сустрэчы.

БЕЛАРУСКАЯ ЖАНЧЫНА

(сьветлай памяці спадарыні Раісы Жук-Грышкевіч)
(газета “Беларус”, №557, чэрвень 2008)

Як балюча адчуваць страту такога цудоўнага чалавека, якім была Раіса Жук-Грышкевіч. Я пазнаёміўся з ёй на чарговым з’ездзе беларусаў Канады ў 1999 годзе. Першае ўражаньне было такім, што гэтая жанчына можа выйсьці на барыкады і павесьці людзей за сабой. Запомнілася яна тады сваёй палымянай прамовай, а затым перакананымі і абгрунтаванымі выступамі. У іх адчувалася дэтальнае веданьне беларускага жыцьця, настойлівасьць, багаты вопыт і ўпэўненасьць у канчатковым посьпеху змаганьня за свабоду і незалежнасьць нашай Беларусі. Яна верыла, што вызваленьне нашай краіны з рабства рана ці позна адбудзецца. І не толькі верыла у гэта, але і многа працавала на карысьць беларускай справы.

Варта пералічыць тыя справы у якіх яна прымала самы непасрэдны ўдзел: стварэньне Каардынацыйнага

Камітэту Беларусаў Канады (ККБК) і праца ў ім у якасьці кіраўніка, рэгулярнае выданьне і распаўсюд камунікатаў ККБК, усталяваньне ў Мідлэнд (Антарыё) Беларускага Крыжа і помніка ахвярам камуністычных рэпрэсій у Беларусі, напісаньне і выданьне кнігі “Жыцьцё Вінцэнта Жук-Грышкевіча” (1993), матэрыяльная падтрымка шматлікіх праектаў у Беларусі, аўтарства многіх артыкулаў у беларускіх выданьнях за мяжой і на Радзіме, актыўны ўдзел у працы Згуртаваньня Беларусаў Канады і Канадзкага сектару Рады БНР ... Усяго не пералічыць. У яе былі планы і на далейшае. Яна пакінула рукапіс кнігі “Запісы Беларускае Грамадства 2-ой Паловы XX Стагодзьдзя ў Канадзе”, які яна прасіла разглядаць як другую частку кнігі “Жыцьцё Вінцэнта Жук-Грышкевіча”. Гэту другую кнігу яна залажыла ў Бэры ў 2005 годзе і ўжо не паспела яе скончыць.

На выгляд часам вельмі строгая, яна была вельмі эмацыйным і адкрытым чалавекам, калі справа тычылася Беларусі. Я некалькі разоў быў у яе хаце ў Бэры, дзе яна з такім захапленьнем расказвала аб беларускім жыцьці і гэта заўжды было ў яе на першым месцы. Часткова гэту эмацыйнасьць, яе перажываньні і хваляваньні можна адчуваць на старонках камунікатаў, якія яна штомесяц рыхтавала і рассылала па ўсім сьвеце. Вельмі часта яна напамінала, што патрэбна аб усім, што адбываецца ў беларускім асяродзі, пісаць у кнігах і артыкулах. Вельмі крытычна ставілася да электронных сродкаў інфармацыі: казалася, што публікацыі, зьмешчаныя у Інтэрнэце, могуць згубіцца, забыцца і г.д.

Падчас паломніцтва да Беларускага Крыжа ў Мідлэнд у 2000-м годзе я ішоў побач з ёй ад касьцёла наверх і мы тады ўпершыню сьпявалі ўсе разам Люрдаўскую

песню ў перакладзе на беларускую мову (*пераклад Н. Арсеньневай – М.П.*), які яна загадзя падрыхтавала і раздала прысутным. І хоць усе мы дакладна не ведалі мелодыю, але выкананьне гэтай песні яе вельмі захапіла і ўзрадавала. Неяк пазней яна прыслала мне песню “Раманс-Вальс”, якую яна відаць вельмі любіла. Я патэлефанаваў ёй і папрасіў узгадаць мелодыю і тады ж яна сказала, што гэтую песню моладзь сьпявала на вечарынах у Пружанах. Вось гэты раманс-вальс ў тым жа выглядзе, які я атрымаў:

Раманс – Вальс

*Зайшло ўжо сонейка, цень лёг на гонейка,
ўецца туман сенажа-аці.
Выйдзі, дзяўчынка, выйдзі галубка
ў садзік ка мне пагуля-аці
(апошнія 2 радкі паўтараюцца).*

*Хвілямі шьбкімі ў цені пад ліпкамі
час нам праходзіць бу-удзе.
Будзе прыветліва пець салавейка,
буду слугой, Ты цары-ыцай.*

*Хвілямі шьбкімі ў цені пад ліпкамі
час нам праходзіць бу-удзе.
Бачыць нас будуць зоры й месяц,
бачыць ня будуць нас лю-удзі.*

*Зайшло ўжо сонейка, цень лёг на гонейка,
ўецца туман сенажа-аці.
Выйдзі, дзяўчынка, выйдзі галубка
ў садзік ка мне-э пагуля-аці.*

Перад яе апошнім днём народзінаў у верасні 2008 году я выслаў спадарыне Жук-Грышкевіч верш-прысьвячэньне. У дзень народзінаў я тэлефанаваў ёй. Доўга чакаў пакуль яна падыйдзе і падыме трубку тэлефона. Яна ў той час ужо была даволі слабая. Павіншаваў яе. Пасьля кароткай размовы, яна толькі заўважыла адносна прысьвечанага ёй верша, што яна простая беларуская жанчына. Так, яна была беларуская жанчына, сапраўдная патрыётка і грамадзкі дзеяч, якую будуць помніць людзі, якія мелі гонар ведаць яе як сябра, настаўніка, дарадцы. Жыцьцё яе працягваецца ў ейных справах, у нашай памяці і на небе.

Спадарыне Раісе Жук-Грышкевіч

Ў рэвалюцыі-слове адразу я бачу “Пагоню”,
І ня вершнік знаёмы – жанчына красуе ў сядле,
Востры меч у руках, сотня коньнікаў з ёй начале,
Што як вецер ляцяць, не стрымаць анікому тых коней.

Твар адкрыты у вершніцы, ў ім і адвага, рашучасьць,
Вера ў праўную справу – гнаць ворага з роднай зямлі,
Як дзяды, што змаганьне з нахабствам вякамі вялі –
Іхны подзьвіг запіша свабодны народ ў неўміручасьць.

Шчокі ярка гараць бы пунцовыя ружы у садзе,
У Пружанах, Ружанах, у краі прыгожых мясцін,
То адзнакаю шчырасьці ёсць і таму напамін,
Палыханьне на лісьцях кляновых ў далёкай Канадзе.

Сэрца песьні пяе пра сяброў і дзявочыя мары,
Пра цудоўны лужок, дзе пад сонейкам кветкі цьвілі,
І аб любым, з кім разам змагарнай дарогай ішлі,
Дзе шмат цяжкасьцяў мелі і славу пазналі напару.

Дзе “Пагоня” імчыць – паўсюль кліча на бітву за волю,
Ўзьняла крыж беларуска людзей бараніць ад бяды,
Ды палае свабоды агонь у яе праз гады,
Каб вясыці свой народ да шчасьлівае, лепшае долі.

Зноў “Пагоня” ляціць са штандарам на годнасьць і
лучнасьць,
Колькі высілкаў зроблена, колькі шчэ трэба зрабіць –
Павясыці за сабой,
абудзіць,
запаліць,
не згубіць –
Таму ёй быць наперадзе Богам падорана мужнасьць.

З ДЗЁНЬНІКА ЖЫЦЦЯ БЕЛАРУСАЎ АТТАВЫ (2011)

93-я угодкі Абвяшчэння Незалежнасці БНР

(газета “Беларус”, №579, красавік 2011)

Сёлета, як і ў мінулы год, святкаваньне Дня Незалежнасці БНР праходзіла у Hintonburg Family Centre, што на Wellington Road. Запрашэнні на свята былі разасланы па e-мэйл двойчы: першае за тры тыдні да свята, і другое, з дэталёвай праграмай, за тыдзень да свята. На свята прыйшлі каля пяцідзсяці чалавек. Зала была ўбраная бел-чырвона-белымі сьцягамі, а таксама габеленамі з выявамі “Пагоні” і гарадоў Беларусі. Загадзя былі растаўлены сталы і крэслы. Ужо на пачатку можна было выпіць кавы ці чаю с прысмакамі, якія прыгатавалі сп. Наталія Баркар і сп. Іна Каралькевіч.

Урачыстая частка пачалася з малітвы за Беларусь, якую прачытаў Ўладзька Святаслаў, першайерарх БАПЦ. Вёў акадэмію сп. Пётра Мурзёнак, кіраўнік Агтаўскага аддзела Згуртаваньня Беларусаў Канады (ЗБК). Далей ён запрасіў да трыбуны Старшыню Рады БНР, сп. Івонку Сурвілла. Яна павіншавала прысутных са святам і зачытала зварот да беларускага народа з нагоды 93-й гадавіны Абвяшчэння Дня Незалежнасці БНР. Трэба адзначыць, што 19 сьнежня 2010 года беларусы Аттавы і Таронта ладзілі пікет ля Амбасады РБ і аднеслі консулу амбасады пісьмо з рашучым пратэстам супраць фальсіфікацыі выбараў і знішчэння свабод у Беларусі. Пікет праходзіў у той час, калі ў Мінску праходзіла

маніфестацыя ля будынку Дома Ёрада, а міліцыя рыхтавалася да яе брутальнага разгону.

З вялікай цікавасцю удзельнікі сьвята праслухалі даклад госьці з Мінска, кандыдата гістарычных навук, сп. Натальлі Гардзіенка. Яна распавяла пра асаблівасці сьвяткаваньня Дня Незалежнасці ў Беларусі і па-за яе межамі пачынаючы ад 1918 года і па сёняшні час. Яна таксама адказала на некалькі пытанняў аб цяперашняй сітуацыі ў Беларусі.

У Аттаве стала добрай традыцыяй у гэты дзень пісаць ўсебеларускую дыктоўку. У мінулы раз дыктоўку пісалі 25 чалавек; без памылак тады напісалі Аляксандра Логвін, Ёлада Шапецька, Галіна Будняцкая і Пётра Мурзёнак. На гэты раз дыктоўку пісалі каля 20 чалавек. Пётра Мурзёнак надыктоўваў тэкст з рамана Ёладзіміра Караткевіча “Каласы пад сярпом тваім”. Правяраць напісанае, як і ў мінулым годзе, будзе кандыдат філалагічных навук, сп. Галіна Туміловіч.

Пасля невялікага перапынку пачаўся канцэрт. Як заўсёды з задавальненнем прысутныя слухалі сьпевы гурта “Яваровыя людзі” з Таронта. У гэтым годзе калектыву, які ўзначальвае Віялета Кавалёва, будзе 10 год. Беларусы Аттавы даўно ведаюць і заўжды цёпла сустракаюць “Яваровых людзей”, будзь то ў гэтым цэнтры, ці ў Сіці-хол горада Аттавы. Удзельнікі сьвята не толькі слухалі, але і самі сьпявалі гэтым разам песьню “А дзе ж тыя ваяры”. Далей прысутныя былі зачараваныя голасам Валянціны Шаўчэнка, якая сьпявала песьню на верш Ларысы Геніюш і раманы пад акампанемент Міхаіла Рыкава, які іграў на гітары.

Міхаіл Рыкаў і Ёлада Шамецька, якія ўжо некалькі год як стварылі дуэт “Кантабіле”, як заўжды цудоўна ігралі. Канцэрт скончыўся бальнымі танцамі. Сваё майстэрства дэманстравалі дзве пары, прафесійныя танцоры Ірэна і Ёладзімір Клімковічы, і юная пара Агата Логвін і Алесь Ціпенкі. Ірэна і Ёладзімір у класічным стылі танцавалі “Румба”, “Квік-стэп”, “Павольны вальс”. Агата і Алесь дэманстравалі ў сучасным стылі бальныя танцы “Румба”, “Ча-ча-ча”. Танцы прайшлі пад воклічы “Брава” і “Біс”.

Пасля канцэрту ўдзельнікі сьвята дружна навялі парадак у залі, якую арэндавалі, і пасля яшчэ мелі магчымасьць пагутарыць, падзяліцца ўражаньнямі. Здаецца, што сьвяткаваньне ў Аттаве Дня Абвяшчэньня Незалежнасьці БНР, як і заўжды на працягу апошніх дзесяці год, прайшло годна і прыгожа.

10-гадовы юбілей ансамбля “Яваровыя людзі” (Таронта)

У канцэрце ў Таронта, прысьвечаным гэтай даце, песьні пад гітару выконваў Міша Рыкаў.

Адправілі віншаваньне-адрас з гэтай нагоды калектыву ансамбля:

“Удзельнікам ансамбля “Яваровыя людзі”!

Дарагія сябры!

Ад імя беларусаў Аттавы шчыра віншваем Вас з 10-гадовым юбілеем, зычым Вам добрага настрою, далейшых творчых посьпехаў, шчасьця і дабрабыту ў Вашых сем’ях. Час ляціць вельмі хутка. Здаецца зусім нядаўна спадарыня Віялета Кавалёва стварыла ансамбль, які зараз вядомы далёка за межамі Паўночнай Амерыкі.

Вы робіце цудоўную справу, падтрымліваеце беларускі дух і культуру ў далёкім замежжы, ствараеце цудоўныя спектаклі, гуртуеце вакол сябе прыцяцяў Беларусі. Мы і надалей з нецяярпеным будзем чакаць з Вамі сустрэчы і з задавальненнем прымаць выступы Вашага калектыву ў Аттаве. *З вялікай павагай і прыязню, Аттаўскі АДДЗЕЛ Згуртаваньня Беларусаў Канады, 28 мая 2011 года*”.

Летняя сустрэча беларусаў Аттавы

(www.belaruscanada.org)

21 жніўня гэтага года беларусы Аттавы правялі сумесны адпачынак, па традыцыі на маляўнічым возеры Philippe-Lake. Надвор’е здаецца не зусім спрыяла і многія землякі пабаяліся відаць дажджу. Але ж ці ў гэтым справа. Людзі, якія сабраліся цудоўна правялі час. Сапраўды недзе з 20 хвілін прайшоў невялічкі дожджык, але мы ўсе былі абаронены дзякуючы вялікаму тэнту, які прадбачліва захапіў сп. Ю. Шапецька. Гэты тэнт накрыў тэрыторыю дзесьці 5 на 10 метраў. Многія з нашых сяброў купаліся ў гэты дзень. Другія гулялі па беразе гэтага прыгожага возера. Быў і футбольны матч. Людзі размаўлялі, дзяліліся ўражаньнямі пра жыцьцё ў Канадзе і Беларусі. Быў і сумесны абед. Позьнім вечарам вярнуліся ў Аттаву.

Прэзентацыя кнігі паэзіі Юры Шапецькі

(газета “Беларус”, №589, люты 2012; www.belaruscanada.org)

“Шлях да вяртаньня” гэта назва зборніка вершаў Юрася Шапецькі. Зборнік выйшаў у гэтым годзе ў Мінску і 11 верасня адбылася яго прэзентацыя, якая праходзіла ў садзе, дзе жыве сям’я Шапецькаў, і на якую прыйшло

звыш пяцідзесяці беларусаў, якія пражываюць у Атгаве. Юрась Шамецька пачаў пісаць вершы даўно, год дваццаць таму назад. Былі вымушаныя перапынкі, адзін з якіх быў звязаны з пераездам на жыццё ў новую краіну, Канаду. Са слоў паэта вершы больш актыўна пісаліся ў апошнія гады.

Надвор’е спрыяла паэтычнай вечарыне. Было цёпла, ласкава сьвяціла сонца. Гледачы ўладкаваліся ў зручных крэслах і прыгатаваліся да сустрэчы з паэзіяй. На пачатку Юрась Шамецька распавёў, калі ён пачаў пісаць вершы, што яго натхняла, і чаму зборнік мае такую назву. “Шлях да вяртаньня” – гэта назва, якая ўвасабляе жыццёвую пазіцыю паэта, гэта вяртаньне да радзімы, да Бога, да сваіх беларускіх каранёў, вяртаньне да мовы. У зборніку многа прыгожых, лірычных вершаў. Безумоўна, каб атрымаць поўнае ўражаньне ад вершаў іх трэба чытаць. Хачу прывесці толькі адзін верш, які Юрась прысьвяціў роднаму Мінску.

* * *

Не шукаю я пары змаганьня,
не бывае тут пары дажджоў...
Ў Менск стары, як крылы для вяртаньня,
я білет шчаслівы не знайшоў.

Горад мой бяз золата і бронзы,
абмінуўшы славу і прыстыж,
ў скрыжаваньнях вуліцаў бясконцых
знойдзе мне мой ратавальны крыж.

Я блукаю, каб знайсці адказы...
 Ён, як храм стаіць паміж вятроў –
 горад непакораны ў паразях,
 не зламаны дзідамі вякоў.

Ён і сёння дорыць водар чысты,
 ў акварэльных променах дажджу.
 Дапаможа вызначыць празрыста
 шлях адзіны, па якім пайду...

Трэба адзначыць, што было вельмі прыемна чуць вершы ў выкананьні аўтара, калі адчуваеш дэталі, эмацыянальную акраску, акцэнтны, інтанацыйны. А рабіў гэта Юрась вельмі ўдала і артыстычна. Дэкламацыя вершаў ішла ў чарадзе з прамовамі аб гісторыі напісаньня апошніх вершаў, натхнёных паездкамі ў Парыж, Фларэнцыю і Рым, і вядома ж на Радзіму. Несумненна, эмацыяны поспех вечарыны быў значна ўзмоцнены тым, што некаторыя вершы чыталіся ў музыкальным суправаджэньні дуэта “Кантабіле”, у складзе Ўладзі Шамецка (скрыпка) і Міхася Рыкава (гітара).

Музыка, якая адпавядала тэматычнаму настрою вершаў, гучала таксама і ў паўзах. Вось гэтае спалучэньне беларускіх вершаў і музыкі думаецца кранула душы нават тых людзей, якія да гэтага вечара нейтральна адносіліся да жанру паэзіі. Вечарына доўжылася каля гадзіны, пасля якой людзі рабілі фотаздымкі, а аўтар падпісываў экзэмпляры сваёй кнігі. Вечарына скончылася доўгімі дыскусіямі і цёплым прыёмам.

Візіт Алесь Міхалевіча ў Аттаву

(газета “Беларус”, №587, сьнежань 2011)

22 лістапада прысутнічалі ў Нацыянальнай галерэі на цэрэмоніі ўзнагароджаньня былога кандыдата ў прызідэнтэ сп. Алесь Міхалевіча (John Humphrey Award), а 1 сьнежня ладзілі вечарыну са сп. Алесем Міхалевічам.

Беларусы Аттавы з вялікай прыемнасьцю даведаліся, што Алесь Міхалевіч, былы кандыдат ў прэзідэнтэ РБ, атрымаў Right and Democracy John Humphrey Award. Гэта прэмія названа ў гонар канадскага прафесара, які прыгатаваў першы праект Універсальнай Дэкларацыі Правоў Чалавека. Яна ўручаецца 20-ты раз. Рашэньне аб узнагародзе прымаў камітэт Міжнароднага цэнтэра па правах чалавека і дэмакратычнаму развіцьцю (Right and Democracy).

Цэрэмонія ўручэньня прэміі адбылася 22 лістапада 2011 года ў Нацыянальнай Галерэі Канады. На ёй прысутнічалі прадстаўнікі Міжнароднага цэнтэра, дыпламаты, парламентарыі, уключна з пасламі Літвы і Аўстрыі, беларусы Аттавы. Цэрэмонію адкрыў прэзідэнт Цэнтэра, сп. G. Latilippe, затым выступіў старшыня камітэта, прафесар А. Браун. Яны далі звесткі аб прэміі і матывы, якімі кіраваўся камітэт пры сваім рашэньні.

Прэмію ўручыла сенатар канадзійскага парламэнта, сп. Андрэйчук, маці якой мае беларускае паходжаньне. Затым выступіў сп. А. Міхалевіч, які ў сваёй прамове ўспомніў іншых барацьбітоў за правы і дэмакратыю ў Беларусі, а таксама выказаў намер і надалей працягваць змаганьне за ўсталяваньне ў Беларусі дэмакратычных

свабод. Пасля цэрэмоніі ўдзельнікі рабілі памятныя здымкі са сп. Міхалевічам.

Сама прэмія ўключае грашовую частку (30 тыс. даляраў), а таксама падтрымку і стварэнне ўмоваў для намінанта падзяліцца сваімі думкамі і сваёй дзейнасцю з канадзкой грамадзкасцю і безумоўна пазнаёміць яе з краінай Беларусь. Пасля Агтавы сп. Міхалевіч паехаў у тур па краіне з выступамі ў Таронта, Ванкуверы і Калгары. Наколькі ведаю, 24 лістапада, сп. Міхалевіч сустрэўся з беларусамі Таронта ў Беларускай культурна-рэлігійным цэнтры. Нягледзячы на позьні час, пасля 9 гадзін вечара, на сустрэчу прыйшлі звыш трох дзесяткаў чалавек, якія да поўначы мелі магчымасць удзельнічаць у дыскусіі аб становішчы ў Беларусі.

1 снежня Алесь Міхалевіч вярнуўся ў Агтаву, дзе вечарам ён сустрэўся з беларусамі ў прыватнай, цёплай атмасферы. На вечарыне, на якой таксама адзначалі ўгодкі Слуцкага Збройнага Чыну, прысутныя атрымалі інфармацыю ад сп. Міхалевіча пра падзеі 19 снежня мінулага года, а таксама адказы на пытанні пра яго далейшыя планы.

На цырымоніі з нагоды 20-х угодкаў Чарнобыльскай катастрофы
(Parliament Hill, Ottawa, 26 мая 2006 года)

Упершыню беларусы Аттавы сабраліся на сьвяткаваньне Купалля
(Lac Newcombe, Quebec, 29 ліпеня 2006 года)

Беларусы Аттавы на адпачынку (*Lac Philippe, Quebec, лета 2008*)

Каманда беларусаў з Канады, пераможца валебольнага турніру на 28-й сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі (злева направа): Алясь Кот, Данііл, Зміцер і Антон Ельшэвічы, Пётра Мурзёнак, Алясь Антановіч (*Cleveland, USA, 30 жніўня 2008 года*) (здымак *А. Ката*)

Дзень Волі ў Агтаве (21 сакавіка 2010 года)

Пройдзён першы дзесятак кіламетраў гонкі Gatineau Loppet-Keskinaada (53 км, класічны стыль; Gatineau, Quebec, 19 лютага 2011 года)

Чацвёрты раз пішам ўсебеларускую дыктоўку; на гэты раз па тэксту з рамана
Ў. Караткевіча “Каласы пад сярпом тваім” (Ottawa, 12 сакавіка 2011 года)

Дэманстрацыя за вызваленне палітвязняў ля беларускай амбасады
(злева направа): Сяргей Ляховіч, Пётра Мурзёнак, Сяргей Мазгавы,
Юрась Шамецька (Ottawa, 18 сакавіка 2012 года) (здымак І. Сурвілла)

ПРАМОВА НА 30-Й СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЕРЫКІ

(Таронта, 1 верасня 2012 года)

Дастапаважаны Ёладыка Святаслаў!

Паважаная сп. Івонка Сурвілла, наш Прэзідэнт!

Шаноўнае спадарства!

Сёння ў свабоднай Канадзе мы сабраліся на сустрэчу з нашай Бацькаўшчынай. Бацькаўшчынай, над якой завісла злая, нялюдская хмара цемрашальства і здрады. На самай справе, гэта ненавісная хмара рабства і няволі вісіць над нашым краем не дзясяцігоддзі, а вякі, і толькі час ад часу вольны вецер крыху адчыняе акно свабоды. Але сёння там пануе цемра, страх і зьдзек, зьдзек над людзьмі, якія змагаюцца за свабоду Беларусі, зьдзек над мовай і ўсім беларускім. І гэты ціск не слабее, а наадварот узрастае з кожным годам, з кожнымі так называемымі “выбарамі”. Думаю, што першае, што мы павінны патрабаваць у рэзалюцыі нашай сустрэчы – гэта вызвалення палітычных вязняў, вызвалення нашых нацыянальных герояў Мікалая Статкевіча, Зміцера Дашкевіча, Паўла Севярынца, Алеся Бяляцкага, Сяргея Каваленкі.

У той час як лепшыя з лепшых сыноў нашага народа няволяцца ў турмах, бязмоўная большасць не адчуўшага сябе нацыяй насельніцтва маўчыць і парабску як аплаківала, так відаць і далей будзе аплаківаць сьмерць сваіх тыранаў, Сталіна, Брэжнева і іншых. Сёняшняя сітуацыя абумоўлена не толькі знешнімі сіламі. Ёсць яшчэ фактары унутранай акупацыі, якія спрыяюць існаваньню дыктатарскага рэжыму ў нашай краіне. Гэта абьякавасць нашых людзей, якую часам памылкова называюць памяркоўнасьцю, страх перад сіламі, якія апанавалі Беларусь і нішчаць усё роднае і дарагое, ізаляцыя ад сьвету, савецкая прапаганда, якая як пустазельле да гэтага часу існуе і расьцьвітае на нашай зямлі.

Але ж няма аднасьці і ў палітычных эліт, адказных за распрацоўку аптымальнага выйсьця з сітуацыі. Раздробленасьць невялікіх па колькасьці сяброў партый і грамадскіх неўрадавых арганізацый, нежаданьне разумець адзін аднаго і дараваць, зайздрасць і спрэчкі за лідэрства, якія мы назіраем у Мінску, у Нью-Ёрку, у іншых месцах, не спрыяюць набліжэньню перамогі. Вось чаму на нашай сустрэчы мы маем прасіць і заклікаць у чарговы раз да яднаньня. Варта звярнуцца да Рады БНР, лідэраў палітычных партый, Згуртаваньня беларусаў сьвету “Бацькаўшчына”, да недзяржаўных грамадскіх арганізацый, каб яны неадкладна прыклалі намаганьні для выпрацоўкі агульнай стратэгіі выратаваньня нацыі. Дык давайце ж зробім так, каб падчас нашай сустрэчы мы згенерыравалі кавалачак цеплыні і дабрыні, які будзе далучаны да агульнай беларускай справы.

Дзякуй!

Жыве Беларусь!

ISBN 978-0-9809367-1-1

9 780980 936711 >